

Ένας οδηγός μιας ενσυνείδητης παιδαγωγικής για τη διαφορετικότητα

Το εγχειρίδιο προσφέρει μια εισαγωγή στο θέμα της διαφορετικότητας και εμβαθύνει στους τομείς της κοινωνικής, πολιτιστικής διαφορετικότητας όσο και της διαφορετικότητας των φύλων. Θα ακολουθηθεί μια ευρωπαϊκή προσέγγιση και θα μάθετε μερικά ενδιαφέροντα δεδομένα και γεγονότα που μπορούν να χρησιμεύσουν υποστηρικτικά κατά τη διάδοση του διδακτικού υλικού.

 Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Αυτό το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Την ευθύνη για το περιεχόμενο αυτής της δημοσίευσης φέρει μόνος ο συγγραφέας; η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

attr_text Όλα τα περιεχόμενα αυτού του ιστότοπου, ιδίως κείμενα, εικόνες και γραφικά, προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα. Εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά, τα πνευματικά δικαιώματα διατηρούνται από τον ιστότοπο divedu.eduskills.plus και διαθέτουν άδεια βάσει του [attr_by_nc_nd Creative Commons Attribution - Μη εμπορικό - Διανομή υπό τους ίδιους όρους 4.0 Διεθνής άδεια](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/). Μπορεί να υπόκεινται στους όρους της άδειας.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	2
1 Εισαγωγή	3
Το έργο	3
Γλώσσα ισότιμη για τα φύλα	4
Υποδείξεις για τα υλικά	4
Η επιλογή των θεμάτων	4
Γιατί μιλάμε για την ποικιλομορφία	5
Επίπεδα ικανότητας μιας παιδαγωγικής που συνειδητοποιεί την ποικιλομορφία	7
Η καταπολέμηση των διακρίσεων ως κοινωνικός πολιτικός προγραμματισμός	8
Παιδαγωγική για τη συνειδητοποίηση της διαφορετικότητας	8
Η ποικιλομορφία	8
Η διαχείριση της διαφορετικότητας	9
Η ισότητα	9
Συμπερίληψη	9
2 Η πολιτιστική, εθνική και θρησκευτική ποικιλομορφία	11
2.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων	12
2.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ	12
2.3 Η τρέχουσα συζήτηση	14
3 Η σεξουαλική και η έμφυλη ποικιλομορφία	24
3.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων	25
3.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ	25
3.3 Η τρέχουσα συζήτηση στις διάφορες χώρες	26
4 Κοινωνική ποικιλομορφία	36
4.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων	37
4.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ	37
4.3 Η τρέχουσα συζήτηση στις διάφορες χώρες	37
5 Η ψηφιακή διάσταση	45
Το μίσος στο διαδίκτυο	45
Το επικίνδυνο μείγμα ανθρώπου και μηχανής	45
Οι ψεύτικες ειδήσεις και οι προβοκάτορες ως μηχανές παραγωγής κλικ	46
Αντίθετες στρατηγικές και κινήσεις: Ο αλφαριθμητισμός στα μέσα μαζικής ενημέρωσης	46
6 Γλωσσάριο	48
7 Βιβλιογραφία	53

1 Εισαγωγή

Το έργο

Οι κοινωνικές αλλαγές, όπως η ενδοευρωπαϊκή και διεθνής μετανάστευση και η παγκοσμιοποίηση, επηρεάζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα. Παράλληλα, προσφέρουν νέες ευκαιρίες και προκλήσεις σε ιδρύματα και ενώσεις που συνεργάζονται με τους νέους και τους νέους ενήλικες. Προκειμένου να ανταποκριθούν σε τέτοιες κοινωνικές αλλαγές, οι επαγγελματίες πρέπει να επιδείξουν ισχυρές κοινωνικές δεξιότητες, πέραν της μεταφοράς γνώσης που σχετίζεται με το θέμα, έτσι ώστε να μπορούν να προάγουν την ποικιλομορφία και την κατανόηση μέσα στην κοινότητα.

Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο ενός σχεδίου Erasmus+, έχει συσταθεί μια ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομόνων για τη συζήτηση των εννοιών και των μεθοδολογικών προτάσεων για την προώθηση κρίσιμων και διαφοροποιημένων προοπτικών όσον αφορά την ταυτότητα και τη διαφορετικότητα. Σκοπός του έργου είναι η ανάπτυξη ενός εκπαιδευτικού πακέτου με προσανατολισμό σε μια πρακτική, που να καλύπτει τις ανάγκες του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού τοπίου για υλικό που προωθεί την καταπολέμηση των διακρίσεων τόσο online όσο και offline.

Το υλικό θα διατεθεί σε επαγγελματίες και πολλαπλασιαστές/ριες σε μια πολυγλωσσική πλατφόρμα που θα αφορά τη διαφορετικότητα:

- Online διαδικτυακό διδακτικό υλικό ευαισθητοποίησης για τη διαφορετικότητα με μεθοδολογικές προτάσεις σε επτά ευρωπαϊκές γλώσσες (Βουλγάρικα, Γερμανικά, Λιθουανικά, Πολωνικά, Ρουμάνικα, Σλοβένικα)
- Online ηλεκτρονικό εγχειρίδιο με πληροφορίες σχετικά με την εκπαίδευση για τη διαφορετικότητα, παραδείγματα ευρωπαϊκών ορθών πρακτικών, στρατηγικές ευαισθητοποίησης και πολλά άλλα.
- Συνοδευτικό υλικό και ενημερωτικά φυλλάδια για πολλαπλασιαστές/ριες για την ανεξάρτητη υλοποίηση εκδηλώσεων περαιτέρω εκπαίδευσης σχετικά με την εκπαίδευση που αφορά τη διαφορετικότητα.
- Προώθηση των επαγγελματικών ανταλλαγών στην Ευρώπη μέσω διακρατικών εκπαιδύσεων και ένα πολύγλωσσο φόρουμ μέσω μιας πλατφόρμας για τη διαφορετικότητα

Ομάδες στόχοι: Ειδικοί στην εκπαίδευση των νέων και των ενηλίκων, εκπαιδευτικοί, φοιτητές και επαγγελματίες της κοινωνικής εργασίας και της εκπαίδευσης, παράγοντες από το σχολείο και το εκπαιδευτικό τοπίο, εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Οκτώ εταίροι συνεργασίας συμπεριελήφθησαν στο έργο από επτά χώρες:

- Studio Gaus GmbH (Γερμανία) www.studiogaus.com
- Europa-Universität (Γερμανία) www.uni-flensburg.de
- KgKJH LSA e.V. (Γερμανία) www.geschlechtergerechtejugendhilfe.de
- Südwind Verein für Entwicklungspolitik und globale Gerechtigkeit (Αυστρία) www.suedwind.at
- Inter-kulturo d.o.o. (Σλοβενία) www.inter-kulturo.si
- Sredno uchilishte Hristo Botev (Βουλγαρία) www.hristobotev.org
- Fundacja Krzyzowa Dla Porozumienia Europejskiego (Πολωνία) www.krzyzowa.org.pl
- Liceul Teoretic "Nikolaus Lenau" (Ρουμανία) nlenau.ro
- Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazija (Λιθουανία) www.zudermanas.klaipeda.lm.lt
- Geniko Lykeio Alikianou (Ελλάδα) www.alikianos-lykeio.eu

Γλώσσα ισότιμη για τα φύλα

Σε αυτές τις σημειώσεις, χρησιμοποιούμε γλώσσα ισότιμη προς το φύλο, προκειμένου να απεικονίσει και να εφαρμόσει τη διαφορετικότητα σε γλωσσικό επίπεδο. Η γλώσσα αναφοράς είναι η Γερμανική, επειδή αυτά τα έγγραφα και οι μέθοδοι δημιουργήθηκαν ως μέρος ενός έργου χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ που υποβλήθηκε στη γερμανική εθνική υπηρεσία.

Δεν υπάρχει σαφής νομική βάση για μια ισότιμη γλώσσα με βάση το φύλο σε καμία χώρα της ΕΕ, αλλά είναι ωστόσο μια έκφραση της αυτογνωσίας μας. Σε αυτή τη δημοσίευση χρησιμοποιούμε έναν συνειδητά και σκόπιμα ευαίσθητο τρόπο γραφής με την πλάγια γραμμή "/" όπως για παράδειγμα συμμετέχων/ουσα. Η πλάγια γραμμή αποσκοπεί να καταστήσει εμφανή την υπάρχουσα διαφορετικότητα της ταυτότητας των φύλων (βλ. Κεφάλαιο 3). Γνωρίζουμε ότι, ιδίως όσον αφορά την ποικιλομορφία των γλωσσών στις οποίες μεταφράζεται αυτό το εγχειρίδιο, μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές μορφές έκφρασης/ορθογραφίας όσον αφορά την ποικιλομορφία των φύλων. Ένας αστερίσκος "*" ή μια πλάγια γραμμή "/" δεν είναι δυνατόν να υπάρχει σε κάθε γλώσσα. Ορισμένες γλώσσες έχουν διαφορετική δομή, οπότε το αρσενικό και το θηλυκό γένος κλίνεται στα ρήματα. Με αυτό τον τρόπο μια πολλαπλή αναφορά είναι τις περισσότερες φορές δυσανάγνωστη και δυσνόητη.

Είναι σημαντικό για εμάς αυτός ο οδηγός να βρει τη μεγαλύτερη δυνατή αποδοχή μεταξύ των ομάδων στόχου. Συνεπώς, εναπόκειται στους μεταφραστές/ριες να αποφασίσουν σχετικά με το βαθμό στον οποίο εφαρμόζεται η ισότιμη γλώσσα με βάση το φύλο, προκειμένου να μην επηρεαστεί η πρόσβαση στο περιεχόμενο και η πρακτικότητα του υλικού.

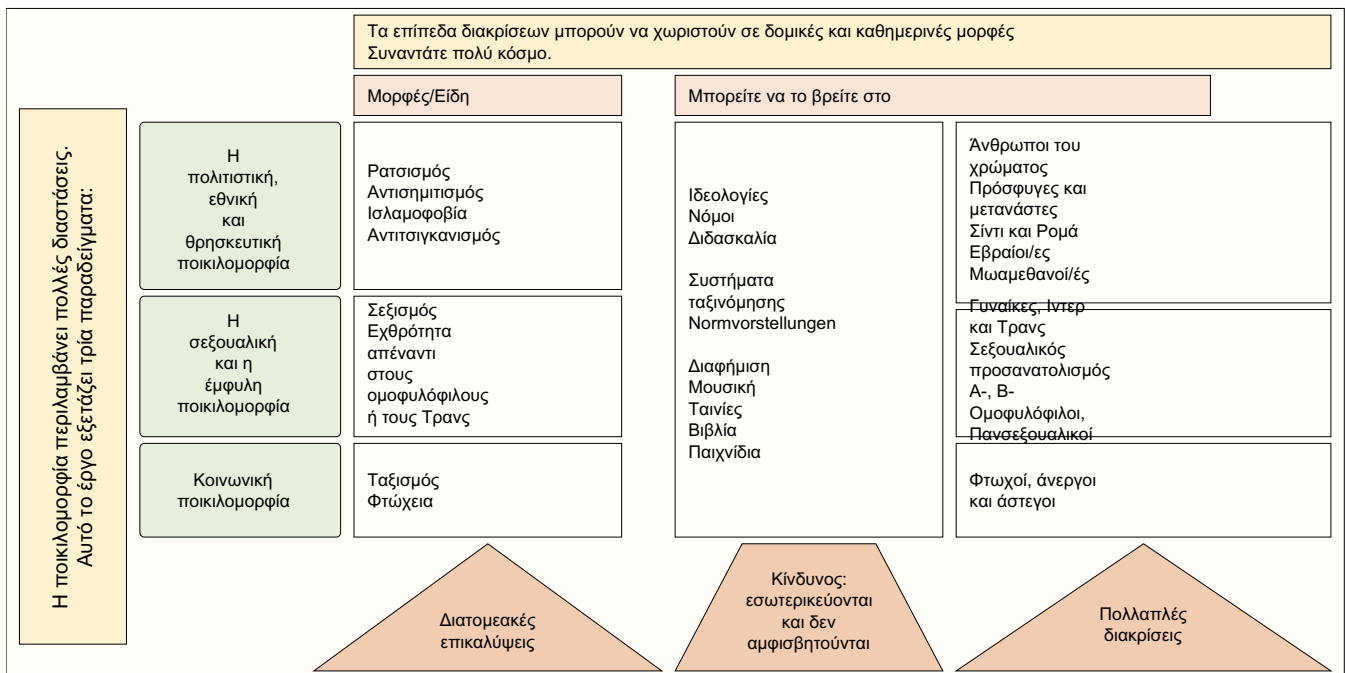
Υποδείξεις για τα υλικά

Αυτός ο οδηγός αποσκοπεί στην παροχή βασικών γνώσεων σχετικά με το θέμα της ποικιλομορφίας. Η προσέγγισή μας στην εκπαίδευση με γνώμονα τη διαφορετικότητα είναι ιδανική για αρχάριους/ες. Κάθε κεφάλαιο περιέχει υποδείξεις για υλικά που είναι ιδιαίτερα κατάλληλα για τα αντίστοιχα επίπεδα διακρίσεων. Τα υλικά είναι διαθέσιμα ως ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πακέτο που μπορεί να κατέβει από το διαδίκτυο και είναι εύκολο να βρεθεί μέσω ηλεκτρονικών συνδέσμων.

Η επιλογή των θεμάτων

Οι διαστάσεις της ποικιλομορφίας, στις οποίες προσφέρουμε μια εισαγωγή σε αυτόν τον οδηγό, είναι:

- Πολιτιστική, εθνική και θρησκευτική ποικιλομορφία
- Έμφυλη και σεξουαλική ποικιλομορφία
- Κοινωνική ποικιλομορφία

Οι μορφές των επιπέδων διάκρισης συζητούνται στις αντίστοιχες υποενότητες.

Έχουμε αποκλείσει τη διάσταση της ποικιλομορφίας λόγω αναπηρίας και λόγω σωματικών βλαβών για διάφορους λόγους: Στο πλαίσιο μιας λεπτομερούς ανάλυσης ανά χώρα, προέκυψε ότι υπάρχουν ήδη πολλά καλά υλικά σε αυτό το θέμα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η κανονιστική και νομική κατοχύρωση (π.χ. η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία που επικυρώθηκε σε όλες τις χώρες της ΕΕ) και η πολιτική και κοινωνική αντίληψη για το θέμα της αναπηρίας εκφράζεται σε επίσημο επίπεδο. Υπάρχουν κρατικοί έλεγχοι και συμβουλευτικοί φορείς σε όλες τις χώρες της ΕΕ, καθώς και υπεύθυνοι ένταξης και σχέδια δράσης.

Ταυτόχρονα, θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι απαιτούνται πολύ περισσότερες προσπάθειες ευαισθητοποίησης στον τομέα της ένταξης ατόμων με αναπηρίες και σωματικές δυσλειτουργίες. Ο κοινωνικός στιγματισμός των ατόμων με αναπηρίες, καθώς και οι de facto μηχανισμοί αποκλεισμού και διακρίσεων, π.χ. στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση και στην κοινωνική συμμετοχή υπάρχουν ακόμη.

Ωστόσο, οι πτυχές της αναπηρίας και της σωματικής δυσλειτουργίας είναι πολύ περίπλοκες. Οι διάφορες αναπηρίες κυμαίνονται από οπτικές και ακουστικές αναπηρίες, έως την επιληψία και τις διανοητικές αναπηρίες, σε σωματικές αναπηρίες, σε χρόνιες ασθένειες, σε διανοητικές και ψυχικές αναπηρίες. Οι προσβάσεις και οι απαιτήσεις σχετικά με το υλικό, θα πρέπει να προσαρμοστούν στις πολύ διαφορετικές ανάγκες. Δεν μπορούσαμε να το κάνουμε αυτό, σε αυτό το εγχειρίδιο, για λόγους πρακτικότητας. Θα θέλαμε ευχαρίστως να κάνουμε μια αναφορά στον Helmut Schwalb και τον Georg Theunissen (2018) με θέμα "Συμπερίληψη, Συμμετοχή και Ενδυνάμωση στην Εργασία για Άτομα με Αναπηρίες" για την περαιτέρω εμβάθυνση αυτής της διάστασης της ποικιλομορφίας. Επίσης, εκφράζουμε ρητά την υποστήριξή μας για την περαιτέρω προώθηση έργων από και για άτομα με ειδικές ανάγκες, ιδίως εκείνων που έχουν συμμετοχική προσέγγιση.

Γιατί μιλάμε για την ποικιλομορφία

Οι άνθρωποι είναι λόγω της φύσης τους πολύ διαφορετικοί. Η ετερογένεια μεταξύ των ανθρώπων, όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός, οι ρόλοι των φύλων, οι πολιτιστικοί ή θρησκευτικοί δεσμοί, οι ικανότητες ή τα κοινωνικά στρώματα, δεν είναι μια νέα ανακάλυψη και έχουν κοινωνική αντανάκλαση. Ωστόσο, μέσω των κοινωνικών κινήματων τις τελευταίες δεκαετίες, υπήρξε μεγαλύτερη προβολή και απαιτήσεις αναγνώρισης της πραγματικής υπάρχουσας ανθρώπινης ποικιλομορφίας και των απαιτήσεων για ισότητα και κοινωνική

συμμετοχή όλων των ανθρώπων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χαρακτηρίζεται επίσης από πολυμορφία. Η βάση της Ευρωπαϊκής ιδέας είναι μια *ειρηνική* συνομοσπονδία κρατών οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας όπως και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ιδέα αυτή έχει επηρεαστεί αποφασιστικά από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και το ολοκαύτωμα, δηλαδή τη μαζική δολοφονία περισσότερων από έξι εκατομμυρίων ανθρώπων στην Ευρώπη, ιδίως νέων, όπως και ανθρώπων που δεν ανταποκρίνονταν στην ιδεολογία των Ναζί, όπως επίσης ανθρώπων με αναπηρία, Σίντι και Ρομά, ομοφυλοφίλων, αντιπολιτευομένων, διανοουμένων και καλλιτεχνών.

Ως εκ τούτου, ζούμε σε ένα πολύπλοκο δικτυωμένο κόσμο, που μέσω της παγκοσμιοποίησης και της ψηφιοποίησης περιπλέκεται όλο και περισσότερο και ταυτόχρονα χαρακτηρίζεται από όλο και περισσότερες διαφορές και ανισότητες.

Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα, η αυξανόμενη ταχύτητα ζωής και οι διαδικασίες κοινωνικής αλλαγής, καθώς και οι συνακόλουθες απαιτήσεις για τους εργαζόμενους/ες και εμάς προσωπικά, καθώς και το αυξανόμενο κοινωνικό και οικονομικό χάσμα επιφέρουν επίσης αισθήματα αποπροσανατολισμού, υπερβολικής επιβάρυνσης, υπαρξιακού φόβου και αδυναμίας. Υπάρχει η επιθυμία για απλές λύσεις σε υπερβολικά πολύπλοκα ζητήματα. Αυτό εξωτερικεύεται όλο και πιο συχνά με αυξανόμενη απόρριψη και μίσος απέναντι σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού. Η διαδικασία αναζήτησης υπαιτίων για να στιγματιστούν, να ελεγχθούν, να καταπιεστούν, να απελαθούν και ενδεχομένως να εξαλειφθούν δεν είναι κάτι νέο. Στον Γερμανικό εθνικοσοσιαλισμό, οι Εβραίοι/ες και όλοι οι άνθρωποι που δεν συμμορφώνονταν με την ιδεολογία του, θεωρήθηκαν υπαίτιοι για τις κακουχίες τους. Η αναζήτηση των ενόχων και εκείνων που δεν είναι μόνο διαφορετικοί, αλλά και δήθεν έχουν μικρότερη αξία, είναι ιστορικά σταθερά παγιωμένη και η βάση της αποικιοκρατίας, του εθνικισμού, του ισχυρισμού της υπεροχής, των σταυροφοριών ενάντια σε διαφορετικά έθνη και θρησκείες και των παγκοσμίων πολέμων που οδήγησαν σε γενοκτονία ολόκληρων λαών. Αυτό, επειδή ο ισχυρισμός της υπεροχής οδηγεί στην επανερμηνεία των φυσικών διαφορών μεταξύ των ανθρώπων και στην ανισότητα. Ο δεξιός λαϊκισμός, ο εθνικισμός και ο ρατσισμός, ο οποίος αναζωπυρώνεται ξανά στην Ευρώπη, αποτελεί μια τρέχουσα έκφραση αυτού του φαινομένου. Αυτό αφορά επίσης την εργαλειοποίηση θεμάτων όπως η φτώχεια και η μετανάστευση, καθώς και οι επιδράσεις από τα συναισθήματα φόβου, συντριβής και αδυναμίας ενόψει μιας ταχέως μεταβαλλόμενης εποχής νεοφιλελευθερισμού και ψηφιοποίησης. Και εδώ, ιστορικά και παραδοσιακά οι υπεύθυνοι και ένοχοι για την ταλαιπωρία τους είναι οι ίδιοι οι μετανάστες, οι πρόσφυγες, οι μουσουλμάνοι/ες, οι ομοφυλόφιλοι, οι φεμινιστές/ριες κλπ. Αυτοί διώκονται, δυσφημίζονται, αξιολογούνται ως κατώτεροι, περιθωριοποιούνται ή απελούνονται και επηρεάζονται από διαρθρωτικές διακρίσεις και θεσμοθετημένες ανισότητες. Στη χειρότερη περίπτωση, καταδιώκονται και δολοφονούνται. Και αυτό συμβαίνει κάθε μέρα στην Ευρώπη.

Όταν γίνεται λόγος για την πατρίδα, για την επιστροφή στο οικείο και αρχέγονο γνωστό, πρέπει να αναρωτηθούμε τι ακριβώς αποτελεί την πατρίδα και την αποκαλούμενη κοινότητα. Πρέπει επίσης να ρωτήσουμε αν στο παρελθόν όλα ήταν πραγματικά καλύτερα. Τι ακριβώς ήταν καλύτερο και για ποιον. Είναι συχνά ασαφές ποιο είναι το δικό μας που είναι και συνδεδεμένο με μας. Επειδή αυτό είναι τόσο ασαφές και το δικό τους πάντα εκδηλώνεται μόνο σε αντίθεση με το υποτιθέμενο "άλλο" και για τις εσωτερικές διαφορές, π.χ. μεταξύ των χριστιανών, μεταξύ ανδρών κλπ., ο αποκλεισμός εκείνων που σημειώνονται ως «διαφορετικοί» πρέπει να εξαλειφθεί. Ο αποκλεισμός αυτών που χαρακτηρίζονται ως "διαφορετικοί" είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Επίσης σημαντικά είναι τα σύμβολα, οι συμβολικά φορτισμένες αφηρημένες έννοιες όπως «η κυρίαρχη κουλτούρα και ιδεολογία», «η οικογένεια», «η κοινότητα αξιών», εννοιών που είναι συχνά ασαφείς.

Η εκπαίδευση έχει εδώ ιδιαίτερη αξία. Εξάλλου, η κοινωνική ποικιλομορφία μπορεί να βρεθεί στο καθημερινό ομαδικό εκπαιδευτικό έργο και πρέπει να περιλαμβάνει την ευαισθητοποίηση και τον αναστοχασμό των πολλαπλασιαστών/ριών στην κατάρτιση και την περαιτέρω εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο αυτής της κατευθυντήριας γραμμής, στοχεύουμε να συμβάλουμε στην παιδαγωγική που συνειδητοποιεί τη διαφορετικότητα (Leiprecht, 2011), προκειμένου να επιτευχθεί περισσότερη δικαιοσύνη, ίσα

δικαιώματα, συμμετοχή και ελευθερία για όλους τους ανθρώπους. Η παιδαγωγική προοπτική πίσω από αυτό είναι ότι η ποικιλομορφία είναι μια κοινωνική πραγματικότητα που εμπλουτίζει τη ζωή και ότι όλοι μπορούμε να ζούμε ελεύθερα και πιο ανεξάρτητα αν υπάρχουν λιγότερες διακρίσεις και περισσότερες ευκαιρίες συμμετοχής για όλους. Η επιδίωξη αυτού του στόχου στην καλύτερη περίπτωση θέτει σε κίνηση μια διαδικασία (βλ. Sielert et al., 2009, σελ. 47), η οποία είναι ανοιχτή στην έννοια της παγκόσμιας μάθησης. Θέλουμε να τονώσουμε και να ενδυναμώσουμε τους πολλαπλασιαστές/ριες και τους επαγγελματίες, να δουλέψουν σε ζητήματα διαφορετικότητας, να ξανοιχτούν σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο, θέτοντας το θεμέλιο λίθο για να κάνουμε τις κοινωνίες μας πιο ανεκτικές, ειρηνικές και δημοκρατικές.

Επίπεδα ικανότητας μιας παιδαγωγικής που συνειδητοποιεί την ποικιλομορφία

Η ανεκτικότητα, η ανοικτότητα και η αλληλεγγύη στους άλλους μπορούν να γίνουν αντικείμενο μάθησης μόνο αν ο/η μαθητής/ρια αντιμετωπίσει τα θέματα σε διαφορετικά επίπεδα προκειμένου να συνειδητοποιήσει την πολυπλοκότητα του συνόλου (βλ. Sielert et al., 2009, σελ. 20). Οι ακόλουθες ικανότητες είναι για αυτό σημαντικές :

- Προσωπική ικανότητα: βιογραφικός αυτο-προβληματισμός, συμπεριλαμβανομένων των δικών του συμπεριφορικών προτύπων, κανόνων, ηθών και αξιών καθώς και προκαταλήψεων. Στοχασμός σχετικά με την επικοινωνία και την αντιμετώπιση των "άλλων"
- Εμπειρογνωμοσύνη / βασικές θεωρητικές γνώσεις: τι είναι πολιτισμός και τι είναι πολιτιστική ταυτότητα; Πώς δημιουργείται ο πολιτισμός; Τι είναι η «κουλτούρα μας» και είναι στατική ή μάλλον δυναμική; Πώς διαφοροποιείται από τον πολιτισμό των "άλλων"; Τι γνωρίζουμε πραγματικά για τους "άλλους πολιτισμούς"; Πώς προκύπτουν οι προκαταλήψεις; Πότε μιλάμε για διαπολιτισμικές διαφορές και σε ποιο βαθμό είναι τόσο σημαντικό;
- Ικανότητα δράσης: Τα υλικά δοκιμάζονται και συζητούνται διδακτικά. Ποια καθημερινή κατάσταση μπορεί να συσχετιστεί με αυτήν; Τι επιλογές έχω σε συγκεκριμένες περιπτώσεις; Πρόκειται για την ενθάρρυνση του προβληματισμού και την ανάληψη δράσης.

Με αυτόν τον οδηγό παρέχουμε ένα εκπαιδευτικό πακέτο και ένα παράδειγμα κατάρτισης για την ποικιλομορφία, με μια εισαγωγή στο περίπλοκο αυτό θέμα στην ηλεκτρονική πλατφόρμα. Αυτό επιτρέπει στους/ις πολλαπλασιαστές/ριες και τους επαγγελματίες να κατανοήσουν τις βασικές μορφές διακρίσεων, να δοκιμάσουν διαδραστικές μεθόδους και να προβληματιστούν κριτικά για τις προσωπικές απόψεις του ατόμου στον τομέα αυτό. Εστιάζουμε σε μορφές διακρίσεων και στις αλληλεξαρτήσεις τους (διατομεακές) στις οποίες εκτίθενται άνθρωποι στην Ευρώπη και παγκοσμίως (βλ. Czollek et al. 2012, σ. 12). Μια διατομεακή προοπτική αναγνωρίζει ότι οι ταυτότητες είναι πολύπλοκες και πολυπρόσωπες, και ότι τα χαρακτηριστικά ταυτότητας (π.χ. φύλο και θρησκεία) και οι σχετικές διακρίσεις μπορούν να αλληλοσυνδέονται και να ενισχύουν ή να αποδυναμώνουν η μία την άλλη (Walgenbach 2012).

Η επιλογή των υλικών μας πρέπει να ευαισθητοποιεί στην έννοια της παγκόσμιας μάθησης, να ανοίγει ορίζοντες και να υποδεικνύει νέες δυνατότητες δράσης:

«Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια εκπαίδευση που ανοίγει τα μάτια και το μυαλό των ανθρώπων στην πραγματικότητα του κόσμου. Οφείλει να κάνει τους ανθρώπους συνειδητοποιημένους να δουλέψουν για έναν κόσμο μεγαλύτερης δικαιοσύνης, ισότητας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους». (Δήλωση Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του Μάαστριχτ, 2002).

Εδώ βλέπουμε στενές σχέσεις μεταξύ της παιδαγωγικής της ποικιλομορφίας, των συνειδητών προσεγγίσεων της διαφορετικότητας στην αρωγή των νέων και της παγκόσμιας μάθησης. Επειδή οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα δεν είναι έμφυτα, αλλά μαθαίνονται, έτσι μπορούμε να τα ξεχάσουμε ξανά, κατά τον Mecheril

(1998).

Η καταπολέμηση των διακρίσεων ως κοινωνικός πολιτικός προγραμματισμός

Το κεντρικό στοιχείο όλων των στρατηγικών κατά των διακρίσεων είναι η απαίτηση να επιβάλλεται με συνέπεια η ίση μεταχείριση. Η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία για την Αγωγή του Πολίτη στη Γερμανία συνοψίζει τα απαραίτητα μέτρα σε τρία επίπεδα:

Πρώτον, όχι μόνο πρέπει να υπάρχουν νομικά αποτελεσματικοί τρόποι καταπολέμησης των διακρίσεων, αλλά ταυτόχρονα πρέπει να ενισχυθεί η συνείδηση της κοινωνίας στο σύνολό της. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, μέσω της επαγγελματικής επεξεργασίας της ποικιλομορφίας της εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, των πολλαπλαιοστών/ριών και, επιπλέον, στην εξωσχολική εκπαίδευση των νέων και των ενηλίκων και μέσω δημόσιων εκστρατειών.

Δεύτερον, πρέπει να ζητηθεί η υποχρεωτική εκπαίδευση κατά των διακρίσεων στο χώρο εργασίας για τους εργαζόμενους/ες και τους διευθύνοντες και η ισότιμη συμμετοχή σε όλους τους τομείς της κοινωνίας (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2006). Αυτό περιλαμβάνει επίσης τη μετατροπή για την επιλογή των υποψηφίων με ανώνυμες διαδικασίες και την καθιέρωση γραφείων παραπόνων.

Τρίτον, είναι σημαντικό να ενισχυθούν οι θιγόμενοι, να κινητοποιηθούν ώστε να συμμετάσχουν, καθώς και να ενημερωθούν για τις νομικές τους επιλογές και να υποστηριχθούν τα συμβουλευτικά κέντρα (βλ. Scherr 2016 / bpb.de).

Παιδαγωγική για τη συνειδητοποίηση της διαφορετικότητας

Ως εννοιολογικό πλαίσιο για την εφαρμογή της αναγνώρισης της ποικιλομορφίας, προτείνουμε την ακόλουθη τριάδα της ποικιλομορφίας, της ισότητας και της ένταξης. Οι διαστάσεις αυτές εισάγονται τώρα εν συντομία ξεχωριστά.

Η ποικιλομορφία

Η ποικιλομορφία, που επίσης αναφέρεται ως διαφορετικότητα ή ετερογένεια, σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί και αυτό αντιπροσωπεύει ένα εμπλουτισμό και ένα *προσόν*. Πρόκειται για την αναγνώριση της διαφοράς μεταξύ των ανθρώπων και τη δυνατότητα σε όλους να συμμετάσχουν ισότιμα στην κοινωνία. Οι διαστάσεις ή τα χαρακτηριστικά της διαφορετικότητας που διακρίνουν όλα τους ανθρώπους και τους καθιστούν ως άτομα είναι π.χ. η ταυτότητα φύλου, η σεξουαλικότητα, η ηλικία, η μετανάστευση, η υπαγωγή σε εθνική και θρησκευτική ομάδα, ο χαρακτηρισμός τους ως υγιών σωματικά, η αναπηρία ή η σωματική βλάβη η κοινωνική τάξη ή το περιβάλλον κοινωνικής προέλευσης (βλ. Benbrahim 2012, 8-22). Πρόκειται γι' αυτό που συνοψίζεται από τη φράση «να είσαι διαφορετικός χωρίς φόβο» (Theodor Adorno 1944/1997, 114).

Η ποικιλομορφία ή όπως αναφέρεται στην Αγγλική γλώσσα "diversity", είναι μια έννοια που έχει διαμορφωθεί από το κίνημα των μαύρων πολιτικών δικαιωμάτων στις Ηνωμένες Πολιτείες από τη δεκαετία του 1960 και του 1970 και υποδηλώνει διαρθρωτικές διακρίσεις εις βάρος των ανθρώπων που λόγω του χρώματος του δέρματός τους επηρεάζονται από διαρθρωτικό και *θεσμικό ρατσισμό*. Η πολυμορφία περιλαμβάνει επίσης τους φεμινιστικούς αγώνες καθώς και τους αγώνες των ατόμων που ανήκουν στην ομάδα ΛΟΑΤΚΙ για νομική, κοινωνική και οικονομική ισότητα όλων των φύλων και των σεξουαλικών προσανατολισμών (βλ. Benbrahim 2012, 8-22).

Η διαχείριση της διαφορετικότητας

Από τη δεκαετία του 1980, η έννοια της διαχείρισης της διαφορετικότητας έχει χρησιμοποιηθεί στον οικονομικό τομέα από μεγάλες διεθνείς εταιρείες με την παραγωγική ερμηνεία της διαφορετικότητας, για την αύξηση των κερδών. Η ποικιλομορφία ατόμων και υπαλλήλων χρησιμοποιείται παραγωγικά για τη μεγιστοποίηση των κερδών ως καινοτόμο *προσόν* και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Οι μελέτες δείχνουν, ότι η διαχείριση της διαφορετικότητας λειτουργεί και ότι οι εταιρείες που απασχολούν άτομα διαφορετικών φύλων, με σεξουαλική, εθνική και θρησκευτική ποικιλομορφία, είναι πιο καινοτόμες, πιο ανταγωνιστικές και παράγουν περισσότερα κέρδη (βλ. Benbrahim 2012, 8-22).

Η έννοια της ποικιλομορφίας και της διαφορετικότητας έχει γίνει επίσης όλο και πιο διαδεδομένη στην Ελλάδα από τη δεκαετία του 1990 και συνδέεται όλο και περισσότερο με της αρχή της ίσης μεταχείρισης και την καταπολέμηση των διακρίσεων, που θεσπίστηκε με νόμο από το 2016, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα εμπόδια διαρθρωτικής πρόσβασης και οι διακρίσεις που σχετίζονται π.χ. με την ταυτότητα ή τα χαρακτηριστικά του φύλου, το χρώμα του δέρματος, τη φυλή προέλευσης, την εθνική καταγωγή, τις γενεαλογικές καταβολές, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ηλικία, τη μετανάστευση, την ένταξη σε εθνικές και θρησκευτικές ομάδες, την ύπαρξη αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, την οικογενειακή ή κοινωνική κατάσταση και το περιβάλλον προέλευσης.

Η παιδαγωγική της ποικιλομορφίας (Prenzel, 1990) ή οι προσεγγίσεις της παιδαγωγικής για τη συνειδητοποίηση της ποικιλομορφίας (Leiprecht, 2011) στοχεύουν επίσης στην ίση συμμετοχή στην εκπαίδευση για όλους τους ανθρώπους και έχουν τη βάση τους στην αναγνώριση της διαφορετικότητας ως κοινωνικής πραγματικότητας και πηγής πλούτου (Benbrahim, 2012, 8-22). Η παιδαγωγική που συνειδητοποιεί τη διαφορετικότητα υποστηρίζει περισσότερη δικαιοσύνη, ισότητα, συμμετοχή και ελευθερία για όλους τους ανθρώπους (Leiprecht, 2011). Πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα, σχολεία και πανεπιστήμια έχουν ήδη υιοθετήσει κατευθυντήριες γραμμές και στρατηγικές για την αναγνώριση της ποικιλομορφίας.

Η ισότητα

Επειδή σε πολλούς κοινωνικούς και επαγγελματικούς τομείς όπου για παράδειγμα άτομα με αναπηρία, με μεταναστευτικό ή προσφυγικό παρελθόν, υποεκπροσωπούνται ή αποκλείονται διαρθρωτικά ή υφίστανται μειονεκτικής αντιμετώπισης, είναι απαραίτητη μια ειδική στήριξη σε μια εκπαίδευση που να αναγνωρίζει την ποικιλομορφία και να δίνει ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση για όλους. Αυτό ισχύει και για την υποεκπροσώπηση των γυναικών σε συναφείς κοινωνικούς τομείς, όπως οι ηγετικές θέσεις ή οι τομείς των φυσικών επιστημών και τα αντίστοιχα επαγγέλματα.

Στον τομέα της εκπαίδευσης υπάρχουν πολλά συμβολικά - μερικές φορές αόρατα - επίσης οικονομικά εμπόδια που εμποδίζουν όλους να έχουν ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τη μελέτη PISA (2015), η φτώχεια ή η κοινωνική τάξη καθώς και το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων εξακολουθεί να είναι ένας από τους κεντρικούς παράγοντες στην εκπαιδευτική σταδιοδρομία των παιδιών στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με τις μελέτες της PISA (2015), τα παιδιά από οικογένειες μεταναστών ή με ιστορικό μετανάστευσης μειονεκτούν διαρθρωτικά στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες και υποστηρίζονται λιγότερο στο σχολείο.

Συμπερίληψη

Το αργότερο από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία του 2006 και την επικύρωσή της από τη Γερμανία το 2009, η ένταξη και, συνεπώς, το δικαίωμα όλων στην εκπαίδευση και την ίση συμμετοχή στην κοινωνία αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα (βλ. Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία του ΟΗΕ το 2017). Προκειμένου να καταστεί δυνατή η συμπερίληψη, πρέπει να καταργηθούν τα εμπόδια ή τα κριτήρια διαρθρωτικού αποκλεισμού στον τομέα της εκπαίδευσης, ώστε να δημιουργηθεί ισότιμη πρόσβαση σε αυτή καθώς και συμμετοχή για όλους τους ανθρώπους.

"Η παιδαγωγική της συμπερίληψης αναφέρεται σε θεωρίες σχετικά με την εκπαίδευση, την ανατροφή και την ανάπτυξη, οι οποίες απορρίπτουν τις ετικέτες και τις ταξινομήσεις, που απορρέουν από τα δικαιώματα των ευάλωτων και περιθωριοποιημένων ανθρώπων, οι οποίοι υποστηρίζουν τη συμμετοχή τους σε όλους τους τομείς της ζωής και που στοχεύουν σε διαρθρωτικές αλλαγές στους θεσμούς, προκειμένου να αποφευχθεί η ποικιλομορφία των απαιτήσεων και να ικανοποιηθεί τις ανάγκες όλων των χρηστών» (Biewer 2010, σελ.193).

Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς σημαίνει αλλαγή των μαθησιακών χώρων σύμφωνα με τις υπάρχουσες ανάγκες, προσανατολισμένη στους διαθέσιμους πόρους και συμμετοχική, ώστε όλοι να μπορούν να μάθουν ισότιμα. Αυτό απαιτεί ένα ευρύ φάσμα μορφών διδασκαλίας και μάθησης (π.χ. μικρές ομαδικές εργασίες, προσωπική έρευνα, κ.λπ. διαδικασία μάθησης μέσω ομοτίμων), πολυμέσα (παιχνίδια, ψηφιακά μέσα, βιβλία, υλικό) και πολυεπαγγελματικές ομάδες. Κεντρικό στοιχείο της συμπερίληψης είναι ο προσανατολισμός προς τις ανάγκες όλων των εκπαιδευομένων, καθώς και η συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία, δηλαδή ευκαιρίες διαμόρφωσης και αλλαγής, ομότιμες διαδικασίες, εργασία σε ομάδες μάθησης κ.λπ. (βλ. Biewer 2010).

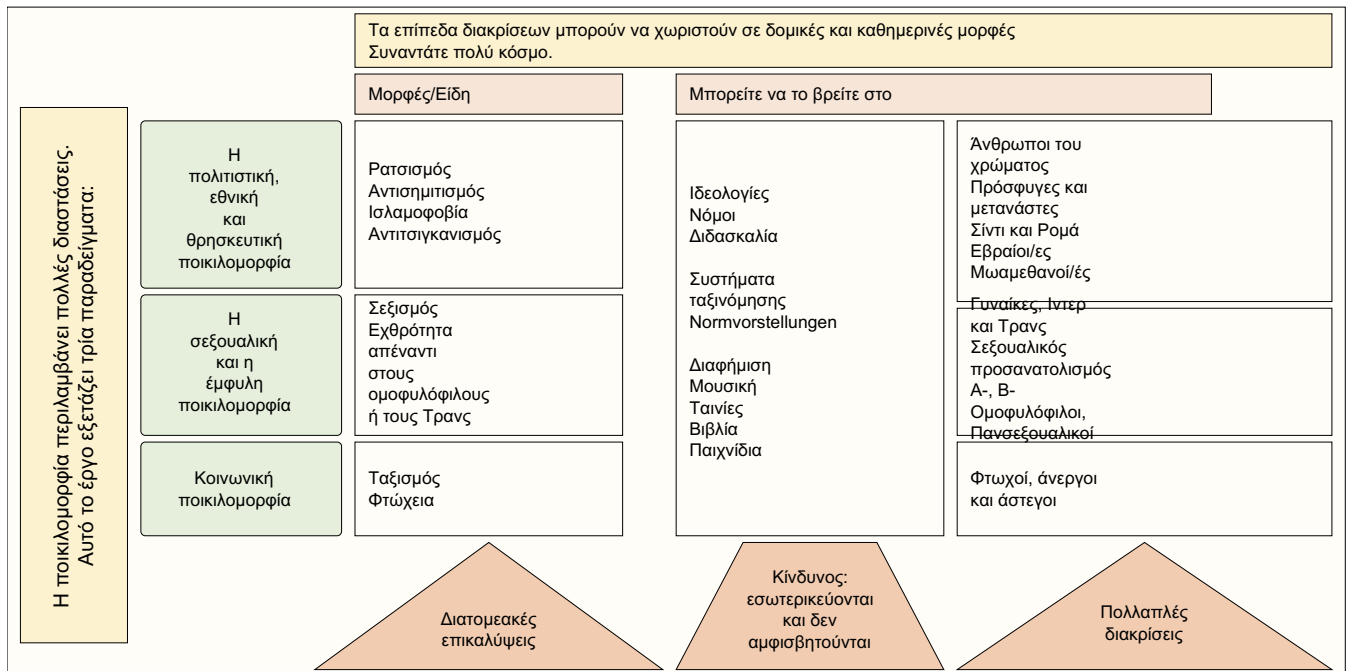
Υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες στον τομέα της ψηφιοποίησης και της εκπαίδευσης, π.χ. μέσω προγραμμάτων ανάγνωσης, μεταφράσεων σε ξένες γλώσσες, προγραμμάτων γραφής, εφαρμογών μάθησης, διαδικτυακών σπουδών, αναθέσεων πολυμέσων κ.λπ., συμπεριλαμβανομένων διαδικασιών μάθησης και μείωσης των εκπαιδευτικών εμποδίων.

2 Η πολιτιστική, εθνική και θρησκευτική ποικιλομορφία

- 2.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων
- 2.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ
- 2.3 Η τρέχουσα συζήτηση
 - 2.3.1 Η μετανάστευση
 - 2.3.2 Ο ρατσισμός

2.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων

Η πολιτιστική, εθνική και θρησκευτική ποικιλομορφία είναι η πραγματικότητα της ζωής στις κοινωνίες μας. Στο «παγκόσμιο χωριό», προσεγγίζουμε όλο και πιο πολύ τους ανθρώπους μέσω της παγκοσμιοποίησης και της ψηφιοποίησης. Οι γλώσσες, τα ταξίδια, τα τρόφιμα, οι οικογένειες και οι σχέσεις έχουν περάσει από καιρό πέρα από τα εθνικά σύνορα. Ταυτόχρονα, οι διακρίσεις εις βάρος ατόμων λόγω του χρώματος του δέρματος ή της πολιτιστικής, εθνικής και θρησκευτικής τους ταυτότητας συνεχίζουν να αυξάνονται. Ο καθημερινός ρατσισμός επηρεάζει ιδιαίτερα τους μη λευκούς ανθρώπους, καθώς και τους ανθρώπους που φορούν (μη χριστιανικά) θρησκευτικά σύμβολα ή ρούχα. Συχνά υπάρχουν πολλαπλές διακρίσεις (π.χ. για τις μουσουλμάνες) με άνιση προσβαση και ευκαιρίες π.χ. στην αναζήτηση εργασίας ή κατοικίας.

2.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ

Η νομική βάση για μια ΕΕ χωρίς διακρίσεις είναι δεδομένη. Το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα περιλαμβάνει την απαγόρευση των διακρίσεων:

«Η απόλαυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στην παρούσα σύμβαση είναι χωρίς διακρίσεις, ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, δέρματος, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, που ανήκουν σε εθνική μειονότητα, ιδιοκτησίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης.» (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 2010, σελ.13)

Όλες οι χώρες της ΕΕ έχουν επικυρώσει αυτήν τη σύμβαση και είναι δεσμευτική.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιέχει επίσης αυτό το άρθρο κατά των διακρίσεων (Κεφάλαιο 3, άρθρο 21). Ο Χάρτης δεν αποτελεί μέρος της Συνταγματικής Συνθήκης της ΕΕ, αλλά έγινε δεσμευτικός για όλα τα κράτη, εκτός από τη Μεγάλη Βρετανία και την Πολωνία, όταν η Συνθήκη της Λισαβόνας τέθηκε σε ισχύ το 2009.

Οι κυβερνήσεις, τα κοινοβούλια και τα δικαστήρια σε κάθε κράτος είναι πρωτίστως υπεύθυνα για την

προστασία των δικαιωμάτων που ορίζονται στη Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Επιπλέον, πολλές χώρες έχουν το λεγόμενο νόμο κατά των διακρίσεων ή την ίση μεταχείριση, όπως η Γερμανία, η Ελλάδα κλπ.

"Αυτό προκύπτει από το άρθρο 4 του Συντάγματος που ορίζει ότι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και έχουν ίσες υποχρεώσεις και δικαιώματα και από το νόμο Ν. 3304/2005 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης..

§ 1: Ο στόχος του νόμου είναι να αποτρέψει ή να εξαλείψει τις διακρίσεις και τις βλάβες (που μπορεί να υποστεί κάποιος) λόγω της φυλής ή λόγω εθνικής καταγωγής, του φύλου, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της αναπηρίας, της ηλικίας ή της σεξουαλικής ταυτότητας. "

Σε πολλές χώρες της ΕΕ, οι τοπικές μειονότητες όπως οι Σίντι και οι Ρομά (π.χ. στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία) και οι Κροάτες του Burgerland (στην Αυστρία) είναι στο επίκεντρο των νόμων περί ίσης μεταχείρισης.

Τα ακόλουθα έγγραφα που εφαρμόζει ο ΟΗΕ δεν είναι νομικά δεσμευτικά, αλλά χρησιμοποιούνται ως γενικές κατευθυντήριες γραμμές: Η Γενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1948 και η Ατζέντα 2030 με τους 17 στόχους της (Στόχοι Αειφόρου Ανάπτυξης, SDGs για συντομία). Και τα δύο έγγραφα διατυπώνουν σαφώς την ίση μεταχείριση όλων των ανθρώπων και την καλή ζωή για όλους.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης, οι 17 στόχοι με τους 169 συναφείς επιμέρους στόχους αναφέρουν έναν μεγάλο αριθμό σημείων, για την επίτευξη των οποίων είναι βασική η εκπαίδευση με γνώμονα την πολυμορφία. Αυτά περιλαμβάνουν ανάμεσα στα άλλα και τα εξής:

Στόχος 1.2: Μείωση μέχρι το 2030, του ποσοστού των ανδρών, γυναικών και παιδιών όλων των ηλικιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας κάθε διάστασης, όπως έχει οριστεί από το κάθε κράτος, τουλάχιστον κατά το ήμισυ.

Στόχος 2.1 Τερματισμός της πείνας έως το 2030 και διασφάλιση ότι όλοι οι άνθρωποι, ειδικά οι φτωχοί και οι άνθρωποι σε επισφαλείς καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των μικρών παιδιών, θα έχουν πρόσβαση σε ασφαλή, θρεπτικά και επαρκή τρόφιμα όλο το χρόνο.

Στόχος 3.8 Γενική υγειονομική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένης της κάλυψης έναντι οικονομικών κινδύνων, πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας βασικές υπηρεσίες υγείας και πρόσβαση σε ασφαλή, αποτελεσματικά, υψηλής ποιότητας και οικονομικώς προσιτά βασικά φάρμακα και εμβόλια για όλους.

Στόχος 4.7 Διασφάλιση έως το 2030 ότι όλοι οι μαθητές θα αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης για αειφόρο ανάπτυξη και τρόπους ζωής, ανθρώπινα δικαιώματα, ισότητα των φύλων, κουλτούρα ειρήνης και μη βίας, παγκόσμια ιθαγένεια και εκτίμηση της πολιτιστικής πολυμορφίας και τη συμβολή του πολιτισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στόχος 5.1 Τερματισμός κάθε μορφής διακρίσεων εις βάρος γυναικών και κοριτσιών σε όλο τον κόσμο.

Στόχος 8.5 Έως το 2030 να επιτευχθεί πλήρης και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπής εργασία για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες, συμπεριλαμβανομένων των νέων και των ατόμων με αναπηρίες, καθώς και ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας.

Στόχος 10.2 Έως το 2030 να επιτραπεί σε όλους ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, αναπηρίας, χρώματος δέρματος, εθνικότητας, καταγωγής, θρησκείας ή οικονομικής ή άλλης κατάστασης να αυτοπροσδιορίζονται και να προωθούν την κοινωνική, οικονομική και πολιτική ένταξή τους.

Στόχος 16.β Προώθηση και επιβολή νομοθεσίας και πολιτικών χωρίς διακρίσεις για αειφόρο ανάπτυξη.

(Πηγή: Ομοσπονδιακή Καγκελαρία της Αυστρίας, 2019)

Με τα κεντρικά του έγγραφα και μέτρα, ο ΟΗΕ διαμορφώνει επίσης ένα ευνοϊκό πλαίσιο στο οποίο τα μέτρα αυτά είναι καλά ενσωματωμένα. Αλλά: για την πλήρη απαγόρευση των διακρίσεων, απαιτούνται κοινωνικοπολιτικές αλλαγές. Τα ίδια δικαιώματα και ελευθερίες πρέπει να διασφαλίζονται για κάθε άτομο (βλ. Scherr, 2016, σ. 10).

Προκειμένου να ξεπεραστούν οι διακρίσεις, η νομική θεσμοθέτηση της απαγόρευσης των διακρίσεων (γενικά ο νόμος περί ίσης μεταχείρισης και η συμπληρωματική παρόμοια νομοθεσία κατά των διακρίσεων στις χώρες της ΕΕ), η δημιουργία γραφείων καταγγελιών κατά των διακρίσεων, οι ενημερωτικές εκστρατείες και η ενδυνάμωση, καθώς και οι προσεγγίσεις για την εκπαίδευση με γνώμονα την ποικιλομορφία στην εξωσχολική και σχολική εκπαίδευση είναι σημαντικά βήματα (βλ. Scherr 2016, σελ. 10). Θέλουμε τώρα να προσεγγίσουμε το θέμα της πολιτιστικής, εθνικής και θρησκευτικής ποικιλομορφίας μέσω του θέματος της μετανάστευσης.

2.3 Η τρέχουσα συζήτηση

2.3.1 Η μετανάστευση

Η *Μετανάστευση* είναι ένα φαινόμενο τόσο παλιό όσο η ίδια η ανθρωπότητα. Οι άνθρωποι ήταν νομάδες πριν εγκατασταθούν μέσω γεωργικών δραστηριοτήτων. Η μετανάστευση αναφέρεται στη μακροχρόνια μετεγκατάσταση του κέντρου του τόπου ζωής πέρα από τα διοικητικά σύνορα (Ομοσπονδιακό Κέντρο Εκπαίδευσης Πολιτών, 2020). Δεν υπάρχει γενικός ορισμός για το πόσο μεγάλη η απόσταση ή μεγάλη πρέπει να

είναι η χρονική περίοδος για να ονομαστούν οι μετακινήσεις μετανάστευση. Τα Ηνωμένα Έθνη π.χ. τη διακρίνουν σε προσωρινή αν είναι για διάστημα περισσότερο από τρεις μήνες και μετανάστευση διάρκειας αν διαρκεί πάνω από ένα έτος. Εάν συμβεί διάβαση των εθνικών συνόρων, μιλάμε για διεθνή μετανάστευση. Η μετανάστευση σε ένα κράτος αναφέρεται ως εσωτερική μετεγκατάσταση. Η μετανάστευση στο εσωτερικό της ΕΕ αναφέρεται επίσης συχνά εσωτερική μετεγκατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς η ευρωπαϊκή ελεύθερη μετακίνηση δεν υπόκειται ουσιαστικά σε νομικούς περιορισμούς. Εκτός από την απόσταση και τη διάρκεια, γίνεται επίσης διάκριση μεταξύ του κινήτρου για την ανθρώπινη κινητικότητα. Η μετανάστευση λόγω εργασίας, ίδρυσης ή επανένωσης μιας οικογένειας, για καλύτερες εκπαιδευτικές ευκαιρίες και λόγω δίωξης ή βίας (= διαφυγή) είναι από τους πιο κοινούς λόγους (ebd.).

Τα σημερινά παγκόσμια μεταναστευτικά κινήματα και τα κίνητρά τους συνδέονται επίσης με τον αποικισμό των χωρών του νότου. Ο πλούτος των χωρών του Βορρά και των αναπτυσσόμενων ευρωπαϊκών εθνών-κρατών βασίζεται στον αποικισμό, στην υποδούλωση των ανθρώπων, καθώς και στις επίμονες διαρθρωτικές ανισότητες στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα και στα περιοριστικά καθεστώτα μετανάστευσης. Αιώνες καταπίεσης και εκμετάλλευσης της εργασίας και των φυσικών πόρων, όπως το πετρέλαιο, το κοβάλτιο κ.λπ. έχουν βυθίσει δομικά τις περισσότερες χώρες του νότου στη φτώχεια, επίσης ως αποτέλεσμα πολέμων και φυσικών καταστροφών (Fischer-Tiné, 2016).

Οι περισσότερες από τις πρώην αποικίες/χώρες του Νότου έχουν επιτύχει πολιτική ανεξαρτησία από τα μέσα του 20ού αιώνα, αλλά η οικονομική επιρροή των πρώην αποικιακών δυνάμεων εξακολουθεί να είναι μεγάλη. Ο Βορράς εισάγει πρώτες ύλες και φθηνά παραγόμενα προϊόντα μέσω εκμετάλλευσης π.χ. σε sweatshops από το Νότο. Συνήθης πρακτική είναι η καταβολή μισθού που δεν εξασφαλίζει τη διαβίωση, καθώς και η έλλειψη απαιτήσεων παροχών υγείας και ασφάλειας αλλά και προστασίας του περιβάλλοντος (βλ. CCC 2018, σελ.2). Οι ένοπλες συγκρούσεις για τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και η κλιματική κρίση επιδεινώνουν την κατάσταση των ανθρώπων στον Παγκόσμιο Νότο και, εκτός από την έλλειψη οικονομικών προοπτικών, αποτελούν περαιτέρω αιτίες για διαφυγή και μετανάστευση.

Από την άλλη πλευρά, υπήρχε και υπάρχει στοχευμένη πρόσληψη μεταναστών/ριών, ιδίως όταν υπάρχει ζήτηση για φθηνά εργατικά χέρια από το εξωτερικό (βλ. Eurostat 2019; Έκθεση μετανάστευσης των Ηνωμένων Εθνών 2017, UNHCR, 2018). Σε παγκόσμιο επίπεδο, το ποσοστό των αλλοδαπών εργαζομένων είναι υψηλό, με υψηλότερο το 88% στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Η πλειοψηφία των εργαζομένων προέρχεται από την Αίγυπτο, το Μπαγκλαντές, την Ινδία και το Πακιστάν και δραστηριοποιούνται στον κατασκευαστικό κλάδο (UNHCR 2018). Αυτή η πρακτική πρόσληψης μεταναστών εργαζομένων με χαμηλή αμοιβή υπάρχει επίσης και στη Γερμανία. Υπήρξε πρόσληψη επισκεπτών εργαζομένων υπό την ηγεσία της κυβέρνησης για την ανοικοδόμηση της Γερμανίας μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (π.χ. από την Ελλάδα, την Ιταλία, το Μαρόκο, την Ισπανία και την Τουρκία). Δεδομένου ότι οι άνθρωποι δεν είναι μόνο εργαζόμενοι, πολλοί από αυτούς τους μετανάστες εργάτες έμειναν στη Γερμανία και συντηρούσαν ή δημιούργησαν νέες οικογένειες. Πολλοί άνθρωποι που εξακολουθούν να είναι στη Γερμανία ως μετανάστες και χαρακτηρίζονται γενικά ως "Τούρκοι, Άραβες κ.λπ." - ακόμα και στον τομέα της εκπαίδευσης - είναι απόγονοι στο 2ης-5ης γενιάς αυτών των μεταναστών εργαζομένων και κατά συνέπεια μεταναστών που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στη Γερμανία και δεν μιλούν πάντα τη γλώσσα των γονιών, των παππούδων και των προπαππούδων τους. Πολλοί από αυτούς δεν έχουν ακόμη γερμανικό διαβατήριο (Akyol, 2011).

Η προσφυγιά και το άσυλο

Σε αντίθεση με τις ρηχές και χωρίς ιδιαίτερο προβληματισμό αναφορές των μέσων ενημέρωσης, οι οποίες αναφέρουν ότι η ΕΕ «πλημμυρίζει» γενικά από τους μετανάστες και ιδίως τους πρόσφυγες, μόνο το 3% του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σε μια χώρα διαφορετική από τη χώρα γέννησής του. Εάν η μετανάστευση εξαναγκάζεται μέσω πολέμου, δίωξης ή πείνας, ονομάζεται προσφυγιά. Το 2018, 71 εκατομμύρια άνθρωποι εκτοπίστηκαν παγκοσμίως. Η πλειονότητα αυτών, περίπου το 60%, καταφεύγουν στα εθνικά τους σύνορα. Είναι οι λεγόμενοι εσωτερικά εκτοπισμένοι. Η πλειοψηφία όλων των διεθνών προσφύγων, περίπου 80%, ζει σε γειτονικές χώρες (βλ. UNHCR 2019). Εννέα στους δέκα πρόσφυγες ζουν σε μια χώρα του Νότου. Οι μεγαλύτερες

χώρες υποδοχής του Νότου περιλαμβάνουν το Πακιστάν, το Σουδάν, την Τουρκία και την Ουγκάντα. Επιπλέον, η Γερμανία είναι μία από τις μεγαλύτερες χώρες υποδοχής παγκοσμίως (ibid.).

Πρόσφυγες από τρίτες χώρες φτάνουν στην ΕΕ με πολλούς τρόπους: νόμιμα π.χ. με τουριστική βίζα, ως φοιτητές, με σύμβαση εργασίας κλπ. Δεδομένου ότι η νόμιμη διαφυγή προς την Ευρώπη έχει περιοριστεί αυστηρά από τη δεκαετία του 1990 και τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ από τότε όλο και περισσότερο στρατιωτικοποιούνται από τον οργανισμό προστασίας συνόρων της ΕΕ που ονομάζεται Frontex, όλο και περισσότεροι άνθρωποι δεν εισέρχονται στην ΕΕ νόμιμα ή εισέρχονται με παράνομους τρόπους, π.χ. δια θαλάσσης διασχίζοντας τη Μεσόγειο ή από τη βαλκανική διαδρομή. Οι αναφορές προσφύγων που βρίσκονται σε κίνδυνο δεν έχουν σταματήσει εδώ και χρόνια. Μόνο το 2016, περισσότερα από 5.000 άτομα πνίγηκαν στη Μεσόγειο, ο αριθμός των μη αναφερόμενων κρουσμάτων είναι πιθανό να είναι πολύ υψηλότερος. Υπήρχαν περισσότεροι από 3.100 πρόσφυγες το 2017 και 2.300 νεκροί και αγνοούμενοι το 2018 (βλ. Βοήθεια για τους Πρόσφυγες του ΟΗΕ 2019). Αυτό καθιστά τη Μεσόγειο την πιο θανατηφόρα θαλάσσια διαδρομή στον κόσμο, και όχι λόγω των πολύ επικίνδυνων υδάτων, αλλά επειδή δεν πραγματοποιείται θαλάσσια διάσωση από την ΕΕ.. Σύμφωνα με την UNHCR, έξι πρόσφυγες πνίγονται καθημερινά στις θαλάσσιες πύλες της ΕΕ. Η ποινικοποίηση της μη στρατιωτικής διάσωσης, όπως αναφέρθηκε ευρέως στα μέσα ενημέρωσης στην περίπτωση του καπετάνιου Carola Rackete, καθιστά σαφή τη στρατηγική αποκλεισμού της ΕΕ, η οποία εδώ και καιρό έχει επικριθεί με τον όρο "το φρούριο της Ευρώπης".

Ποιος είναι υπεύθυνος για τους πρόσφυγες ρυθμίζεται από τις συμφωνίες Δουβλίνο I και Δουβλίνο II (βλ. Συντονισμός ασύλου Αυστρία 2016). Κατά συνέπεια, η χώρα της ΕΕ που είναι υπεύθυνη για τους πρόσφυγες είναι αυτή στην οποία πρώτα εισήλθε στην ΕΕ, δηλαδή σε πολύ μεγάλο βαθμό τα μεσογειακά κράτη της ΕΕ, όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ισπανία και η Μάλτα (Der Standard, 2019). Οι χώρες της ΕΕ που συνορεύουν με τη Μεσόγειο, οι οποίες δεν είναι από τις πιο ευημερούσες χώρες της ΕΕ, μένουν μόνες στο ζήτημα των προσφύγων. Οι χερσαίες χώρες αποστρέφονται από το πρόβλημα, καθώς ο κανονισμός της ΕΕ ορίζει ότι η αίτηση ασύλου πρέπει να υποβληθεί στην πρώτη χώρα της ΕΕ στην οποία ο πρόσφυγας εισήλθε στην ευρωπαϊκή επικράτεια και ότι αυτή είναι υπεύθυνη για την αίτηση ασύλου (Δουβλίνο II). . Εκτός από την Ελλάδα και την Ιταλία, η Γερμανία και η Γαλλία δέχονται τους περισσότερους πρόσφυγες (Eurostat 2019).

Στην ΕΕ υποβλήθηκαν συνολικά 634.700 αιτήσεις ασύλου το 2018 (συμπεριλαμβανομένης της Νορβηγίας και της Ελβετίας), που αντιστοιχεί στο 0,1% του πληθυσμού της Ένωσης. Η τάση αυτή τη στιγμή μειώνεται και πάλι, σύμφωνα με τον Οργανισμό Στατιστικής της ΕΕ (Eurostat), αλλά όχι επειδή υπάρχουν λιγότερα άτομα που βρίσκονται στο δρόμο της προσφυγιάς, αλλά μεταξύ άλλων και λόγω των ελέγχων στα σύνορα. Επίσης, ο ευρωπαϊκός οργανισμός προστασίας των συνόρων Frontex, ενισχύθηκε και τα εξωτερικά σύνορα έχουν σφραγιστεί ερμητικά. Υπάρχουν επί του παρόντος 1.500 συνοριοφύλακες στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, ενώ ο αριθμός θα αυξηθεί σε 10.000 έως το 2027, σύμφωνα με δημοσιεύματα των μέσων ενημέρωσης (Der Standard, 2019). Το 2018, οι περισσότεροι υποψήφιοι για να εισέλθουν στην ΕΕ προέρχονταν από το Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία. 333.400 αιτήσεις ασύλου έλαβαν θετική απάντηση, η οποία αντιστοιχεί σε μείωση σχεδόν 40% σε σύγκριση με το 2017 (βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2019).

Σε γενικές γραμμές, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες προς την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή οι αποφάσεις χορήγησης ασύλου είναι χρονοβόρες για εκείνους που πλήττονται. Οι άνθρωποι ζουν σε μόνιμη αβεβαιότητα ως προς το αν μπορούν να παραμείνουν στη χώρα εισόδου ή να απελαθούν. Χωρίς άδεια μόνιμης διαμονής, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δεν επιτρέπεται να πάνε στο σχολείο, να λάβουν εκπαίδευση ή να κάνουν νόμιμη εργασία. Στεγάζονται μαζικά σε συλλογικά καταλύματα, συχνά απομονωμένα από τον τοπικό πληθυσμό, έχουν ελάχιστη υγειονομική περίθαλψη ή παροχές, όπως μαθήματα γλωσσών. Πολλοί πρόσφυγες συχνά φέρουν τραύματα από διωγμούς, πόλεμο, πείνα ή τρέχοντα γεγονότα, επειδή για παράδειγμα οι συγγενείς τους έχουν πεθάνει και δεν λαμβάνουν επαρκή ιατρική περίθαλψη, ενώ ούτε έχουν κάποια ασφαλή προοπτική στην επικράτεια της ΕΕ για την απαραίτητη θεραπεία (Ouilios, 2014).

Αυτοί οι χρόνοι αναμονής και οι αβεβαιότητες δεν ευνοούν την ένταξη, ούτε την κοινωνική αποδοχή στις χώρες υποδοχής. Αυτό είναι επίσης προφανές από την έκθεση θεμελιωδών δικαιωμάτων 2019 του Οργανισμού

Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (FRA): Περίπου επτά στους δέκα Ευρωπαίους θεωρούν την ένταξη μεταναστών και προσφύγων - συμπεριλαμβανομένων εκείνων που απολαμβάνουν διεθνή προστασία, δηλαδή άσυλο - ως μακροπρόθεσμη απαραίτητη επένδυση που εξυπηρετεί τόσο τα άτομα που επηρεάζονται όσο και τη χώρα εισόδου. Από το 2015 έως το 2017, σύμφωνα με τη Eurostat (2019), 1,4 εκατομμύρια άνθρωποι στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ (από συνολικά 3,2 εκατομμύρια αιτήσεις ασύλου) έλαβαν διεθνή προστασία ως αναγνωρισμένοι πρόσφυγες βάσει της Σύμβασης της Γενεύης για τους πρόσφυγες. Αυτές οι διατάξεις της Σύμβασης για τους πρόσφυγες είναι κατοχυρωμένες στο δίκαιο της ΕΕ, αλλά δεν τηρούνται πάντοτε, όπως δείχνουν μελέτες από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για παράδειγμα, έξι κράτη μέλη έχουν μακρές διαδικασίες για την έκδοση αδειών διαμονής. Αυτά δυσχεραίνουν την πρόσβαση των προσφύγων στην εκπαίδευση και την απασχόληση, επηρεάζουν την ψυχική τους υγεία και αυξάνουν την ροπή τους στην εκμετάλλευση και το έγκλημα. Οι μελέτες δείχνουν επίσης ότι οι πρόσφυγες κινδυνεύουν από έλλειψη στέγης μετά τη από την περίοδο που δέχθηκαν διεθνή προστασία (FRA 2019, σελ. 14).

Παρά τον σχετικά μικρό αριθμό προσφύγων και μεταναστών στην ΕΕ, το πολιτικό κλίμα για άτομα με ιστορικό μετανάστευσης έχει γίνει σκληρό. Η Ιταλία, η Γερμανία, η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Πολωνία, η Ουγγαρία και η Μεγάλη Βρετανία ακολουθούν επί του παρόντος στρατηγική απομονωτισμού. Εδώ οι εκλογές τα τελευταία χρόνια ήταν υπέρ των δεξιών λαϊκιστικών, εθνικιστικών κομμάτων. Αυτά ενώνονται κάτω από τη σημαία της απέχθειας έναντι στους μετανάστες, τους μουσουλμάνους, τους πρόσφυγες, τους *έγχρωμους*, τους Σίντι και τους Ρομά, τους ομοφυλόφιλους και τις φεμινίστριες. Η πολιτική κατάσταση δείχνει ότι ο δεξιός λαϊκισμός ως εναντίωση και κατηγορία των ευάλωτων ομάδων ανθρώπων έχει γίνει κοινωνικά αποδεκτός για την αυξανόμενη οικονομική και κοινωνική ασφάλιση που παρέχει ο νεοφιλελευθερισμός. Οι φυλετικές και εθνικιστικές διακρίσεις και η βία είναι πολύ συχνές. Οι εμπρηστικές επιθέσεις σε καταφύγια προσφύγων και το κυνήγι ανθρώπων που δεν έχουν λευκή απόχρωση έχουν επίσης αυξηθεί σημαντικά από το 2015. Για παράδειγμα, το ένα τρίτο των εγχρώμων που ζουν στην ΕΕ θεωρεί ότι παρενοχλήθηκε φυλετικά το 2018 (Der Standard, 2018).

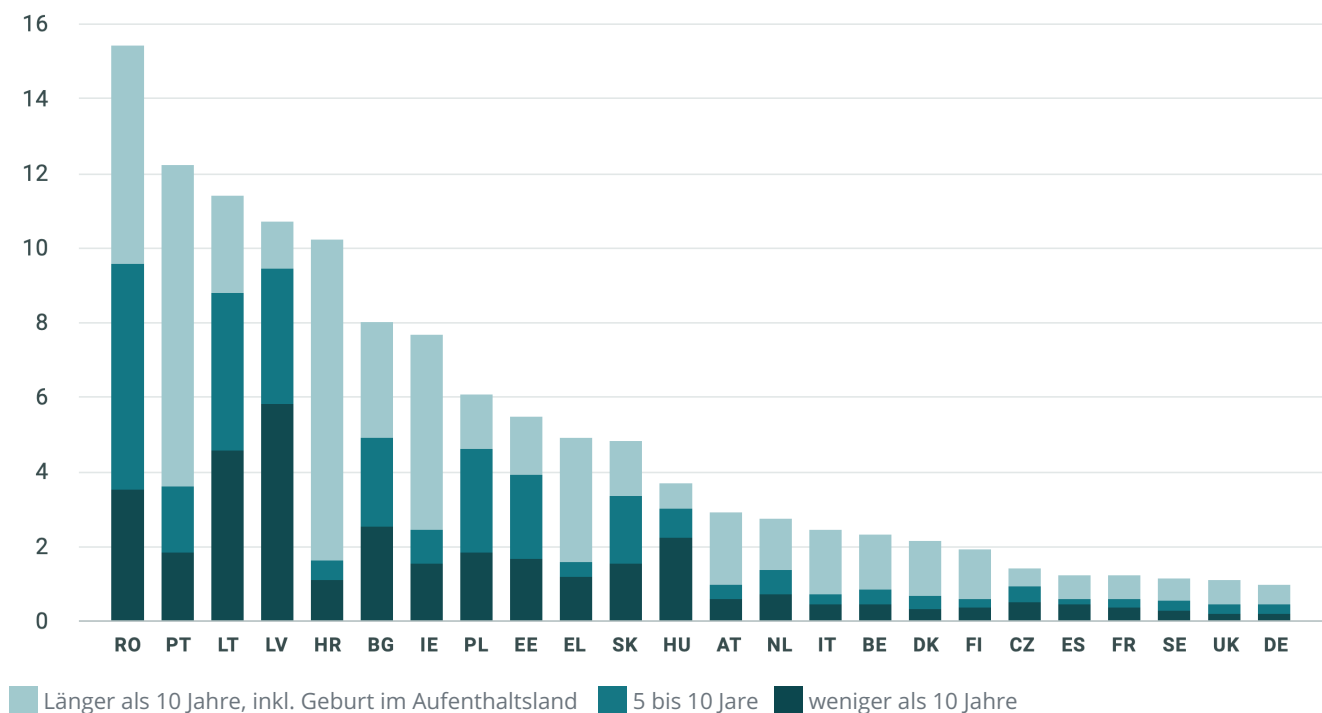
Αυτά τα ανησυχητικά στοιχεία δείχνουν ότι το ζήτημα του ρατσισμού και της καταπολέμησης των ρατσιστικών-εθνικιστικών διακρίσεων, καθώς και το ζήτημα της μετανάστευσης και της προσφυγιάς με βάση τα γεγονότα, έχουν τεράστια σημασία για την ειρηνική συνύπαρξη στην παγκόσμια κοινωνία. Το Ολοκαύτωμα και ο Β 'Παγκόσμιος Πόλεμος έδειξαν ότι ο ρατσισμός, ο εθνικισμός και οι ιδεολογίες της υπεροχής είναι θανατηφόρες και ότι η διαφύλαξη και η εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να είναι το υψηλότερο πλεονέκτημα των κοινωνιών μας.

Εσωτερική μετανάστευση στην ΕΕ

Ως εσωτερική μετανάστευση στην ΕΕ νοούνται οι μόνιμες, προσωρινές ή κυκλικές μετακινήσεις μεταναστών πολιτών της Ένωσης βάσει της ελεύθερης κυκλοφορίας τους, μέσω της συμφωνίας του Σένγκεν (βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση 2019). Για τους πολίτες της ΕΕ, αυτά τα δικαιώματα προσφέρουν πολλές επιλογές: διέλευση συνόρων χωρίς έλεγχο ταυτότητας, σπουδές στο εξωτερικό με προγράμματα Erasmus και ελεύθερη επιλογή εργασίας και τόπου διαμονής εντός της ΕΕ. Με τη δέσμευση του νόμου, από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ του 1993 για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων έως τον καθορισμό του δικαιώματος διαμονής για μετακίνηση μελών της οικογένειας (Κανονισμός 492/2011), οι πολίτες της Ένωσης έχουν επίσημα ίσα δικαιώματα εντός της ΕΕ τουλάχιστον τους τρεις πρώτους μήνες διαμονής (βλ. Haase 2018). Εάν μια διαμονή πρέπει να διαρκέσει περισσότερο από τρεις μήνες, κάτι που είναι συνήθως η πρόθεση μιας μετακίνησης λόγω της αναζήτησης εργασίας, μια ρήτρα καθιστά πιο δύσκολη την εφαρμογή της σε πραγματικούς όρους: Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του νόμου της ΕΕ για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, η διαμονή ανενεργών πολιτών της Ένωσης και των μελών της οικογένειάς τους συνδέεται με έγκυρη ασφάλιση υγείας και επαρκή μέσα διαβίωσης. Το κύριο επίκεντρο είναι οι εργαζόμενοι και τα μέλη της οικογένειάς τους από την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία, την Τσεχική Δημοκρατία και την Ουγγαρία σε χώρες της Δυτικής Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Γερμανία ή το Ηνωμένο Βασίλειο (τουλάχιστον έως το 2019). Οι λόγοι για αυτό είναι σε μεγάλο βαθμό οι οικονομικές διαφορές, όπως το άνισο επίπεδο μισθών και η έλλειψη εργασίας, ιδιαίτερα στα νοσηλευτικά επαγγέλματα καθώς και στον τομέα των

χαμηλόμισθων και κατά το χρόνο της συγκομιδής (βλ. Haase 2018).

Όριο κινητικότητας ανά χώρα (Ομοσπονδιακός Οργανισμός για την Πολιτική Εκπαίδευση 2017)

Βürger im erwerbsfähigen Alter, die in einem anderen EU-Staat leben, nach Aufenthaltsjahren (Altersgruppe 15-64, 2014, Anteil an der Erwerbsbevölkerung im Land der Staatsangehörigkeit).

Die Mobilitätsquote ist die Zahl der im Jahr 2014 in einem anderen Mitgliedstaat lebenden Erwerbstätigen, in Prozent der Erwerbsbevölkerung des Landes der Staatsbürgerschaft. Die Zahlen für CY, LU, MT und SI sind zu klein, um zuverlässig zu sein. Die Zahlen für DK, EE, FI und HR sind aufgrund der geringen Größe der Stichprobe von begrenzter Zuverlässigkeit."

DG EMPL, Berechnung nach Eurostat EU-LFS
Creative Commons by-nc-nd/3.0/de
Bundeszentrale für politische Bildung, 2017, www.bpb.de

Όπως φαίνεται από το γράφημα, πρόκειται ιδιαίτερα για απασχολούμενους πολίτες από τη Λιθουανία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία που έχουν υψηλά ποσοστά κινητικότητας - αν και κυρίως μόνο προσωρινής φύσης - σε σύγκριση με την ΕΕ. Αυτό έχει να κάνει με την εποχική εργασία στη γεωργία και στις κατασκευές. Στις χώρες που συχνότερα γίνεται η υποδοχή, αυτή η μετανάστευση αντιμετωπίζεται επιφυλακτικά εν μέρει από τον πληθυσμό. Πολλοί παράγοντες δεν λαμβάνονται υπόψη εδώ: π.χ. σε πολλές χώρες, μετά από εξετάσεις προτεραιότητας προτιμώνται εργαζομένους με την τοπική ιθαγένεια έναντι των μεταναστών. Συνεπώς, υπάρχουν συχνά κενές θέσεις εργασίας που δεν καταλαμβάνονται από τον τοπικό εθνικό πληθυσμό, π.χ. βοηθοί εποχιακής συγκομιδής, φροντιστές, εργάτες οικοδομών. Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη η θετική ισορροπία των νέων συνεισφορών, που ρέουν στα κρατικά ταμεία των χωρών υποδοχής μέσω της φορολόγησης των μισθών (βλ. Haase 2018).

Παρά τη νομική ελευθερία κυκλοφορίας, υπάρχουν πραγματικά εμπόδια στην κινητικότητα, όπως διακρίσεις κατά των εσωτερικών μεταναστών της ΕΕ, άγνοια των δικαιωμάτων των μεταναστών της ΕΕ, γλωσσικά εμπόδια και ανεπαρκής αναγνώριση των επαγγελματικών και ακαδημαϊκών προσόντων, καθώς και ανεπαρκής ασφαλιστική κάλυψη βάσει του εργατικού δικαίου ή της παράτυπης εργασίας κ.λπ. (βλ. Haase 2018). Στο μέλλον, πρέπει να δοθεί έμφαση, μεταξύ άλλων, στην προστασία των μεταναστών από την εκμετάλλευση στο χώρο εργασίας. Αυτό επηρεάζει ιδιαίτερα τους πολίτες των οκτώ πρώην σοσιαλιστικών χωρών της ΕΕ στους τομείς των κατασκευών ή της φροντίδας.

Λόγω της δημογραφικής αλλαγής στην ΕΕ, η αύξηση του πληθυσμού στην Ευρώπη και, συνεπώς, η διασφάλιση του κοινωνικού συστήματος, μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω διεθνών μεταναστευτικών κινήσεων, σύμφωνα με τον ΟΗΕ (brpb.de, 2018). Εργαζόμενοι με υψηλή ειδίκευση από όλο τον κόσμο είναι εξίσου ευπρόσδεκτοι με το εξειδικευμένο χαμιλόμισθο εργατικό δυναμικό, π.χ. στον τομέα της φροντίδας. Αλλά αυτό που δεν μπορεί να εκτιμηθεί ακόμη είναι η σημασία αυτής της εξέλιξης μακροπρόθεσμα για τις χώρες καταγωγής και το μέλλον των ανθρώπων που ζουν εκεί.

Τα ορφανά της Ευρώπης

Ο όρος «ορφανά της Ευρώπης», ή «ορφανά της ΕΕ», επινοήθηκε από τα μέσα ενημέρωσης τα τελευταία χρόνια και περιγράφει το φαινόμενο κατά το οποίο κυρίως γονείς από την Ανατολική Ευρώπη αφήνουν τις οικογένειες και τα παιδιά τους για να κερδίσουν χρήματα σε άλλες χώρες της ΕΕ. Είναι δύσκολο να δοθεί ακριβής αριθμός παιδιών που έχουν πληγεί επειδή οι γονείς εργάζονται συχνά παράνομα στο εξωτερικό. Οι ΜΚΟ εκτιμούν ότι υπάρχουν περίπου 500.000 έως ένα εκατομμύριο παιδιά στην ΕΕ, με τη Βουλγαρία, την Πολωνία και τη Ρουμανία να πλήττονται ιδιαίτερα. Στην Ουκρανία, οι ΜΚΟ εκτιμούν ότι υπάρχουν εννέα εκατομμύρια «ορφανά» (πρβλ. Nejezchleba 2013). Δεδομένου του υψηλού επιπέδου ανεργίας και έλλειψης προοπτικών, ιδίως στις αγροτικές περιοχές των κρατών αυτών, οι γονείς συχνά δεν έχουν καμία επιλογή για να κερδίσουν τα προς το ζην και να επιτρέψουν στα παιδιά τους να έχουν ένα ασφαλές μέλλον. Αρωγή στην κατάσταση αυτή θα μπορούσε να είναι η εναρμόνιση της οικογενειακής νομοθεσίας στην ΕΕ, δηλαδή τη δυνατότητα μόνιμης οικογενειακής επανένωσης. Η βελτίωση της κατάστασης στην αγορά εργασίας και οι υψηλότεροι μισθοί στη χώρα προέλευσης θα ήταν μια πιο βιώσιμη λύση και θα αποτελούσε μεγαλύτερη βοήθεια για τα «ορφανά της Ευρώπης» (πρβλ. Nejezchleba 2013).

2.3.2 Ο ρατσισμός

Ο *ρατσισμός* είναι η διάκριση εις βάρος ατόμων με βάση το χρώμα του δέρματός τους, την υποτιθέμενη καταγωγή τους ή (την αποδιδόμενη σε αυτούς) πολιτιστική ή εθνική ταυτότητα ή τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Οι άνθρωποι θεωρούνται ως δήθεν ομοιογενείς ομάδες, υποτιμώνται και αποκλείονται. Υπάρχουν διάφορες μορφές ρατσισμού (δείτε το Media Service Integration 2019):

- Ο «κλασικός» ή βιολογικός ρατσισμός βασίζεται στην ιδεολογία ότι υπάρχουν διαφορετικές «ανθρώπινες φυλές» και στην λευκή ιδεολογία της υπεροχής. Άτομα με λευκό δέρμα και οι Ευρωπαίοι πρόγονοι είναι κατασκευασμένοι ως ανώτερα όντα και όλοι οι μη λευκοί άνθρωποι ως κατώτεροι και υποδεέστεροι (βλ. Auma / brpb.de, 2017). Μετά τον γερμανικό εθνικισμό, ο βιολογικός ρατσισμός με τις φυλετικές του ιδεολογίες μεταλλάχθηκε ολόενα και περισσότερο σε πολιτισμικό ρατσισμό, καθώς η λέξη «φυλή» δεν είναι πλέον κοινωνικά αποδεκτή στην πλειοψηφία του πληθυσμού μετά τον Γερμανικό Εθνικό Σοσιαλισμό.
- Αυτήν τη στιγμή υπάρχει αυξανόμενη συζήτηση για τον *πολιτισμικό ρατσισμό* όπου οι άνθρωποι δεν κηρύσσονται πλέον κατώτεροι λόγω της προέλευσής τους από υποτιθέμενες διαφορετικές «φυλές», αλλά μάλλον λόγω του «πολιτισμού», της «εθνικότητας» ή της «θρησκείας» τους. Προφανώς ομοιογενείς ομάδες θεωρούνται επίσης εδώ, π.χ. οι "Μουσουλμάνοι/ες" οι "Σίντι" και οι "Ρομά", και θεωρούνται ότι έχουν κατασκευαστεί ως κατώτεροι από τον κυρίαρχο πολιτισμό και "δεν είναι ενσωματώσιμοι".
- Ο *θεσμικός ρατσισμός* υπάρχει όταν οι ρατσιστικοί τρόποι σκέψης και δράσης δεν βασίζονται σε προσωπικές στάσεις των ανθρώπων, αλλά περιέχονται στο κοινωνικό κανονιστικό πλαίσιο, π.χ. στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην αγορά εργασίας ή στέγασης.

Συχνά, περιγράφονται ως ρατσιστικές, μόνο οι ακροδεξιές πράξεις βίας, όπως η άσκηση φυσικής βίας, οι οποίες έχουν φυλετικά κίνητρα. Αλλά είναι ρατσισμός αν π.χ. ένα *έγχρωμο άτομο* ή ένα άτομο με μη ελληνικό όνομα δεν προσκαλείται σε μία συνέντευξη, παρά το γεγονός ότι έχει τα ίδια προσόντα σε σύγκριση με λευκούς υποψηφίους ή αυτούς με ελληνικό όνομα. Ή εάν οι μαύροι ελέγχονται από την αστυνομία χωρίς ρητό λόγο. Στο λεγόμενο "φυλετικό προφίλ", οι άνθρωποι αντιμετωπίζονται ως ύποπτοι μόνο με βάση τα εξωτερικά χαρακτηριστικά τους και μόνο από αυτό θεωρούνται οι πράξεις τους εγκληματικές, γεγονός που εμπίπτουν στο

διαρθρωτικό ρατσισμό. Ο πολιτιστικός ρατσισμός υπάρχει, όταν για παράδειγμα μια γυναίκα με μαντίλα καταπιέζεται πατριαρχικά στο σπίτι από το σύζυγο ή τον πατέρα, ενώ στην Ελλάδα μια γυναίκα χωρίς μαντίλα θεωρείται ότι είναι ίση και δεν επηρεάζεται από το σεξισμό. Η ρατσιστική σκέψη και συμπεριφορά μπορεί έτσι να βρεθεί στο επίκεντρο της κοινωνίας. Οι άμεσες και έμμεσες ρατσιστικές ιδεολογίες, όπως η καταγραφή και ο στιγματισμός ενός ανθρώπου ως ξένου, αποτελούν μέρος της κουλτούρας της λευκής κυριαρχίας, που αναπαράγονται συνεχώς στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και αντικατοπτρίζονται επίσης ασυνείδητα σε καθημερινούς τρόπους σκέψης και δράσης. Οι ρατσισμοί μπορούν να βρεθούν σε παιδικά τραγούδια, βιβλία μαγειρικής, αστεία και γλώσσα. Για παράδειγμα, πολλοί όροι που σχετίζονται με το έγκλημα επισημαίνονται με τη λέξη "μαύρο", π.χ. «μαύρη αγορά», «μαύρη εργασία», «οδήγηση στα μαύρα» ή το λεγόμενο παιδικό παιχνίδι «που φοβάται τον μαύρο άντρα» (βλ. IDA 2013).

Ο ρατσισμός επιτρέπει τις παρούσες άνισες σχέσεις εξουσίας εντός της ΕΕ, από τις οποίες επωφελείται ο λευκός εθνικός πληθυσμός, απολαμβάνει προνόμια και υφίσταται διακρίσεις. Οι ρατσισμοί σχετίζονται κυρίως με κοινωνικές ιδέες και ενέργειες που θεωρούνται δεδομένες. Είναι λοιπόν «αυτονόητο» ότι «έχουμε» περισσότερα προνόμια από τους «άλλους». Δεν το παρατηρούμε ούτε θεωρούμε αυθόρμητα οτιδήποτε δικαιολογείται και αξίζει. Ο αποκλεισμός των «άλλων» προκαλεί επίσης ένα αίσθημα συμμετοχής στην κυρίαρχη ομάδα (βλ. IDA 2013).

Ο δεξιός λαϊκισμός

Το πρωτότυπο του πολιτικού δεξιού λαϊκισμού, το Κόμμα της Ελευθερίας της Αυστρίας (FPÖ), παρέχει πολλά παραδείγματα *λαϊκισμού*. Έλαβε το 26% των ψήφων στις τελευταίες εκλογές του Εθνικού Συμβουλίου το 2017 και ηγήθηκε της χώρας σε συνασπισμό με το Λαϊκό Κόμμα για σχεδόν δύο χρόνια. Το FPÖ είναι γνωστό για τις λαϊκιστικές και ισλαμοφοβικές αφίσες του όπως "Αυστρία των Αυστριακών" ή "Νταχάμ (διάλεκτος για τη λέξη daheim) σε αντιδιαστολή με την ομόηχη λέξη "Ισλάμ" - "Εμείς για εσάς" (βλ. Pelinka / brpb.de, 2017).

Το FPÖ δεν είναι μόνο του στην Ευρώπη. Το κόμμα Front National στη Γαλλία, το AfD στη Γερμανία, το UKIP στη Μεγάλη Βρετανία, το PiS στην Πολωνία, το Fidesz στην Ουγγαρία, το Lega Nord στην Ιταλία - αυτά είναι τα δεξιά λαϊκιστικά κόμματα που συμμετείχαν στις τελευταίες εθνικές κοινοβουλευτικές και ευρωπαϊκές εκλογές, για τα οποία εμφανίστηκε αξιοσημείωτα αυξανόμενος αριθμός ψηφοφόρων. Σύμφωνα με αναλύσεις, οι ψηφοφόροι των δεξιών λαϊκιστικών κομμάτων είναι κατά κύριο λόγο λευκοί από εκπαιδευτικά μειονεκτούσες τάξεις με χαμηλά εισοδήματα, η κατώτερη μεσαία τάξη που σε ορισμένες περιπτώσεις επίσης αποτελεί και την ευρύτερη μεσαία τάξη, καθώς και η ρατσιστική παλιά ελίτ. Αυτοί ανήκουν στους ψηφοφόρους τους (βλ. Decker & Lewandowsky / brpb.de, 2017). Είναι κυρίως αυτοί που συγκλονίζονται από τη νεοφιλελευθεροποίηση της αγοράς εργασίας, την παγκοσμιοποίηση και την ψηφιοποίηση, από τον πλουραλισμό της κοινωνίας και τις διαδικασίες οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής της (ibid.).

Τα δεξιά λαϊκιστικά κόμματα εκμεταλλεύονται συχνά το φόβο και τα συναισθήματα ανασφάλειας που έχουν διαμορφωθεί από το νεοφιλελευθερισμό και τον τρόπο από το Σεπτέμβριο του 2001. Οι κοινές πολιτικές χαρακτηρίζονται συχνά από κριτική στην ΕΕ ή ευρωσκεπτικισμό, καθώς και εκκλήσεις για έξοδο, αποκλεισμό και εθνικές ατομικές προσπάθειες (βλ. Brexit). Δεξιά λαϊκιστικά κόμματα επί του παρόντος επιτυγχάνουν ευρείες συμμαχίες διαφορετικών ρατσιστικών, δεξιών εξτρεμιστών, εθνικιστικών, εθνικών, δεξιών συντηρητικών και συντηρητικών πολιτικών ρευμάτων στην κοινωνία.

Όλα τα δεξιά λαϊκιστικά κόμματα κατασκευάζουν ένα υποτιθέμενο ομοιογενές «εμείς» ενάντια στους «άλλους» σε διαφορετικούς βαθμούς. Οι «άλλοι» είναι συνήθως οι ένοχοι για τα δικά τους βάσανα, συνήθως μετανάστες, πρόσφυγες, μουσουλμάνοι, μαύροι και έγχρωμοι, Σίντι και Ρομά, συχνά επίσης ομοφυλόφιλοι, Εβραίοι και φεμινίστριες και αριστεροί. Στην Ανατολική Ευρώπη, η εικόνα του εχθρού φαίνεται κάπως ευρύτερη, αλλά η εχθρότητα είναι μερικές φορές πιο επιθετική: Εκτός από τους Ρομά, το μίσος πλήττει κυρίως Εβραίους, άλλες εθνικές μειονότητες και ομοφυλόφιλους. Στη Δυτική Ευρώπη, οι Μουσουλμάνοι και οι άνθρωποι γενικά, που χαρακτηρίζονται ως «Άραβες» από τους άλλους, θεωρούνται συχνά ως κεντρικός εχθρός, από τον οποίο - σύμφωνα με τη δεξιά λαϊκή ρητορική - η χριστιανική Δύση πρέπει να υπερασπιστεί τον εαυτό της (βλ.

Schellenberg / bpb.de, 2018). Δεν τίθεται το ερώτημα για το τι είναι η Χριστιανική Δύση και ποιες αξίες και ομοιότητες πρέπει να διακρίνει. Επίσης όχι επειδή δεν υπάρχει ομοιόμορφη απάντηση σε αυτό, και τα δημοκρατικά ευρωπαϊκά εθνικά κράτη είναι επίσημα κοσμικά, δηλαδή ανεξάρτητα από τον Θεό και την Εκκλησία.

Ο ρατσισμός στην ΕΕ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση με λευκή κυριαρχία, δυτικού τύπου, είναι κυρίως οι μαύροι, άνθρωποι που θεωρείται ότι ασπάζονται το Ισλάμ λόγω της εξωτερικής τους εμφάνισης, οι Εβραίοι και οι πολιτιστικές μειονότητες, όπως οι Ρομά και οι Σίντι, αυτοί που επηρεάζονται ιδιαίτερα από τον ρατσισμό .

Οι διακρίσεις και η βία ενάντια στους Μαύρους

Το 2018, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) δημοσίευσε την έκθεση «Being Black in the EU» με βάση μια μελέτη που ερεύνησε 6.000 μαύρους σε όλη την Ευρώπη σχετικά με την εμπειρία τους από τον ρατσισμό. Η ουσία της έκθεσης είναι ότι τα άτομα με τόνους σκούρου δέρματος αντιμετωπίζουν μια ποικιλία καθημερινών διακρίσεων. Το 30% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι είχαν παρενοχληθεί φυλετικά τα τελευταία πέντε χρόνια και 5% ότι επηρεάστηκαν από σωματικές επιθέσεις.

Οι τρεις βασικοί τομείς διακρίσεων του διαρθρωτικού ρατσισμού είναι:

- στην αγορά εργασίας (κατά τη διάρκεια της εργασίας ή όταν κατά την αναζήτηση εργασίας)
- η κατάσταση διαβίωσης
- Ρατσιστικός αστυνομικός έλεγχος ανάλογα με το προφίλ

Η κατάσταση των εφήβων μαύρων στην αγορά εργασίας είναι ιδιαίτερα επισφαλής: σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, ένα ποσοστό 76% δεν είχε ούτε εργασιακή σχέση ούτε κατάρτιση. Συγκριτικά, αυτό ισχύει παρόμοιο μόνο για το 8% του συνολικού πληθυσμού (FRA, 2018).

Η κατάσταση στην αγορά κατοικίας είναι παρόμοια: το 14% των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι δεν μπόρεσαν να βρουν ενοικιαζόμενο διαμέρισμα. Μόνο το 15% των μαύρων κατέχουν σπίτια, σε σύγκριση με το 70% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ. Επιπλέον, σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες δήλωσαν ότι ζούσαν σε πολυπληθή διαμερίσματα. Στην Αυστρία και την Ιταλία, οι μαύροι είναι ιδιαίτερα πιθανό να επηρεαστούν από διακρίσεις στην αγορά κατοικιών.

Το φυλετικό προφίλ είναι επίσης μέρος του δομικού ρατσισμού Το ένα τέταρτο των ερωτηθέντων δήλωσε ότι είχαν ελεγχθεί από την αστυνομία τα τελευταία πέντε χρόνια. Το 41% αυτών που ελέγχθηκαν αξιολόγησαν τους ελέγχους ως προερχόμενους από ένα "ρατσιστικό προφίλ" (βλ. FRA 2018).

Η ισλαμοφοβία

Η ίδια η ομάδα των Μουσουλμάνων χαρακτηρίζεται από ετερογένεια. Εκτιμάται ότι περίπου 20 εκατομμύρια μουσουλμάνοι ζουν στην ΕΕ, δηλαδή περίπου το 4% του συνολικού πληθυσμού. Οι περισσότεροι, περίπου 46%, ζουν στη Γαλλία και τη Γερμανία. Υπάρχουν επίσης πολλοί κοσμικοί και μουσουλμάνοι που δεν ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Ωστόσο, ελάχιστα παρατηρούνται ή έχουν κάποιο λόγο στον εθνικό διάλογο. Η εχθρότητα προς το Ισλάμ, ή η ισλαμοφοβία ή ο αντι-μουσουλμανικός ρατσισμός, είναι μια μορφή ρατσισμού που σχετίζεται με πράξεις βίας και διακρίσεων εις βάρος μουσουλμάνων και όσων θεωρούνται ως τέτοιοι. Στους ανθρώπους αυτούς λόγω κάποιων εξωτερικών χαρακτηριστικών, όπως η χρήση μαντίλας ή το μακρύ σκούρο γένι, αντανακλούν αρνητικά στερεότυπα όπως η βία, η τρομοκρατία, το έγκλημα, ο σεξισμός κ.λπ. (βλ. ENAR, 2019).

Οι μουσουλμάνοι είναι η δεύτερη μεγαλύτερη θρησκευτική ομάδα στην ΕΕ. Οι διαρθρωτικές διακρίσεις εναντίον μουσουλμάνων ή ανθρώπων που στιγματίζονται από τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά ως Τούρκοι ή Άραβες, λαμβάνουν χώρα σε μια ευρεία ποικιλία τομέων και ιδίως σε:

- στην αναζήτηση εργασίας και στην αυτοαπασχόληση
- στην αναζήτηση κατοικίας
- στην προσπάθεια απόκτησης πρόσβασης σε δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες

Το 2016, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διενήργησε ήδη τη δεύτερη έρευνα για τις μειονότητες και τις διακρίσεις (EU-MIDIS II) και ασχολείται με τις απόψεις και τις εμπειρίες των μουσουλμάνων μεταναστών της πρώτης και δεύτερης γενιάς της ΕΕ-15 (βλ. FRA, 2018, σελ.7). Τα αποτελέσματα της μελέτης μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: Κάθε τρίτος μουσουλμάνος που βρέθηκε αντιμέτωπος με διακρίσεις κατά την αναζήτηση εργασίας, δηλαδή το ένα τρίτο των μουσουλμάνων, υπέστη διακρίσεις στην αγορά εργασίας. Ένας στους τέσσερις μουσουλμάνους ερωτηθέντες παρενοχλήθηκε λόγω της εθνικής τους καταγωγής ή του μεταναστευτικού ιστορικού τους. Οι μισοί από αυτούς τους ανθρώπους κακοποιήθηκαν έξι φορές ή περισσότερο το έτος πριν από την έρευνα. Κάθε τρίτος μουσουλμάνος που απάντησε δήλωσε ότι επειδή φορούσε ορατά θρησκευτικά σύμβολα όπως παραδοσιακά ή θρησκευτικά ενδύματα, παρενοχλούνταν ή ελέγχονταν από την αστυνομία. Το όνομα, το χρώμα του δέρματος ή η εμφάνιση ενός ατόμου οδήγησαν σε διακρίσεις σε περίπου τους μισούς από αυτούς που ερωτήθηκαν όταν αναζητούσαν μέρος για να ζήσουν ή να εργαστούν ή όταν χρησιμοποιούν υπηρεσίες υγείας. Αλλά μόνο ένας στους δέκα μουσουλμάνους ανέφερε περιστατικά παρενόχλησης που προκαλούνται από μίσος είτε στην αστυνομία είτε σε άλλη οργάνωση. (Βλέπε *ibid.* P.11)

Ο Αντισημιτισμός

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2019 δημοσίευσε επίσης μια έκθεση σχετικά με τον *Αντισημιτισμό*. Περίπου 16.500 Εβραίοι ερωτήθηκαν σε δώδεκα κράτη μέλη της ΕΕ για την έρευνα. Το αποτέλεσμα είναι ότι ακόμη και σχεδόν 75 χρόνια μετά το τέλος του Ολοκαυτώματος, το μίσος για τους Εβραίους μπορεί να γίνει αισθητό στην καθημερινή ζωή. Στον Γερμανικό Εθνικό Σοσιαλισμό ξεκίνησε μια μαζική δολοφονία Ευρωπαίων Εβραίων και όλων των ανθρώπων που δεν αντιστοιχούσαν στις ναζιστικές ιδεολογίες, συμπεριλαμβανομένων ατόμων με αναπηρίες, Σίντι και Ρομά, ομοφυλόφιλων, αντιπολιτευόμενων, διανοουμένων και καλλιτεχνών κ.λπ. Πάνω από έξι εκατομμύρια άνθρωποι δολοφονήθηκαν.

Το 5% των ερωτηθέντων το 2019 αναγνώρισαν τον αντισημιτισμό και τον ρατσισμό ως τα πιο πιεστικά προβλήματα που κατέγραψαν τα κράτη μέλη της ΕΕ. Σχεδόν το 90% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι ο αντισημιτισμός έχει αυξηθεί στη χώρα διαμονής τους τα τελευταία πέντε χρόνια, ενώ ιδιαιτέρως οι δηλώσεις στο Διαδίκτυο θεωρούνται ως πρόβλημα από μεγάλο αριθμό ερωτηθέντων. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (80%) αναφέρει το Διαδίκτυο έχει χρησιμοποιηθεί περισσότερο από όλα τα φόρουμ για αντισημιτικές δηλώσεις, ακολουθούμενο από άλλα (off-line) μέσα ενημέρωσης (56%) και τις πολιτικές εκδηλώσεις (48%) (βλ. FRA, 2019, Σελ.3). Οι πιο συνηθισμένες αντισημιτικές δηλώσεις περιλαμβάνουν προτάσεις όπως: "Οι Ισραηλινοί συμπεριφέρονται στους Παλαιστίνιους όπως οι Ναζί" (51%), "Οι Εβραίοι έχουν υπερβολική δύναμη" (43%) και "Οι Εβραίοι χρησιμοποιούν το ρόλο του θύματος του Ολοκαυτώματος προς όφελός τους" (35%) (*ibid.*).

Εθνικές μειονότητες: Οι Σίντι και οι Ρομά

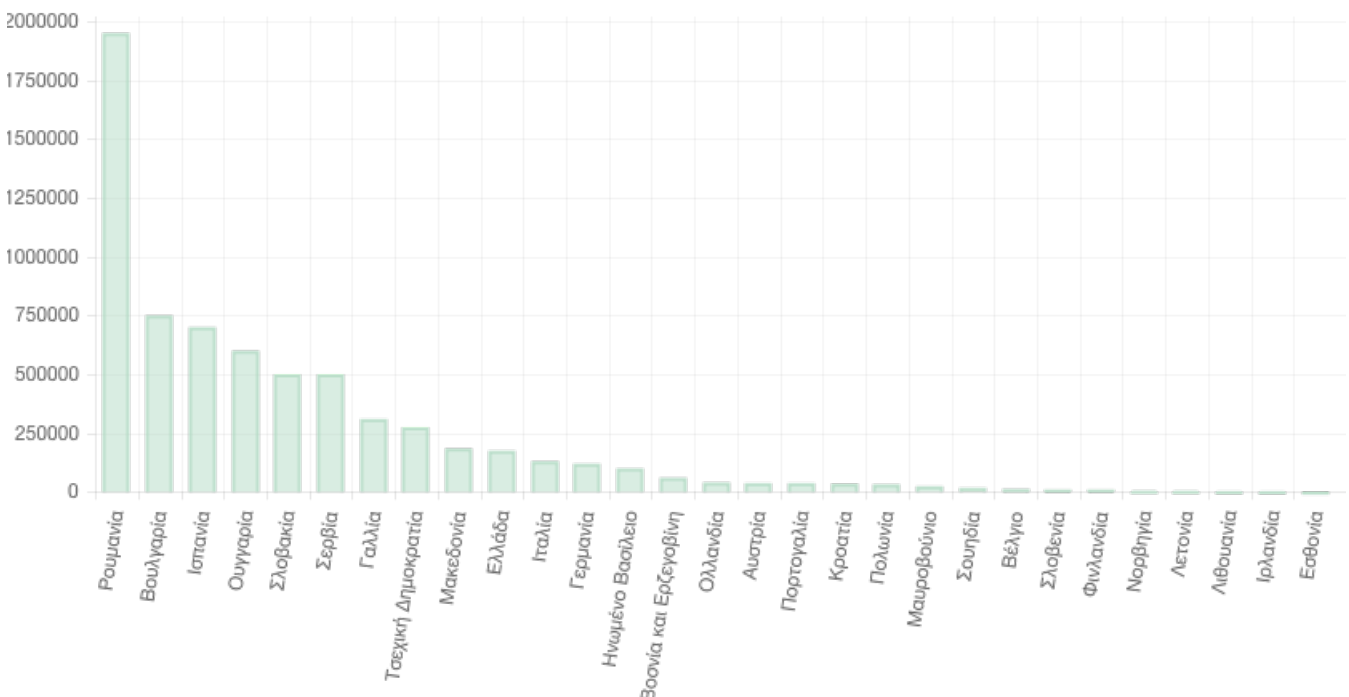
Με περίπου 12 εκατομμύρια ανθρώπους, οι Σίντι και οι Ρομά είναι η μεγαλύτερη εθνοπολιτισμική μειονότητα στην Ευρώπη. Ωστόσο, εξαιτίας του φόβου διακρίσεων, πολλοί άνθρωποι δεν δηλώνουν σε ποια *εθνικότητα* ανήκουν (επειδή αυτές οι λίστες χρησιμοποιήθηκαν για απέλαση και γενοκτονία από τους Γερμανούς Ναζί, για παράδειγμα), έτσι ώστε ο ακριβής αριθμός των Σίντι και Ρομά δεν μπορεί να ελεγχθεί πλήρως. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, οι Σίντι και οι Ρομά είναι η ομάδα που υφίσταται τις περισσότερες διακρίσεις στην Ευρώπη (βλ. Engbring-Romang, 2014 / bpb.de).

Οι λόγοι για αυτό είναι ανάμεσα στα άλλα ιστορικοί. Οι πηγές κειμένου για την ιστορία των Σίντι και των Ρομά γράφονται σχεδόν αποκλειστικά από άτομα που δεν είναι Σίντι και Ρομά. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτό: Πρώτον, η *Romanes*, η γλώσσα των Σίντι και των Ρομά, είναι μια προφορική γλώσσα και η τέχνη της αφήγησης είναι πολύ σημαντική για την εθνική αυτή ομάδα. Επίσης, δεν αναγνωρίζεται επίσημα ως γλώσσα. Από την

άλλη πλευρά, οι πληροφορίες και οι εικόνες για τους Σίντι και τους Ρομά χαρακτηρίζονται από δομικό και ιστορικά παγιωμένο ρατσισμό. Για παράδειγμα, οι εθνολόγοι και οι κοινωνιολόγοι διαμόρφωναν πάντα τη ρατσιστική εικόνα των Σίντι και των Ρομά. Χρησιμοποιήθηκαν επίσης αρχεία της Καθολικής Εκκλησίας για την απέλαση των Σίντι και των Ρομά υπό τον Εθνικό Σοσιαλισμό. Ακόμη και σήμερα, η ανάμνηση της εθνοκοσσιαλιστικής γενοκτονίας περίπου 500.000 Σίντι και Ρομά, που ονομάζεται επίσης Porrajmos, είναι ύψιστης σημασίας ενώ ο αγώνας για την αναγνώριση του κράτους τους και αυτό το συλλογικό τραύμα συνεχίζεται (βλ. Engbring-Romang, 2014 / brpb .de).

Οι Σίντι και οι Ρομά έχουν τις ρίζες τους στη σημερινή Ινδία και το Πακιστάν. Δεν ήρθαν στην Ευρώπη, όπως εσφαλμένα θεωρείται, οικειοθελώς ως μετακινούμενοι άνθρωποι (περίπου το 95% βέβαια εγκαταστάθηκαν), αλλά αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν τον 8ο αιώνα λόγω πολέμου, διώξεων και οικονομικών λόγων και «μετανάστευσαν από την Περσία, τη Μικρά Ασία ή τον Καύκασο (Αρμενία) από τον 8ο έως τον 10ο αιώνα, τελικά μέσω της Ελλάδας και των Βαλκανίων στην Κεντρική, Δυτική και Βόρεια Ευρώπη τον 13ο και 14ο αιώνα και από εκεί και στην Αμερική» (Engbring-Romang, 2014 / brpb.de). Όταν έφτασαν στην Ευρώπη, παρανοήθηκαν ως προσκυνητές. Έλαβαν συνοδευτικές επιστολές από τους βασιλιάδες και τους επιτράπηκε να περάσουν από τη γη τους. Υπήρχε η εντύπωση, ότι θα φύγουν, κάτι που δεν συνέβη. Σταδιακά, η καλή διάθεση απέναντί τους μετατράπηκε σε ξενοφοβία (βλ. Engbring-Romang, 2014 / brpb.de). Εργάστηκαν ως δουλοπάροικοι στην Ανατολική Ευρώπη και κηρύχθηκαν «παράνομοι» στην Κεντρική Ευρώπη, οπότε έπρεπε να ενταχθούν στους νομάδες. Επίσης, η συστηματική ρατσιστική καταπίεση - σαφώς και στο συχνά χρησιμοποιούμενο ρατσιστικό όρο "τσιγγάνος". - προέρχεται από εκείνη την εποχή και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Υπήρχαν τέσσερα μεγάλα κύματα μετανάστευσης Σίντι και Ρομά στην Ευρώπη. Το πρώτο στον 15ο αιώνα, στη δεκαετία του 1960 και στη δεκαετία του 70 ως αλλοδαποί εργαζόμενοι, στη δεκαετία του 1990 ως πρόσφυγες λόγω της αποσύνθεσης της Γιουγκοσλαβίας και το 2004 στο πλαίσιο της διεύρυνσης προς την Ανατολή της ΕΕ ως εσωτερικοί μετανάστες (βλ. Engbring-Romang, 2014 / brpb.de).

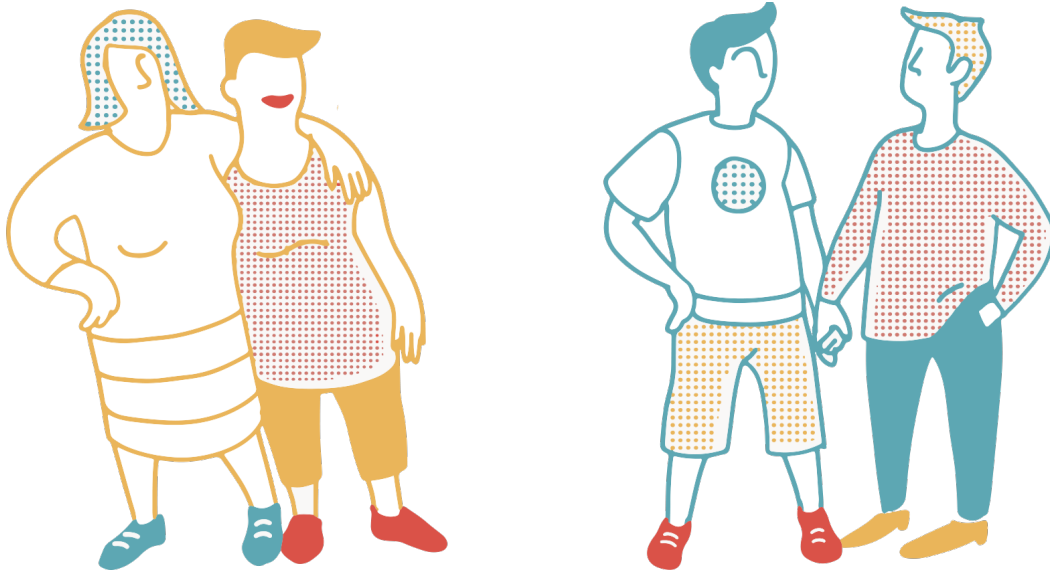
Μεταξύ των Σίντι και των Ρομά υπάρχει μεγάλη πολιτιστική πολυμορφία, αλλά συμμερίζονται την αξία της οικογένειας, το σεβασμό των γερόντων, τη χρήση της δικής τους γλώσσας και τη συνείδηση του ιστορικών και σημερινών διακρίσεων. Δεν έχουν τη δική τους θρησκεία και υπάρχουν μέλη διαφόρων θρησκειών μεταξύ τους.

Ο *αντιτσιγγανισμός* είναι ο ρατσισμός, το μίσος, η απόρριψη, η υποτίμηση και η διάκριση των Σίντι και Ρομά.

Ο αντισιγανισμός εξακολουθεί να είναι μια αποδεκτή και φυσιολογική αντίληψη εναντίον των Σίντι και Ρομά στην κοινωνία, η οποία εκφράζεται σε πολλές ρατσιστικές αποδόσεις, προκαταλήψεις και εικόνες. Αυτό οδηγεί σε διαρθρωτικές και κοινωνικές διακρίσεις κατά των Σίντι και Ρομά. Η κατάσταση των Σίντι και Ρομά παραμένει πολύ επισφαλής σε ολόκληρη την Ευρώπη και επηρεάζονται όλο και περισσότερο από τη φτώχεια και την κοινωνική απομόνωση. Οι διαρθρωτικές φυλετικές διακρίσεις στα σχολεία οδηγούν συχνά τα παιδιά Ρομά και Σίντι να εγκαταλείψουν το σχολείο νωρίτερα. Αυτό με τη σειρά του περιορίζει τις επαγγελματικές ευκαιρίες και οδηγεί σε αποκλεισμό. Ο διαρθρωτικός ρατσισμός περιορίζει επίσης συχνά την πρόσβαση στην αγορά στέγασης και εργασίας, καθώς και στην υγειονομική περίθαλψη.

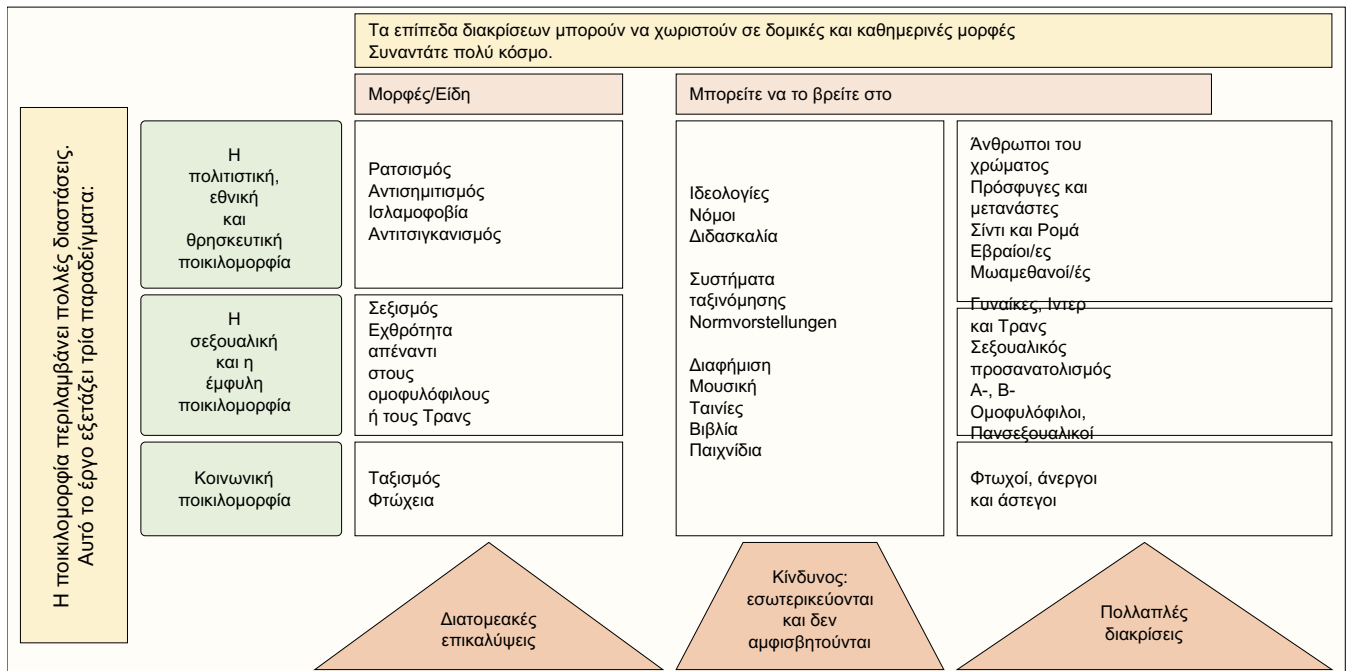
Το 1995 εγκρίθηκε η "Σύμβαση-πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης", η οποία επικύρωσαν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός από τη Λεττονία. Ωστόσο, η κατάσταση των Σίντι και Ρομά δεν έχει βελτιωθεί (βλ. Engbring-Romang, 2014 / bpb.de).

3 Η σεξουαλική και η έμφυλη ποικιλομορφία

- 3.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων
- 3.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ
- 3.3 Η τρέχουσα συζήτηση στις διάφορες χώρες
 - 3.3.1 Η βία κατά των γυναικών
 - 3.3.2 Η σεξουαλική ποικιλομορφία
 - 3.3.3 Η έμφυλη ποικιλομορφία

3.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων

Οι ιδέες και οι έννοιες του φύλου και της σεξουαλικότητας έχουν πάντα να κάνουν με τις σχέσεις κοινωνικής δύναμης, τους πολιτιστικούς κανόνες όπως την κοινωνικοποίηση και αλλάζουν συνεχώς. Για παράδειγμα, οι γυναίκες στην Ευρώπη δεν είχαν δικαίωμα ψήφου πριν από 102 χρόνια. Η θεματική περιοχή του φύλου και της σεξουαλικής ποικιλομορφίας συνδέεται κυρίως με μορφές διακρίσεων λόγω πατριαρχίας, διακρίσεων λόγω φύλου, σεξισμού, εχθρότητας απέναντι στους ομοφυλόφιλους και τους trans και τη σεξουαλική βία.

Η βάση των πατριαρχικών και σεξιστικών διακρίσεων είναι η ιδέα ότι μπορεί να υπάρχουν μόνο δύο φύλα (άνδρες ή γυναίκες) (αμφιφυλόφιλο φύλο και διαφορά φύλου) και ότι οι άνδρες και οι γυναίκες πρέπει να επιθυμούν ο ένας τον άλλον (*ετερομορφικότητα*) (βλ. Butler, 1990 ; Rich, 1980/1993). Η πατριαρχία και ο σεξισμός ως σχέσεις εξουσίας, θεωρούν ότι οι άνδρες έχουν δομικά προνόμια σε αυτήν την ιεραρχία των φύλων έναντι των γυναικών, οι οποίες θεωρούνται κατώτερες (de Beauvoir 1985; Kerner 2014). Οι γυναίκες και τα άτομα που τοποθετούνται στο φάσμα της διαφορετικότητας των φύλων ή δεν συμμορφώνονται με τον κανόνα δύο φύλων, υποτιμώνται δομικά, υφίστανται διακρίσεις και συχνά επηρεάζονται επίσης από την ψυχολογική και σωματική βία.

Όσον αφορά επίσης τη σεξουαλική ποικιλομορφία, εξακολουθούν να υπάρχουν εκτεταμένες διαρθρωτικές διακρίσεις, προκαταλήψεις, υποτίμηση, νομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των ανθρώπων που δεν συμμορφώνονται με την ετερομορφικότητα, π.χ. είναι λεσβίες, γκέι, αμφιφυλόφιλοι, πανσεξουαλικοί, queer, ασεξουαλικοί κ.λπ. (βλ. Debus / Laumann 2018). Τα τελευταία χρόνια, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει επεξεργαστεί ότι τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ (Λεσβίες_Ομοφυλόφιλοι_Αμφιφυλόφιλοι_Τρανσέξουαλ_Κ για τους αυτοπροσδιοριζόμενους ως Queer_Ιντερσέξουαλ) υφίστανται διακρίσεις, λεκτικές και σωματικές επιθέσεις σε όλα τα κοινωνικά και οικονομικά επίπεδα και σε μεγάλο βαθμό αποτυγχάνουν να βγαίνουν έξω έχοντας το φόβο αρνητικών συνεπειών.

3.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ

Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι νομικά κατοχυρωμένη στην ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται στην ισότητα και προωθεί την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών στα άρθρα 2 και 3 παράγραφος 3 της

Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στο άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από το 1957, οι συνθήκες της ΕΕ έχουν κατοχυρώσει την αρχή ότι οι άνδρες και οι γυναίκες πρέπει να λαμβάνουν ίση αμοιβή για την ίδια εργασία. Υπάρχουν θετικά μέτρα που κατοχυρώνονται στην ευρωπαϊκή νομοθεσία για την ενίσχυση της ίσης συμμετοχής και συμμετοχής των γυναικών, καθώς και νομοθεσία για την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βασίζονται στο φύλο. Η εμπορία ανθρώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών, καθώς και όλων των τύπων ενδοοικογενειακής και σεξουαλικής βίας πρέπει επίσης να καταπολεμηθεί στην ΕΕ. Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, ιδίως στην αγορά εργασίας, είναι επιβεβλημένη μέσω της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου.

Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου

Ο διεθνής όρος «ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου» στην Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες το 1995 είναι μια συγκεκριμένη κατοχύρωση της ισότητας των φύλων. Η βάση της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου εκφράζει το γεγονός ότι δεν υπάρχει ουδέτερη ως προς το φύλο πραγματικότητα.

"Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σημαίνει την υποχρέωση να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορετικές επιπτώσεις στους άνδρες και τις γυναίκες σε όλες τις αποφάσεις" (BMBFSJ 2016).

Οι υποχρεώσεις για μια αποτελεσματική πολιτική για την ισότητα των φύλων υπό την έννοια της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου καθορίζονται στο δίκαιο της ΕΕ στη Συνθήκη του Άμστερνταμ της 1ης Μαΐου 1999 και από το 2008 στο άρθρο 8 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περιλαμβάνονται στο εθνικό συνταγματικό δίκαιο.

3.3 Η τρέχουσα συζήτηση στις διάφορες χώρες

3.3.1 Η βία κατά των γυναικών

Η σωματική βία κατά των γυναικών

Σύμφωνα με μελέτη της ΕΕ από το 2013, περίπου 13 εκατομμύρια γυναίκες υπέστησαν σωματική βία σε ολόκληρη την ΕΕ τους τελευταίους δώδεκα μήνες πριν από την έρευνα. Αυτό αποτελεί το 7% των γυναικών ηλικίας μεταξύ 18 και 74 ετών (βλ. FRA, 2014). Η σωματική βία ορίζεται ως επίθεση στη φυσική ακεραιότητα ενός ατόμου. Αυτό περιλαμβάνει, για παράδειγμα, τράβηγμα μαλλιών, ξυλοδαρμό ή κλοτσιές, πνιγμό και επίθεση με μαχαίρια, όπλα ή άλλα αντικείμενα (βλ. Bff, 2019). Σε μια μελέτη στην Ελλάδα, το 25% των γυναικών που ρωτήθηκαν ανέφεραν εμπειρίες σωματικής βίας - στο 19% αυτό πραγματοποιήθηκε από έναν σύντροφο και το 10% από μη συντρόφους. (βλ. Πανευρωπαϊκή έρευνα για τη βία κατά των γυναικών, 2014). Σε μια έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαπιστώθηκε ότι η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών για το 74% των ερωτηθέντων ήταν διαδεδομένη στη χώρα τους. Η ενδοοικογενειακή βία κατά των ανδρών, από την άλλη πλευρά, εκτιμήθηκε ότι ήταν διαδεδομένη μόνο κατά 29% (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Η ενδοοικογενειακή βία θεωρείται ότι υπάρχει όταν συμβαίνει σε μια οικιακή κοινότητα, όπως ο γάμος. Η βία είναι συχνά μια πολύπλοκη αλληλεπίδραση σεξουαλικών, σωματικών και ψυχολογικών πράξεων βίας. Η βίαιη συμπεριφορά χρησιμοποιείται για την άσκηση εξουσίας και ελέγχου, όπως για παράδειγμα με απειλές και εξευτελισμούς, κοινωνική απομόνωση έως ξυλοδαρμούς και επιβολή σεξουαλικών πράξεων (βλ. Bff, 2019).

Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες (96%) μιας έρευνας της ΕΕ ανέφεραν ότι η βία κατά των γυναικών δεν είναι αποδεκτή, ενώ μόνο το 2% θα τη χαρακτήριζε αποδεκτή υπό ορισμένες συνθήκες. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (86%) πίστευε ότι η ενδοοικογενειακή βία ήταν απαράδεκτη και θα έπρεπε πάντα να τιμωρείται από το νόμο, ενώ το 12% πιστεύει ότι δεν πρέπει πάντα να τιμωρείται από το νόμο. Προπάντων οι ερωτηθέντες στη Λετονία, τις Κάτω Χώρες και τη Σλοβακία είχαν αυτή την άποψη. Σε καμία χώρα δεν πιστεύει, πάνω από το 1% των ερωτηθέντων ότι η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών ήταν αποδεκτή σε όλες τις

περιπτώσεις. Ωστόσο, η Πολωνία και η Σλοβακία ήταν οι μόνες χώρες στις οποίες τουλάχιστον ένας στους είκοσι ερωτηθέντες χαρακτήρισε την ενδοοικογενειακή βία ως αποδεκτή υπό ορισμένες συνθήκες (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016). Η ενδοοικογενειακή βία κατά των ανδρών εκτιμήθηκε παρόμοια από τους ερωτηθέντες· εδώ, επίσης, η πλειοψηφία πιστεύει ότι είναι απαράδεκτη και πρέπει να τιμωρείται πάντοτε από το νόμο. Στην Αυστρία, την Πολωνία και τη Ρουμανία, το 6% των ερωτηθέντων ανέφερε ότι η ενδοοικογενειακή βία κατά των ανδρών είναι αποδεκτή σε ορισμένες περιπτώσεις.

Η σεξουαλική βία κατά των γυναικών

Εκτιμάται ότι 3,7 εκατομμύρια γυναίκες έχουν βιώσει σεξουαλική βία, συμπεριλαμβανομένων των βιασμών, της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής παρενόχλησης εντός της ΕΕ. Μια στις πέντε γυναίκες βιάστηκε από την ηλικία των 15. Στη μελέτη, το 5% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι αναγκάστηκαν να έχει σεξουαλική επαφή και το 6% συμφώνησε σε σεξουαλικές δραστηριότητες επειδή φοβόταν τι θα μπορούσε να συμβεί αν αρνούνται (βλέπε FRA, 2014).

Μια έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2016 δείχνει ότι περίπου ένας στους πέντε ερωτηθέντες πιστεύει ότι οι πληγέντες είναι υπεύθυνοι για τις ενέργειές τους, επινοούν ισχυρισμούς, υπερβάλλουν ή ακόμη και προκαλούν τη βία. Οι ερωτηθέντες από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης ήταν πιθανότερο να έχουν αυτήν την άποψη. Η σεξουαλική επαφή χωρίς συγκατάθεση μπορεί να δικαιολογηθεί για το ένα τέταρτο των ερωτηθέντων εάν, για παράδειγμα, ο ενδιαφερόμενος είναι μεθυσμένος ή υπό την επήρεια ναρκωτικών. Το 10% των ερωτηθέντων ήταν της άποψης ότι τα αποκαλυπτικά, σέξι ρούχα ή το ότι δεν υπάρχει ξεκάθαρη άρνηση ή ότι δεν ανθίστανται σθεναρά, σαφώς αποτελεί δικαιολογία για σεξουαλική επαφή χωρίς συγκατάθεση (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Αυτές οι στάσεις είναι εξαιρετικά επικίνδυνες, γιατί δεν έχει σημασία αν το θύμα έχει καταναλώσει αλκοόλ, έχει πάρει ναρκωτικά ή έχει αποκαλυπτική ενδυμασία: χωρίς τη συγκατάθεση ενός ατόμου, υπάρχει γεγονός βιασμού. Επιπλέον, δεν υπάρχει πρόκληση σεξουαλικής βίας, ούτε μέσω συμπεριφοράς ούτε ενδυμάτων. Κανείς δεν έχει αμφισβητήσει ότι βιάστηκε. Οι περισσότεροι βιαστές/ριες δεν επιλέγουν λόγω της εξωτερικής εμφάνισης, αλλά την εκτιμώμενη ευπάθεια ενός ατόμου. Ένας βιαστής επιλέγει το άτομο που πιστεύει ότι μπορεί να κακοποιήσει. Η έλλειψη αμυντικών αντιδράσεων δεν αποτελεί επίσης δικαιολογία για σεξουαλική επαφή χωρίς συγκατάθεση. Σε μια τέτοια τρομακτική κατάσταση δεν υπάρχει σωστή ή λανθασμένη αντίδραση, συχνά οι πληγέντες είναι τόσο τρομοκρατημένοι που κυριολεκτικά «παγώνουν από το φόβο». Είναι μια ακούσια και φυσική αντίδραση του σώματος, στην οποία η ικανότητα να αμύνεται ή να λείει όχι είναι αδύνατη. Μερικοί δεν υπερασπίζονται τον εαυτό τους για να διατηρήσουν τη βία εναντίον τους όσο το δυνατόν μικρότερη (βλ. Σεξουαλική Βία, 2019).

Η συνολική εικόνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση δείχνει ότι κάθε τρίτη γυναίκα έχει βιώσει σωματική ή/και σεξουαλική βία από την ηλικία των 15 ετών. Πάνω από τις μισές γυναίκες που υπέστησαν σεξουαλική βία από συντρόφους/ισες ανέφεραν πολλά περιστατικά. Περίπου το ένα τρίτο αυτών που έχουν πληγεί από τη βία κατά τη διάρκεια μιας σχέσης και το ένα τέταρτο αυτών που έχουν πληγεί από τη βία από άλλα άτομα έχουν επικοινωνήσει με την αστυνομία μετά το πιο σοβαρό περιστατικό. Η διαφορά σε αυτούς τους αριθμούς μπορεί να εντοπιστεί στις επαναλαμβανόμενες πράξεις βίας στο πλαίσιο μιας σχέσης από τις οποίες οι πληγέντες θέλουν να δραπετεύσουν. Η άσκηση βίας από τρίτα άτομα είναι πολύ πιθανό να συμβεί ως μεμονωμένη περίπτωση με χαμηλό κίνδυνο επανεμφάνισης. Περίπου το ένα τέταρτο δεν επικοινωνήσε με την αστυνομία ή οποιοδήποτε άλλο όργανο λόγω ντροπής ή αμηχανίας. Η πλειονότητα των πληγέντων θα επιθυμούσε να μιλήσει με κάποιον και να λάβει υποστήριξη μετά τα περιστατικά, ακολουθούμενη από προστασία και άλλη πρακτική βοήθεια (βλ. FRA, 2014).

Η σεξουαλική παρενόχληση γυναικών

Κάθε άτομο έχει τη δική του ιδέα για το τι είναι η σεξουαλική παρενόχληση. Διαπιστώνονται διαφορές στην υποκειμενική έννοια της αποδιδόμενης συμπεριφοράς. Οι επικρατούσες πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες και κανόνες καθώς και η στάση απέναντι στους ρόλους των φύλων και η ιδέα της κατάλληλης συμπεριφοράς των

φύλων έχουν σημαντική επιρροή (βλέπε FRA, 2014). Η σεξουαλική παρενόχληση περιλαμβάνει, για παράδειγμα, σφουρίγματα, σχόλια σχετικά με την εμφάνιση ή το σχήμα του σώματος, άσεμνα αστεία ή «τυχαία» αγγίγματα καθώς και το χούφτωμα (βλ. Bff, 2019). Υπολογίζεται ότι 83 έως 102 εκατομμύρια γυναίκες στην ΕΕ έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση από την ηλικία των 15 ετών. Η πλειονότητα των γυναικών δήλωσε ότι είχαν παρενοχληθεί από προηγουμένως άγνωστους δράστες, ενώ ακολουθούν αυτές που παρενοχλήθηκαν από γνωστά άτομα και άτομα από το εργασιακό τους περιβάλλον (βλ. FRA, 2014).

Η ψυχολογική βία κατά των γυναικών

Σύμφωνα με έρευνα της ΕΕ, το 43% των ερωτηθέντων υπέστησαν ψυχολογική βία κατά τη διάρκεια μιας σχέσης. Αυτό περιλαμβάνει ταπείνωση, απαγόρευση εξόδου από το σπίτι ή περιορισμό στο σπίτι και απειλές βίας εναντίον του ενδιαφερομένου ή άλλου σημαντικού ατόμου. Εκτός από την ψυχολογική βία, ένας μεγάλος αριθμός γυναικών έχουν επίσης υποστεί σωματική ή/και σεξουαλική βία. Έχει διαπιστωθεί μια σχέση μεταξύ της κατανάλωσης αλκοόλ του/της συντρόφου και της χρήσης ψυχολογικής βίας: Όσο μεγαλώνει η κατανάλωση αλκοόλ, τόσο πιο συχνότερη είναι σε μια σχέση η άσκηση ψυχολογικής βίας (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Εκτός από τις μορφές σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας που εμφανίζονται, υπάρχουν και άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών. Το 18% των γυναικών στην ΕΕ έχουν βιώσει καταδίωξη από την ηλικία των 15 ετών (βλ. FRA, 2014). Πρόκειται για περίπου 9 εκατομμύρια γυναίκες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η καταδίωξη ορίζεται ως εκούσια, συνεχής και επίμονη δίωξη και παρενόχληση ενός ατόμου για μεγάλο χρονικό διάστημα. Και εδώ, οι γυναίκες επηρεάζονται συχνότερα, η πλειονότητα των δραστών είναι πρώην σύντροφοι που μπορούν να προέρχονται από όλες τις κοινωνικές τάξεις και τις ηλικιακές ομάδες. Οι ενέργειες καταδίωξης μπορεί να περιλαμβάνουν επαναλαμβανόμενες κλήσεις οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας ή της νύχτας ή μηνύματα στον αυτόματο τηλεφωνητή. Η παρακολούθηση του ατόμου σε καθημερινές διαδρομές και η συχνή παρουσία μπροστά από το διαμέρισμα ή τον χώρο εργασίας θεωρούνται επίσης πράξεις καταδίωξης. Τα ανεπιθύμητα δώρα ή η μαζική αποστολή επιστολών, μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή SMS εμπίπτουν επίσης σε αυτήν την κατηγορία (βλ. Bff, 2019). Μια περαιτέρω διάκριση γίνεται στο , το οποίο περιλαμβάνει τη μόνιμη επαφή σε κοινωνικά δίκτυα ή τη δημοσίευση προσωπικών πληροφοριών για ένα άτομο κατά της θέλησής του (βλ. Bff, 2019). Η ηλεκτρονική καταδίωξη (cyberstalking) επηρεάζει κυρίως τις νέες γυναίκες. Το 4% των γυναικών ηλικίας 18 έως 29 ετών έχουν βιώσει ηλεκτρονική καταδίωξη - δηλαδή περίπου 15 εκατομμύρια γυναίκες εντός της ΕΕ. Κάθε πέμπτη γυναίκα έχει βιώσει καταδίωξη για περίοδο τουλάχιστον δύο ετών· τα τρία τέταρτα των περιπτώσεων καταδίωξης δεν έχουν αναφερθεί ποτέ στην αστυνομία (βλ. FRA, 2014).

Οι συνέπειες της βίας κατά των γυναικών

Η βία κατά των γυναικών συνιστά παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, καθώς και ένα μείζον υγειονομικό και κοινωνικό πρόβλημα (βλ. ΠΟΥ, 2013). Οι άμεσες συνέπειες, όπως η μετάδοση του HIV ή άλλων σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών, τραυματισμών ή θανάτου σε περίπτωση σεξουαλικών επιθέσεων, δεν είναι ασυνήθιστες. Υγειονομικά και ψυχολογικά προβλήματα, όπως η κατάθλιψη ή οι αυτοκτονίες, η κατάχρηση αλκοόλ και οι αυτοαμβλώσεις, δηλαδή εκτρώσεις ή αποβολές που πραγματοποιούνται χωρίς ιατρική βοήθεια, είναι επίσης συνέπειες βίαιων εμπειριών. Σε ψυχολογικό επίπεδο, οι άνθρωποι υποφέρουν από άγχος, ανησυχία και απομόνωση λόγω του τραυματικού στρες που αντιμετωπίζουν. Τραυματισμοί κατά τη διάρκεια της βίας, όπως χτυπήματα ή κλωτσιές, συμβαίνουν επίσης συχνότερα. Οι τραυματισμοί στο κεφάλι, το λαιμό και το πρόσωπο ειδικότερα προκαλούνται συχνά από τους δράστες, ακολουθούμενοι από σπασμένα οστά ή τραυματισμούς στα γεννητικά όργανα (βλ. ΠΟΥ, 2013).

Περίληψη

Το 35% των ερωτηθέντων υπέστη βία πριν την ηλικία των 15 ετών. Περίπου 21 εκατομμύρια γυναίκες έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση ή σεξουαλικό περιστατικό από έναν ενήλικα. Κατά μέσο όρο, το 27% των γυναικών υπέστη σωματική βία από έναν ενήλικα και περίπου το 10% των γυναικών εμφάνισαν ψυχολογική βία από ένα ενήλικο μέλος της οικογένειας (βλ. FRA, 2014). Οι διάφορες μελέτες δείχνουν ότι η βία κατά των γυναικών είναι ένα διαδεδομένο φαινόμενο. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών της ΕΕ και την προστασία αυτών των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το πρόγραμμα Daphne προωθεί την προστασία των παιδιών, των νέων και των γυναικών από κάθε μορφή βίας. Στο πρόγραμμα επιδιώκονται διαφορετικοί στόχοι και διάφοροι φορείς και οργανισμοί δικτυώνονται και αλληλοϋποστηρίζονται (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019).

3.3.2 Η σεξουαλική ποικιλομορφία

Οι άνθρωποι έχουν διαφορετικούς σεξουαλικούς προσανατολισμούς. Ο έρωτας, η επιθυμία καθώς και τα μοντέλα των σχέσεων και λειτουργίας μιας οικογένειας είναι επίσης διαφορετικά (Debus / Laumann 2018).

Η ποικιλομορφία των σεξουαλικών προσανατολισμών καθώς και τρόποι διαβίωσης και αγάπης

- ασεξουαλικός: καμία σεξουαλική επιθυμία ή ενδιαφέρον για σεξουαλικότητα. Αλλά οι ασεξουαλικοί άνθρωποι μπορούν επίσης να έχουν σχέσεις
- αμφιφυλόφιλος: επιθυμία, αγάπη και σεξουαλικότητα με άνδρες και γυναίκες
- ετεροφυλόφιλος: αντίθετη σεξουαλική επιθυμία, αγάπη και σεξουαλικότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών
- λεσβία: επιθυμία του ίδιου φύλου, αγάπη και σεξουαλικότητα μεταξύ των γυναικών
- ομοφυλόφιλος: επιθυμία του ίδιου φύλου, αγάπη και σεξουαλικότητα μεταξύ των ανδρών
- πανσεξουαλικός: επιθυμία, αγάπη και σεξουαλικότητα ανεξάρτητα από την ταυτότητα φύλου του άλλου ατόμου, περιλαμβάνει επίσης άτομα trans, τα μη δυαδικά και τα ιντερσέξουαλ
- queer: επιθυμία, αγάπη και σεξουαλικότητα πέρα από την ετεροφυλοφιλία, περιλαμβάνει επίσης άτομα trans, μη διαδικά και ιντερσέξουαλ. Το queer είναι ένας κατάλληλος αγγλικός όρος από και για άτομα που δεν θέλουν να πληρούν τους ισχύοντες κανόνες της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας, καθώς και την ετεροφυλοφιλία και αμφισβητούν αυτούς τους κανόνες.

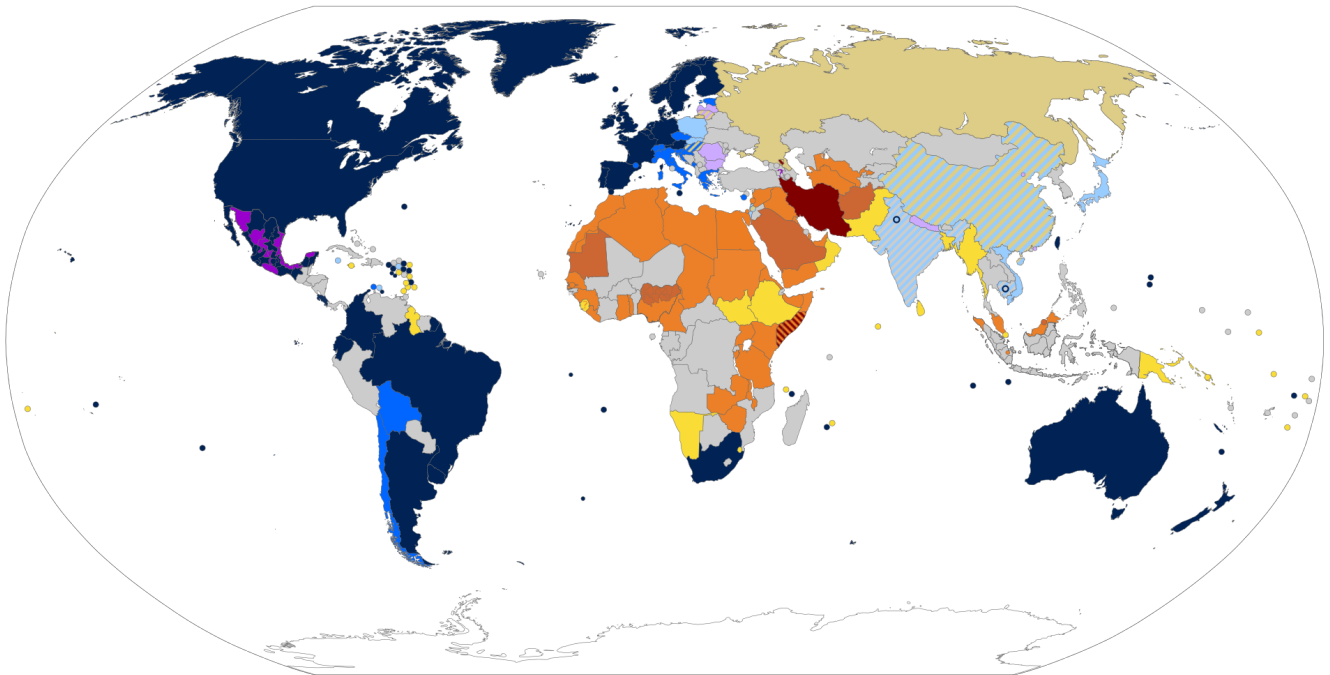
Η νομική ισότητα των ομοφυλοφίλων και των λεσβιών

Η νομική ισότητα για τους ομοφυλόφιλους είναι μια μακρά και ημιτελής διαδικασία με πολλά εμπόδια και αντιστάσεις. Σημαντικό επίτευγμα είναι ότι ζευγάρια ομοφυλόφιλων και λεσβιών μπορούν επίσης να παντρευτούν στο Βέλγιο, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Στη Δανία, τη Γαλλία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, την Αυστρία, τη Σλοβενία, την Ουγγαρία και τη Μεγάλη Βρετανία υπάρχει μια καταχωρισμένη σχέση για ομοφυλόφιλα ζευγάρια, αλλά συνήθως δεν είναι απόλυτα ομότιμη όσον αφορά τον γάμο. Σε πολλές χώρες της ΕΕ δεν υπάρχει ακόμη αναγνώριση των σχέσεων μεταξύ ομοφυλοφίλων και λεσβιών ζευγαριών. Ο γάμος ορίζεται συχνά ως αποκλειστική ένωση ανδρών και γυναικών (π.χ. στη Βουλγαρία, τη Λιθουανία, την Πολωνία και τη Ρουμανία).

Παιδιά μπορούν να υιοθετήσουν μόνο ομοφυλόφιλα και λεσβιακά παντρεμένα ζευγάρια στο Βέλγιο, τη Δανία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο και από το 2018 επίσης στη Γερμανία.

Επιπλέον, σε πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο δεν υπάρχει νομική ισότητα και προστασία για ομοφυλόφιλους και λεσβίες, και γενικά για άτομα ΛΟΑΤΚΙ (λεσβίες, ομοφυλόφιλους, αμφιφυλόφιλοι, trans, queer και ιντερσέξουαλ.) Μερικές φορές οι ομοφυλόφιλοι εξακολουθούν να διώκονται.

Νομικό καθεστώς της ομοφυλοφιλίας παγκοσμίως. Ανακτήθηκε από {1} στις 28/8/2019.

Wikipedia (CC BY-SA 3.0)

Same-sex intercourse illegal. Penalties:

■ Death ■ Death under militias ■ Prison, not enforced ■ Prison; death not enforced ■ Prison, w/ arrests or detention

Same-sex intercourse legal. Recognition of unions:

■ Marriage ■ Civil unions ■ Limited foreign ■ None ■ Extraterritorial marriage ■ Limited domestic
■ Optional certification ■ Restrictions of expression

Η εικόνα δείχνει ότι σε ορισμένες χώρες της Αφρικής και της Ασίας, η ομοφυλοφιλία είναι παράνομη και τιμωρείται, με φυλάκιση και μερικές φορές ακόμη και με τη θανατική ποινή. Ωστόσο, η ύπαρξη νομικού πλαισίου δεν προστατεύει από τις διακρίσεις, τον αποκλεισμό ή τη βία. Αε πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο απαγορεύεται η δωρεά αίματος για ομοφυλόφιλους άντρες, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. Equaldex, 2019). Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω σεξουαλικής ταυτότητας. Σαφείς νόμοι κατά των διακρίσεων για την προστασία των ομοφυλοφίλων και των λεσβιών, π.χ. ενάντια στις διακρίσεις στην επαγγελματική ζωή, ωστόσο, υπάρχουν μόνο σε λίγες χώρες της ΕΕ.

Η ομοφοβία και η ομοεχθρικήτητα

Η ομοφοβία είναι η υποτίμηση και η εχθρότητα απέναντι σε ομοφυλόφιλους, λεσβίες και άτομα queer. Η ομοφοβία δεν είναι μια έκφραση φόβου, αλλά μάλλον προκατάληψης, απόρριψης, υποτίμησης και μίσους απέναντι σε ανθρώπους που δεν αντιστοιχούν στην ετεροφυλοφιλία ή στην ετερομορφικότητα. Η ομοφοβία έχει τρία συστατικά:

- γνωστική/διανοητική: στερεότυπη αντίληψη ομοφυλοφιλικών ανθρώπων, που προκύπτει από την εμφάνιση και τη συμπεριφορά τους
- συναισθηματική: συναισθήματα όπως αηδία, αποστροφή, μίσος ή φόβος σχετικά με τη διαφορούμενη επιθυμία κάποιου
- Συμπεριφορά: Έγκριση ή απαίτηση για άνηση μεταχείριση, για παράδειγμα από την άρνηση παροχής ίσων δικαιωμάτων

Οι προκαταλήψεις δεν οδηγούν απαραίτητα σε διακριτική συμπεριφορά, αλλά μπορούν να προετοιμάσουν το έδαφος για αυτήν (βλ. Hoffmann et al. 2017: 24).

Η ομοφοβία μπορεί να εκδηλωθεί με λεκτική και ψυχολογική βία. Αυτό περιλαμβάνει προσβολές ή κακοποίηση, καθώς και ανεπιθύμητα σεξουαλικά σχόλια. Είναι επίσης δυνατή η απειλή άσκησης σωματικής βίας και σωματικών επιθέσεων (βλ. Kalkum / Otto 2017: 20).

Ένα παράδειγμα αυτού είναι το "ομοφυλόφυλος" ως προσβλητική λέξη. Τα παιδιά μαθαίνουν νωρίς ότι μπορούν να βλάψουν τους άλλους αν τους αποκαλούν ομοφυλόφυλους ή λεσβίες. Πολλές προσβλητικές λέξεις υπηρετούν την παραβίαση του ρόλου των δυο φύλων. Σύμφωνα με μελέτες, οι δάσκαλοι συνήθως ακούνε ή γελούν με αστεία ομοφυλόφιλων (βλ. Klocke 2012, 2014, 2016; Krell / Oldemeier 2015, 2017). Ωστόσο, υπάρχουν λεσβιακά κορίτσια, ομοφυλόφιλα αγόρια και δυνητικά επίσης trans και ιντερσέξουαλ νέοι σε κάθε ομάδα νέων. Οι διεθνικές ερευνητικές εκθέσεις έχουν δείξει ότι η οικογένεια και το σχολείο είναι οι τομείς στους οποίους οι νέοι ΛΟΑΤΚΙ αντιμετωπίζουν τα περισσότερα προβλήματα (βλ. Takacs 2006).

Ένα αποτέλεσμα καθημερινών υποτιμητικών καταστάσεων, διακρίσεων και προκαταλήψεων είναι ότι τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ δεν τολμούν να ζήσουν την ταυτότητά τους. Φοβούνται τις διακρίσεις και τη βία. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε απομόνωση, μοναξιά, αίσθημα μη κατανόησης και αγάπης, καθώς και σε μεγάλα προβλήματα ψυχικής υγείας. Συνήθως τα άτομα αυτά ομολογούν ότι: Νόμιζα ότι ήμουν ο μόνος στον κόσμο (Krell/Oldemeier 2015).

Τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων είναι όλο και πιο σημαντικά (βλ. Kersten / Sandfort 1994, Bielefeld et al 2001) και συνήθως εμφανίζονται

- Προβλήματα μάθησης, διαταραχές συγκέντρωσης
- Προβλήματα συμπεριφοράς
- Κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών, ψυχοσωματικά προβλήματα όπως διαταραχές διατροφής και ύπνου
- Άγχος και συναισθήματα ενοχής, έλλειψη αυτο-αποδοχής, κατάθλιψη
- Αποφυγή κοινωνικών εκδηλώσεων και συναναστροφών, απομόνωση, πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου
- Απόπειρες αυτοκτονίας

Οι έφηβοι ΛΟΑΤΚΙ είναι τέσσερις φορές πιο πιθανό να οδηγηθούν σε αυτοκτονίες από τους ετεροφυλόφιλους ομολόγους τους (βλ. Schurr 1999). Σε ανθρώπους trans, ο κίνδυνος αυτοκτονίας είναι ακόμη μεγαλύτερος. Η ανισότητα είναι επίσης εμφανής στο γεγονός ότι τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα πρέπει να βγουν έξω, επειδή θεωρείται πάντοτε ότι όλοι είναι ετεροφυλόφιλοι (ετερο-μορφοποίηση).

3.3.3 Η έμφυλη ποικιλομορφία

Το φύλο περιλαμβάνει τα ακόλουθα τρία κεντρικά επίπεδα (βλ. KJR o.J.):

- Το βιολογικό φύλο ή το φύλο που αφορά το σώμα βασίζεται αποκλειστικά σε σωματικά χαρακτηριστικά. Αυτό χωρίζεται στο αρσενικό ή το θηλυκό φύλο. Ωστόσο, για παράδειγμα, τα ιντερσεξουαλικά άτομα μπορούν να έχουν τόσο θηλυκά όσο και αρσενικά χαρακτηριστικά.
- Η ταυτότητα του φύλου περιγράφει την εσωτερική βεβαιότητα της υπαγωγής σε ένα συγκεκριμένο φύλο. Ο αποφασιστικός παράγοντας είναι η αυτογνωσία, σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι με ταυτότητα cis ή trans αντίστοιχα αισθάνονται ότι ανήκουν σε αυτοκαθοριζόμενες έννοιες ταυτότητας.
- Η έκφραση του φύλου αφορά το κοινωνικό φύλο, τον ιματισμό, τους ρόλους του φύλου, τις συνήθειες κ.λπ. Ορισμένες συμπεριφορές ορίζονται συνήθως από την κοινωνία ως τυπικά ανδρικές ή γυναικείες.

Η κοινωνικοποίηση και η άσκηση του φύλου

Η άσκηση του φύλου σημαίνει τη συνεχή αναπαραγωγή του ρόλου και των επικρατούντων φαντασιώσεων των ανδρών και των γυναικών (βλ. de Beauvoir 1985). Η άσκηση του φύλου αφορά την κοινωνικοποίηση των φύλων και τη μάθηση με τη συνεχή επανάληψη των ρόλων των φύλων μέσω των γονέων, στο νηπιαγωγείο, στο σχολείο, στις ομάδες συνομηλίκων, στα μέσα ενημέρωσης, στη διαφήμιση κ.λπ.

Αμέσως μετά τη γέννηση ή πριν από τη γέννηση ενός παιδιού, η ερώτηση τίθεται άμεσα ξανά και ξανά «Είναι

αγόρι ή κορίτσι;» (βλ. Butler 2004). Το νεογέννητο λαμβάνει το όνομα ενός αγοριού ή ενός κοριτσιού, απευθυνόμαστε σε αυτό σαν να είναι αγόρι ή κορίτσι και ανθρέφεται ως κορίτσι ή αγόρι. Συχνά του προτείνονται επίσης ροζ ή μπλε ρούχα και παιχνίδια, είδη γραφικής ύλης και καλλυντικά. Τα παιχνίδια και τα χόμπι ή τα αθλήματα συχνά προσφέρονται, προωθούνται ή απαγορεύονται ανάλογα με το φύλο (βλ. West / Zimmerman 1987, 125-151).

Τα περισσότερα κορίτσια προετοιμάζονται για το ρόλο της μητέρας που θα ασκήσουν αργότερα με κούκλες, Barbies και ομοιώματα από μικρές κουζίνες. Αναπτύσσονται για να φροντίζουν, να θρέφουν, να διαμεσολαβούν, να έχουν ενσυναίσθηση και να προσαρμόζονται στα υπάρχοντα ετερο-μορφολογικά ιδανικά ομορφιάς ώστε να είσαι σέξι και λεπτά. Τα κορίτσια που δεν συμμορφώνονται με τους ρόλους των φύλων τοποθετούνται γρήγορα στη θέση τους.

Ταυτόχρονα πολλά αγόρια προετοιμάζονται από νωρίς με εκσκαφείς, αυτοκίνητα, εργαλεία τεχνητών και τεχνικά παιχνίδια, καθώς και με ανταγωνιστικά αθλήματα για μια μελλοντική καριέρα, ώστε να αποκτήσουν ενδιαφέρον για τις τέχνες και τις χειρονακτικές εργασίες, με ικανότητες επιβολής, δύναμη ώστε να γίνουν ανταγωνιστικά και να επιζητούν μια καριέρα. Τα αγόρια που δεν συμμορφώνονται με την έννοια της αρρενωπότητας, κλαίνε ή θεωρούνται τρυφερά και μαλακά και δίνουν το μήνυμα ότι δεν είναι «πραγματικά αγόρια» ή ότι είναι ομοφυλόφιλα (βλ. Stufe/Debus 2012, 27-42).

Το να είσαι ομοφυλόφιλος είναι γεγονός αρνητικά φορτισμένο, που γελοιοποιείται και υποτιμάται. Το αίτημα να πρέπει να είναι ισχυρά αγόρια και άνδρες εκφράζεται επίσης με την αυξανόμενη μανία για καλή φυσική κατάσταση και αυξημένη μυϊκή μάζα.

Έτσι, μαθαίνουμε την ταυτότητα του φύλου μας και το ρόλο του φύλου που μας αρμόζει, τη συμπεριφορά, το μοντέλο των σχέσεων και το οικογενειακό μοντέλο κ.λπ. από μικρή ηλικία (βλ. Stufe / Δεκέμβριος 2012, 27-42). Οι απαιτήσεις του φύλου που βιώνουμε ασκούν σε όλους τους ανθρώπους μια πολύ μεγάλη πίεση που προέρχονται από τα πρότυπα των ρόλων της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας που πρέπει να εκπληρώνονται (πίεση συνοχής), ακόμη και αν λιγότεροι άνθρωποι (θέλουν) εκπληρώσουν το ρόλο των κλισιέ. Ειδικά κατά την εφηβεία και αργότερα αυτή η πίεση του φύλου και τα συναφή ιδεώδη της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας μπορεί να οδηγήσουν σε διαδεδομένες διατροφικές διαταραχές, καταθλιπτική συμπεριφορά, αυτοτραυματική συμπεριφορά, κατάθλιψη, αυξημένη κατανάλωση αλκοόλ και ναρκωτικών, άγχος, μοναξιά, επιδείνωση της σχολικής επίδοσης και αυτοκτονικές τάσεις. Επομένως, τίθεται το ερώτημα γιατί οι γυναίκες και οι άνδρες πρέπει να είναι έτσι, γιατί όλοι δεν μπορούν να είναι διαφορετικοί με τους τρόπους τους και γιατί το φύλο είναι πραγματικά τόσο κεντρικό ζήτημα στις δυτικές κοινωνίες. Επίσης, τίθεται το ερώτημα εάν υπάρχουν μόνο δύο φύλα.

Η ποικιλομορφία του φύλου - Ιντερσεξουαλικά άτομα

Άτομα που γεννιούνται με βιολογικά χαρακτηριστικά φύλου που είναι και αρσενικά και θηλυκά ονομάζονται άτομα ιντερσεξουαλ ή άτομα με φύλο Inter ή ερμαφρόδιτα. Εμείς υιοθετούμε τον όρο Inter που χρησιμοποιείται από την κοινότητα.

Οι εκτιμήσεις για το πόσα νεογέννητα άτομα Inter υπάρχουν είναι διαφορετικές. Το φύλο Inter έχει πολλές διαφορετικές μορφές. Επιπλέον, οι διαφορετικοί τύποι συλλογής δεδομένων στις χώρες και ένας μεγάλος αριθμός μη καταχωρημένων περιπτώσεων καθιστούν δύσκολη την παροχή δεδομένων με ακρίβεια. Είναι ευρέως διαδεδομένο ότι κάθε χρόνο 1 στα 1000 νεογέννητα είναι φύλου Inter. Υπολογίζεται ότι στην Ελλάδα ζουν περίπου 20.000 άτομα Inter. Η μελέτη της Anne Fausto-Sterling το 2000 διαπίστωσε ότι περίπου 1,7% των ανθρώπων παγκοσμίως γεννιούνται με διακύμανση των χαρακτηριστικών του φύλου (βλ. Διεθνής Αμνηστία 2017). Είναι σημαντικό ότι το φύλο Inter δεν αποτελεί μια ασθένεια, αλλά μια εντελώς φυσική παραλλαγή της βιολογίας του φύλου.

Οι διακρίσεις εις βάρος των ατόμων Inter – Εγχειρήσεις αντιστοίχισης φύλου

Στα νεογέννητα Inter, σε τουλάχιστον 21 κράτη μέλη της ΕΕ, ξεκινώντας από την παιδική ηλικία, συχνά πραγματοποιούνται χειρουργικές αναλύσεις φύλου που δεν είναι ιατρικά απαραίτητες και συνήθως δεν ζητείται η συγκατάθεση των άμεσα ενδιαφερομένων. Οι περισσότεροι γιατροί ασκούν πίεση στους γονείς να συμφωνούν σε εγχειρήσεις (FRA 2015). Αυτές οι ιατρικά περιττές πράξεις έχουν επικριθεί διεθνώς εδώ και δεκαετίες ως μαζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς παραβιάζουν το δικαίωμα στη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα των ατόμων που πλήττονται, καθώς και από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (βλ. Συμβούλιο Δεοντολογίας 2012, Humboldt Law Clinic Berlin 2011, Plett 2003 / b, Voss 2012, 2014). Η χειρουργική επέμβαση αλλαγής φύλου - χωρίς τη συγκατάθεση των ασθενών - συχνά αφήνει ουλές, πόνο και απώλεια ευαισθησίας. Τα τραύματα, τα προβλήματα ορμονικής θεραπείας και επαναλαμβανόμενες επεμβάσεις δεν είναι ασυνήθιστα (βλ. Hoenes / Janusche / Klöppel 2019, Klöppel 2017). Πολλά άτομα Inter υποφέρουν από τις συνέπειες των εγχειρήσεων για μια ζωή και δεν ταυτίζονται με το φύλο στο οποίο μια εγχείρηση προσπαθεί να τα αντιστοιχίσει (βλ. Hoenes / Janusche / Klöppel 2019; Klöppel 2017).

Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «σχετικά με τα δικαιώματα των ιντερσεξουαλικών ατόμων» στο τέλος του 2018 «καταδικάζει έντονα τις πράξεις και τις θεραπείες ομαλοποίησης των γεννητικών οργάνων» (2018/2878 (RSP)). Τα κράτη μέλη, όπως η Μάλτα και η Πορτογαλία καλούνται να εκδώσουν νόμους, οι οποίοι να απαγορεύουν σαφώς τις ανεπιθύμητες ενέργειες σε άτομα Inter. Αντ' αυτού, τα παιδιά Inter και οι γονείς τους πρέπει να ενημερώνονται καλά και πρέπει να διασφαλίζεται η προστασία από τις διακρίσεις για τα θιγόμενα άτομα. Στην Ελλάδα, για τη διόρθωση του καταχωρισμένου φύλου, απαιτείται πλήρης δικαιοπρακτική ικανότητα, πράγμα που πρακτικά σημαίνει, ότι δεν επιτρέπεται σε ανηλίκους, σύμφωνα με νόμο που τέθηκε σε ισχύ από το 2017.

Νομική αναγνώριση της ποικιλομορφίας των φύλων - Η τρίτη προσωπική κατάσταση

Τη αναγνώριση της ποικιλομορφίας των φύλων σε νομικό επίπεδο, προχώρησε το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο στη Γερμανία τον Οκτώβριο του 2017 θεωρώντας ότι πρέπει να δημιουργηθεί και μια τρίτη δηλωσή φύλου με νόμο, πέραν του «αρσενικού» και του «θηλυκού». Στόχος είναι να μειωθούν οι υφιστάμενες νομικές διακρίσεις σε σχέση με την ποικιλομορφία των φύλων (βλ. Buerf 2017). Τον Ιανουάριο του 2019 θεσπίστηκε ένας νόμος που εισήγαγε ως τρίτο γένος το «διαφορετικό», εκτός από το «αρσενικό» και το «θηλυκό». Ο νόμος αποσκοπεί στο να επιτρέψει σε άτομα Inter να αλλάξουν το όνομα και την προσωπική τους κατάσταση στα έγγραφα ταυτότητας. Ο νόμος αυτός που αναγνωρίζει την είσοδο τρίτου φύλου αποτελεί εξαίρεση στην ΕΕ. Ωστόσο, σε τουλάχιστον τέσσερα κράτη μέλη, τα νεογνά μπορούν να καταχωρηθούν ως ουδέτερα από άποψη φύλου και σε δύο χώρες η εγγραφή φύλου μπορεί να παραμείνει ανοιχτή (βλ. FRA 2015). Στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, όπως και στην Ελλάδα, αναγνωρίζεται νομικά μόνο το θηλυκό και το αρσενικό γένος.

Η ποικιλομορφία του φύλου - άτομα τρανς / φύλου τρανς / τρανσεξουαλικά / μη δυαδικά άτομα

Η σεξουαλική ποικιλομορφία αντικατοπτρίζεται επίσης στο γεγονός ότι πολλοί άνθρωποι σε όλο τον κόσμο δεν αναγνωρίζονται με το φύλο που έχει δηλωθεί κατά τη γέννησή τους. Τα άτομα των οποίων η αναγνωρισμένη ταυτότητα φύλου δεν ταιριάζει με το φύλο στο πιστοποιητικό γέννησης ονομάζονται τρανς / φύλου τρανς / τρανσεξουαλ / μη δυαδικά άτομα ή άτομα με φύλο queer. Θα χρησιμοποιούμε τον όρο τρανς επειδή αυτός χρησιμοποιείται από την κοινότητά τους.

Πολλά άτομα τρανς θέλουν να αποκαλούνται με διαφορετικό όνομα και επώνυμο και διαφορετική προσφώνηση από ότι στο πιστοποιητικό γέννησης. Μερικά άτομα trans, μέσω ορμονικής θεραπείας και χειρουργικών επεμβάσεων, θέλουν να ευθυγραμμίσουν το σωματικό τους φύλο πιο στενά με αυτό που αισθάνονται και θεωρούν ότι είναι κοινωνικά αντιληπτό. Ωστόσο, πολλά άτομα τρανς έχουν μια ελλιπή ασφαλιστική κάλυψη υγειονομικής περίθαλψης ή οικονομική πρόσβαση σε ιατρική κάλυψη που αφορά

ορμονικές θεραπείες και χειρουργικές επεμβάσεις. Στη Γερμανία, σύμφωνα με τις τρέχουσες κατευθυντήριες γραμμές θεραπείας, απαιτείται διάγνωση της τρανσεξουαλικότητας, μια θεραπεία με διάρκεια τουλάχιστον 12 μηνών, καθημερινή εξέταση και αρκετές ψυχιατρικές εκτιμήσεις. Αυτές οι άκαμπτες και περιοριστικές κατευθυντήριες γραμμές επιβαρύνουν πολλά άτομα trans, δεδομένου ότι υπάρχουν ελάχιστοι εμπειρογνώμονες που θα μπορούσαν να παράσχουν κατάλληλες συμβουλές (βλέπε Bundesvereinigung Trans eV 2017). Η διάγνωση της τρανσεξουαλικότητας απαιτείται επίσης στην Ελβετία, έτσι ώστε το ταμείο ασφάλισης υγείας να πληρώσει για τις επιθυμητές θεραπείες (βλ. Transgender Network Switzerland 2016). Στη Λιθουανία, οι πράξεις αλλαγής φύλου επιτρέπονται μόνο στο εξωτερικό. Μετά την πράξη, οι αλλαγές στα έγγραφα ταυτότητας και τα πιστοποιητικά γέννησης πρέπει να ζητηθούν από εθνικό δικαστήριο (βλ. FRA 2015). Πρέπει να σημειωθεί ότι η πρόσβαση σε πράξεις αλλαγής φύλου εντός της ΕΕ παραμένει προβληματική ή αδύνατη και επιβαρύνει πολλά άτομα trans.

Η νομική αναγνώριση της διαφορετικότητας των φύλων - Το δίκαιο για την τρανσεξουαλικότητα και οι διακρίσεις

Σε πολλές χώρες της ΕΕ, υπάρχει δίκαιο για την τρανσεξουαλικότητα που επιτρέπει σε ορισμένα άτομα trans να αλλάξουν το όνομα και το φύλο στα έγγραφα ταυτότητας. Οι νόμοι που αφορούν τα άτομα trans για το όνομα και την αλλαγή της προσωπικής τους κατάστασης είναι συχνά πολύ προνοητικοί.

- Σε 9 κράτη μέλη της ΕΕ (Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σερβία, Φινλανδία, Μαυροβούνιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Λετονία, Τσεχία) και σε 16 ακόμα χώρες παγκοσμίως, τα άτομα trans πρέπει να στερηθούν εάν επιθυμούν να αλλάξουν το φύλο τους σε έγγραφα αναγνώρισης ταυτότητας (αλλαγή φύλου) (βλ. TGEU 2019). Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούν να έχουν παιδιά και δεν θα μπορούν να αποκτήσουν κανένα στο μέλλον. Αυτό αποτελεί άμεση παραβίαση του ανθρωπίνου δικαιώματος στην ψυχική ακεραιότητα καθώς και στην οικογένεια. Η υποχρεωτική στείρωση δεν αποτέλεσε ποτέ προϋπόθεση για την αλλαγή φύλου των ατόμων trans στην Ελλάδα. Προϋπόθεση όμως για τη διόρθωση του καταχωρισμένου φύλου είναι το πρόσωπο που αιτείται τη διόρθωση, να μην είναι έγγαμο (ΦΕΚ 152/Α/13-10-2017).
- Σε 11 κράτη μέλη της ΕΕ είναι αναπόφευκτο το διαζύγιο για την αλλαγή της προσωπικής κατάστασης όσον αφορά το φύλο.

Επιπλέον, στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, τα άτομα trans πρέπει να περάσουν από μια διαδικασία ψυχιατρικής αξιολόγησης για να αλλάξουν το όνομα και την αστική τους κατάσταση, στην οποία πρέπει ο "τρανσεξουαλισμός" να αποδειχθεί με ψυχιατρική διάγνωση (πρβλ. TGEU 2019). Τα άτομα trans θεωρείται ότι πάσχουν από την ψυχιατρική διάγνωση "τρανσεξουαλισμός" και από την ψυχιατρική εκτίμηση, δηλαδή η ταυτότητα φύλου τους ή η διαφορετικότητα των φύλων μετατρέπεται σε ασθένεια. Ωστόσο, η αντιληπτή ταυτότητα φύλου δεν είναι ασθένεια, αλλά σημαντικό μέρος του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση (βλ. Seikowski 2016).

Υπάρχουν νόμοι που επιτρέπουν στα trans και τα μη δυαδικά άτομα να αλλάζουν νόμιμα το όνομα και την αστική τους κατάσταση χωρίς διάγνωση, αλλά απλώς ως γραφειοκρατική διαδικασία που βασίζεται στην αυτοδιάθεση. στην Αργεντινή, το Βέλγιο, τη Δανία, τη Γαλλία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, τη Νορβηγία και την Πορτογαλία.

Ο νόμος στην Ελλάδα για τους τρανσέξουαλ αναθεωρήθηκε το 2017. Μια αλλαγή είναι επίσης απαραίτητη, γιατί από το 2018 ο νέος κατάλογος για τις ασθένειες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) ICD 11 δεν θα έχει πλέον τη διάγνωση του τρανσεξουαλισμού. Για αυτό, εισήχθη η κατηγορία «Ασυμφωνία φύλου» για άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν αντιστοιχεί στην καταχώριση στο πιστοποιητικό γέννησης. Η ασυμφωνία των φύλων δεν είναι πλέον ψυχιατρική διάγνωση, αλλά μια κατηγορία για την εξασφάλιση διασυννοριακών υπηρεσιών υγείας όπως η ορμονική θεραπεία και η χειρουργική επέμβαση (βλ. Deutsche Aidshilfe 2018)

Οι διακρίσεις κατά των τρανσέξουαλ και μη δυαδικών ατόμων

Η προστασία από τις διακρίσεις λόγω φύλου κατοχυρώνεται στη νομοθεσία της ΕΕ κατά των διακρίσεων.

Ωστόσο, αυτή η προστασία πραγματοποιείται διαφορετικά στα κράτη μέλη και δεν αναφέρεται ρητά η προστασία κατά των διακρίσεων λόγω ταυτότητας φύλου. Μόνο έξι κράτη μέλη της ΕΕ έχουν λάβει τα κατάλληλα μέτρα, ενώ σε άλλες χώρες τα τρανς άτομα προστατεύονται από διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού. Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν δημιουργήσει φορείς ισότητας για να διασφαλίσουν την προστασία των ΛΟΑΤΚΙ και να καταπολεμήσουν τις διακρίσεις. Ωστόσο, οι έρευνες δείχνουν ότι η προστασία από τις διακρίσεις και από τις επιθέσεις, το μίσος και τη βία δεν είναι ακόμη επαρκής (βλ. FRA 2017).

Στα τρανς, στα μη δυαδικά και στα ιντερσεξουαλικά άτομα αρνούνται διαρθρωτικά και θεσμικά την αυτοπροσδιορισμένη ταυτότητα φύλου. Γίνεται προσπάθεια να γίνονται αόρατοι, και συχνά είναι σαν μην υπάρχουν επίσημα: δεν εμφανίζονται σε στατιστικές, σε προσφωνήσεις ή σε έντυπα, εξαιρούνται σε θεσμικό επίπεδο, π.χ. στο νηπιαγωγείο, στο σχολείο, στην επαγγελματική ζωή κ.λπ. (βλ. Kalkum / Otto 2017).

Τα τρανς, μη δυαδικά και ίντερ άτομα επηρεάζονται επίσης από καθημερινές διαπροσωπικές διακρίσεις, αποκλεισμό και έλλειψη αναγνώρισης. Για παράδειγμα, το επιθυμητό όνομα ή ανωνυμία συνήθως δεν χρησιμοποιείται. Επηρεάζονται από καθημερινή λεκτική και σωματική βία, είτε πηγαίνουν σε δημόσια τουαλέτα, σε αποδυτήρια των αθλημάτων, στο σχολείο, στην εργασία ή στην οικογένεια. Οι καθημερινές ρουτίνες γίνονται ένα σημαντικό εμπόδιο (βλ. Kalkum / Otto 2017). Υπάρχει επίσης πολύ διαδεδομένη διάκριση στην αγορά εργασίας κατά των τρανς, μη δυαδικών και ίντερ (βλ. Whittle at all 2012).

Το αποτέλεσμα είναι η αύξηση της ανεργίας, της φτώχειας, της απομόνωσης, των προβλημάτων υγείας, της κατάθλιψης και της βίας κατά των τρανς μη δυαδικών και ίντερ ατόμων. Ταυτόχρονα, αποκλείονται διαρθρωτικά από τα υπάρχοντα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας, όπως οι παροχές ανεργίας, την υποστήριξη για άστεγους ή σημεία αναφοράς σε περίπτωση βίας και συχνά κατηγορούνται για σεξουαλική εργασία, εγκληματικότητα και ασθένεια ή διαστροφή (βλ. Fütty 2019, 115-134).

Η φοβία και η εχθρική συμπεριφορά κατά των ατόμων τρανς και ίντερ

Η βία ή, μάλλον, η εχθρότητα κατά των τρανς και ίντερ ατόμων είναι η απόρριψη, η υποτίμηση και εχθρότητα των ανθρώπων που δεν πληρούν τους ισχύοντες κανόνες αμφιφυλοφιλίας όπως η αρρενωπότητα και η θηλυκότητα (πρβλ. Fuchs et al 2012: 8; KJR o.J.). Η εχθρότητα κατά των τρανς και ίντερ δεν είναι έκφραση φόβου, αλλά μάλλον προκαταλήψεων, υποτιμήσεων και μίσους γι' αυτούς. Η Trans * και η Inter * εχθρότητα μπορούν να εκδηλωθούν με λεκτική και ψυχολογική βία, προσβολές, γέλιο, έντονο κοίταγμα, αποκλεισμό, τιμωρίες κ.λπ. καθώς και σωματική και σεξουαλική βία (συμπεριλαμβανομένων απειλών βιασμού ή θανάτου) (βλ. Fütty 2019).

Περίληψη

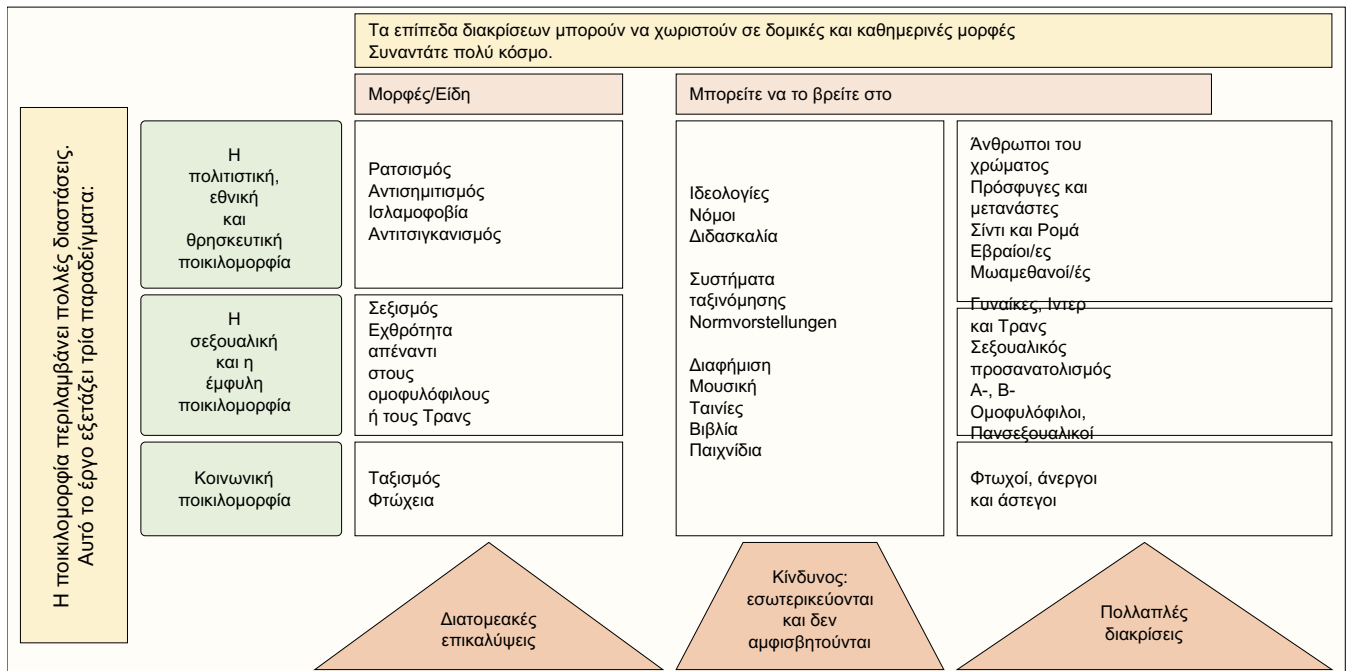
Αυτό το κεφάλαιο εισήγαγε τη διάσταση του φύλου και της σεξουαλικής ποικιλομορφίας. Οι τρέχουσες διακρίσεις και η βία κατά των γυναικών επισημάνθηκαν και εισήχθησαν στη διάσταση της ποικιλομορφίας των φύλων και της σεξουαλικής ποικιλομορφίας. Υπάρχουν πολλές θετικές νομικές και κοινωνικές αλλαγές στον τομέα της δικαιοσύνης των φύλων στην ΕΕ. Αυτό ισχύει επίσης σε περιορισμένο βαθμό στον τομέα του φύλου και της σεξουαλικής ποικιλομορφίας, αλλά εξακολουθούν να υφίστανται εκτεταμένες διακρίσεις. Πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά για την επίτευξη de facto αναγνώρισης, ένταξης και ισότητας για όλα τα άτομα, ανεξάρτητα από την ταυτότητα και τη σεξουαλικότητά τους.

4 Κοινωνική ποικιλομορφία

- 4.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων
- 4.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ
- 4.3 Η τρέχουσα συζήτηση στις διάφορες χώρες
 - 4.3.1 Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων
 - 4.3.2 Η φτώχεια
 - 4.3.3 Η ανεργία
 - 4.3.4 Η έλλειψη στέγης

4.1 Η γραφική παράσταση των επιπέδων των διακρίσεων

Η κοινωνική πολυμορφία υπάρχει παντού στην κοινωνία. Οι φτωχοί, άνεργοι και άστεγοι συχνά πλήττονται από τον ταξισμό και τη φτώχεια. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, περίπου 20 έως 40% του πληθυσμού εντός της ΕΕ κινδυνεύει από τη φτώχεια (Eurostat, 2018).

4.2 Η νομική κατάσταση στην ΕΕ

Σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες, η ισότητα των ανθρώπων έναντι του νόμου είτε διατυπώνεται στο σύνταγμα είτε σε βασικούς νόμους. Σχεδόν όλες οι χώρες υποστηρίζουν τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος καθορίζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των ανθρώπων εντός της ΕΕ (βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση, 2019).

Τα κοινωνικά συστήματα των επιμέρους χωρών είναι δομημένα διαφορετικά και οι άνθρωποι δεν εξασφαλίζονται παντού σε περίπτωση ανεργίας. Οι πολίτες στην Ελλάδα δικαιούνται επιδόματα ανεργίας για ένα έτος, αλλά δεν είναι δυνατή η περαιτέρω κοινωνική πρόνοια. Μεταξύ άλλων, οι συντάξεις μειώθηκαν ως μέρος των πακέτων λιτότητας, έτσι ώστε ο πληθυσμός να παρατηρείται φτωχοποίηση του πληθυσμού (βλέπε Irb, 2019). Στην Αυστρία, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας βρίσκεται σε μεταρρύθμιση και ο νόμος περί βασικής κοινωνικής πρόνοιας που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2019, διαμορφώνεται από τα μεμονωμένα ομοσπονδιακά κράτη (βλ. Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικών Υποθέσεων, Υγείας και Προστασίας των Καταναλωτών, 2019).

Οι παροχές ανεργίας καταβάλλονται σε διαφορετικά ποσά και με διαφορετικούς όρους στις υπόλοιπες χώρες, κυρίως για μέγιστη περίοδο ενός έτους.

4.3 Η τρέχουσα συζήτηση στις διάφορες χώρες

4.3.1 Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων

Η μείωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των δύο φύλων και η αρχή της ίσης αμοιβής για ίση εργασία, είναι μία από τις κύριες προτεραιότητες στο πλαίσιο της εργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ισότητα των φύλων. Κατά μέσο όρο, οι ωριαίοι μισθοί για τους άνδρες ήταν 16,2% υψηλότεροι το 2016 από ότι για τις

γυναίκες. Υπάρχουν διαφορές στα κράτη μέλη της ΕΕ. Η Ρουμανία είχε διαφορά 6% το 2016, ενώ η Αυστρία και η Γερμανία πάνω από 20% διαφορά στους ωριαίους μισθούς (βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση, 2018).

Παρά τις προσπάθειες ευθυγράμμισης των ακαθάριστων μηνιαίων αποδοχών, το χάσμα στις αμοιβές μεταξύ των φύλων έχει διευρυνθεί σημαντικά. Οι λόγοι αυτής της διαφοράς μπορούν να βρεθούν στα επίπεδα ιεραρχίας, τις δραστηριότητες και τις βιομηχανίες. Μελέτες δείχνουν ότι οι άνδρες και οι γυναίκες διαφοροποιούν τις επιλογές σταδιοδρομίας τους ανάλογα με τις βιομηχανικές δραστηριότητες. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή έχει διαπιστώσει ότι τα επαγγέλματα, τα οποία επιλέγονται ως επί το πλείστον από γυναίκες, έχουν χαμηλότερη αμοιβή. Αυτό δεν οφείλεται στη χαμηλότερη παραγωγικότητα ή αποδοτικότητα, αλλά οφείλεται κυρίως σε υποκειμενικές επιδράσεις συσχέτισης σύμφωνα με τις οποίες τα επαγγέλματα που κυριαρχούν οι γυναίκες είναι υποτιμημένα. Η επιλογή του επαγγέλματος διαμορφώνεται κυρίως από κοινωνικά στερεότυπα. Από το 2000, το ποσοστό των γυναικών φοιτητών στα λεγόμενα μαθήματα STEM (μαθηματικά, επιστήμη υπολογιστών, μηχανική και φυσικές επιστήμες) ήταν περίπου 30%. Το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται σε επαγγέλματα χαμηλού μισθού όπως το προσωπικό καθαριότητας, οι βοηθοί πωλήσεων ή στον τομέα της υγείας είναι συνήθως πάνω από 70%. Οι γυναίκες ειδικότερα τείνουν να δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στον οικογενειακό προγραμματισμό και τη συμβατότητα της οικογένειας και της εργασίας από τους άνδρες, και τόσο συχνά επιλέγουν επαγγέλματα που προσφέρουν μεγαλύτερη συμβατότητα (πρβλ. Zinke, 2014).

Η μεταγενέστερη επιλογή του επαγγέλματος και η επέκταση των δεξιοτήτων ξεκινούν από το δημοτικό σχολείο. Η μελέτη του ΟΟΣΑ με θέμα "Ισότιμη προετοιμασία για τη ζωή;" το 2009 διαπίστωσε ότι τα κορίτσια και τα αγόρια έχουν μικρή διαφορά λόγω του φύλου στην επιστήμη και τα μαθηματικά στην ηλικία του δημοτικού σχολείου, αλλά τα κορίτσια έχουν πλεονέκτημα στην ανάγνωση. Στα επόμενα σχολικά έτη, αυτό το πλεονέκτημα των κοριτσιών επεκτείνεται. Τα αγόρια δείχνουν τώρα ένα πλεονέκτημα στα μαθηματικά, ενώ τα κορίτσια ανέφεραν το φόβο της αποτυχίας ως τον λόγο της έλλειψης ενδιαφέροντος για τη μελέτη. Από αυτό μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η μείωση των φόβων θα μπορούσε να ωφελήσει τα κορίτσια και να προωθήσει το ενδιαφέρον για τα μαθηματικά. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να ενσωματώσουν αυτά τα ευρήματα στην τάξη και να προβληματίζονται για τη στάση και τις προσδοκίες τους από τους μαθητές. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται εδώ, τα αγόρια χρειάζονται περισσότερη υποστήριξη στην ανάγνωση, ενώ τα κορίτσια στα μαθηματικά. Ωστόσο, η επιτυχία δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο από τους εκπαιδευτικούς, η οικογένεια και το κοινωνικό περιβάλλον των παιδιών εμπλέκονται στη διαδικασία κοινωνικοποίησης και θα έπρεπε να υποστηρίζονται με στοχευμένη χρηματοδότηση (βλ. ΟΟΣΑ, 2009).

4.3.2 Η φτώχεια

Το εισόδημα παρέχει στους ανθρώπους πρόσβαση σε είδη πρώτης ανάγκης και καταναλωτικά αγαθά και ως εκ τούτου αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την ικανοποίηση βασικών αναγκών. Επιπλέον, το εισόδημα αποτελεί βάση για τη συσσώρευση πλούτου, την απόκτηση κυριότητας σε ακίνητα και την κοινωνική ασφάλιση. Τα περιορισμένα εισοδήματα μειώνουν τις ευκαιρίες για κατανάλωση και συχνά οδηγούν σε ανεπάρκεια σε άλλους τομείς, όπως οι συνθήκες διαμονής ή η συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή (βλ. Häfeling, Lampert, Sass & Ziese 2005).

Η φτώχεια υπολογίζεται χρησιμοποιώντας μια κλίμακα που αναπτύχθηκε από τον ΟΟΣΑ. Εάν τα άτομα έχουν καθαρό μηνιαίο εισόδημα μικρότερο από 60% του μέσου κοινωνικού εισοδήματος, θεωρούνται ότι διατρέχουν κίνδυνο φτώχοποίησης (βλ. Häfeling, Lampert, Sass & Ziese 2005). Το 2016, το 23,5% του πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση κινδύνευε από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό. Η Βουλγαρία είχε έναν από τους υψηλότερους αριθμούς στην ΕΕ, με το 40,4% του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας. Στην Ελλάδα και τη Ρουμανία, περισσότερο από το ένα τρίτο του πληθυσμού κινδυνεύει από τη φτώχεια (βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση / Eurostat, 2018).

Ωστόσο, η ομάδα των ανθρώπων που πλήττονται από τη φτώχεια βρίσκεται σε παγκόσμια κινητικότητα. Αυτή η ομάδα βρίσκεται σε συνεχή κατάσταση αλλαγής καθώς οι άνθρωποι εισέρχονται στη φτώχεια ή βγαίνουν

από το όριο της φτώχειας. Αυτό σχετίζεται επίσης με τη διαφύλαξη των εργασιακών σχέσεων, επειδή οι εργαζόμενοι σε πολλά επαγγέλματα δεν μπορούν να βρουν μόνιμες συμβάσεις και επομένως να σχεδιάσουν με ασφάλεια το μέλλον. Μπορεί επομένως να αναφερθεί, ότι η ομάδα των ανθρώπων που ζει σε συνθήκες φτώχειας δεν είναι μια ομοιόμορφη, ίση μάζα ανθρώπων, αλλά μάλλον μια συλλογή πολλών ατόμων, τα οποία βρίσκονται όλα κάτω από ένα κατώφλι που τίθεται σε κάθε συγκεκριμένη χρονική στιγμή (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013).

Η φτώχεια είναι ένα πολυδιάστατο κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο που εξαρτάται αφενός από τις οικονομικές, κοινωνικές και εργασιακές νομοθετικές συνθήκες και, αφετέρου, από μεμονωμένους παράγοντες όπως η εκπαίδευση, η κατάσταση της υγείας ή η κοινωνική συμπερίληψη (βλ. Grundiza & Vilarlana, 2013) .

Τα άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια είναι πιο επιρρεπή σε επικίνδυνες συμπεριφορές που αφορούν την υγεία τους, συνήθως έχουν μια ανθυγιεινή διατροφή και καταναλώνουν αλκοόλ, έχουν ανεπαρκή σωματική δραστηριότητα ή πολύ έντονη σωματική άσκηση και κακή πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Αυτό οδηγεί σε αυξημένη συχνότητα εμφάνισης σωματικών βλαβών και ασθενειών και σε κακή αξιολόγηση της προσωπικής υγείας (βλέπε Häfeling et al 2005; Lampert et al 2018).

Η ικανοποίηση κάποιου από τη ζωή, και ειδικά από την οικονομική του κατάσταση, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη μόρφωσή του. Τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας δυσκολεύονται να χρηματοδοτήσουν τις βασικές τους ανάγκες. Συχνά δεν διαθέτουν τους πόρους για να πληρώσουν, για παράδειγμα, το κόστος ενοικίασης ή θέρμανσης, για την κατανάλωση κρέατος ή ψαριού κάθε δύο ημέρες, ή για τη χρηματοδότηση τηλεόρασης ή τηλεφώνου. Απροσδόκητα έξοδα για τη συμμετοχή σε πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις καθώς και για εκπαιδευτικούς σκοπούς, π.χ. σχολικές εκδρομές, επισκέψεις στο θέατρο ή αγορά βιβλίων και εκπαιδευτικού υλικού δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν. Με την οικονομική κρίση το 2013, το 39,4% των πολιτών της ΕΕ δεν μπόρεσαν να πληρώσουν κάποια απροσδόκητα έξοδα. Αυτοί οι περιορισμοί στη ζωή των ανθρώπων θέτουν ένα σημαντικό πρόβλημα και έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην ικανοποίηση από τη ζωή, όπως την υγεία και την κοινωνική συμμετοχή (βλέπε Eurostat, 2015).

Η διαμονή ειδικότερα σχετίζεται με υψηλά έξοδα για πολλούς ανθρώπους. Το 2012, το 11% όλων των Ευρωπαίων πολιτών ξόδεψε πάνω από το 40% του εισοδήματός του για ενοίκια και πρόσθετες δαπάνες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι άνθρωποι είναι συγκλονισμένοι με τα έξοδα, οπότε μπορεί να χρειαστεί να ζήσουν σε κακές συνθήκες διαβίωσης ή να εξοικονομήσουν χρήματα από άλλες πηγές. Το 2013, το 23,5% των ατόμων που κινδύνευαν από φτώχεια στην ΕΕ ζούσαν σε καταλύματα που είχαν, για παράδειγμα, στέγες με διαρροή, υγρούς τοίχους και οροφές ή μούχλα, τα οποία μεταξύ άλλων οδηγούν σε κινδύνους για την υγεία και σε κακή ευημερία. Μπορεί επίσης να βρεθεί μια σχέση ανάμεσα στο εισόδημα και την ικανοποίηση από την κατάσταση διαβίωσης. Συγκεκριμένα, χώρες με χαμηλότερο μέσο εισόδημα σε σύγκριση με τα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ επιβεβαίωσαν αυτήν τη συνάρτηση (βλέπε Eurostat, 2015).

Στην κατηγορία της φτώχειας, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ο *ταξισμός*. Εδώ, η διάκριση δεν σημαίνει μόνο προκατάληψη, αλλά και τις πέντε μορφές καταπίεσης σύμφωνα με τον Iris M. Young (βλ. Reuscher 2013):

- Η εκμετάλλευση δεν βασίζεται στο γεγονός ότι ορισμένα άτομα έχουν πολλά αγαθά ή οικονομικό πλούτο και άλλα έχουν λίγο ή τίποτα, αλλά ότι η κοινωνική κατανομή των καθηκόντων βασίζεται σε μια κοινωνική διαδικασία που ισοδυναμεί με τη σχέση μεταξύ εξουσίας και ανισότητας.
- Περιθωριοποίηση σημαίνει ότι τα άτομα ταξινομούνται ως χρήσιμα και μη χρήσιμα λόγω των χαρακτηριστικών και των ικανοτήτων τους και επομένως αποκλείονται για παράδειγμα από την αγορά εργασίας.
- Η βία δεν νοείται ως σωματική ή ψυχολογική βία, αλλά μάλλον ως ένας συστηματικός και θεσμικά προστατευμένος και κοινωνικά αποδεκτός χαρακτήρας. Για παράδειγμα, η βία εναντίον των μελών μιας ομάδας εννοείται εδώ απλώς και μόνο επειδή είναι μέλη της ομάδας.
- Η ανικανότητα αναφέρεται στην κοινωνική τάξη της εργασίας, στην οποία ορισμένοι άνθρωποι έχουν περιορισμένη εξουσία έναντι άλλων και, ως εκ τούτου, τη λήψη αποφάσεων. Οι αδύναμοι μπορούν δύσκολα, ή καθόλου, να επεκτείνουν τις ικανότητες και τις δυνατότητές τους και έτσι παγιδεύονται στη θέση τους.
- Ο πολιτιστικός ιμπεριαλισμός, μια στρατηγική αποκλεισμού, κάνει ακόμη και τις ομάδες που υφίστανται διακρίσεις να βλέπουν τον εαυτό τους ως "τους άλλους". Οι εμπειρίες και ο πολιτισμός της άρχουσας ομάδας θεωρείται ότι γίνονται καθολικά αποδεκτές και μετατρέπονται σε κανόνα.

Το φαινόμενο του ταξισμού συζητήθηκε επίσης χρησιμοποιώντας άλλους όρους, όπως στην ταξική κοινωνία του Karl Max μέσα στον καπιταλισμό. Η μία τάξη επωφελείται συστηματικά από την άλλη (βλ. FES Landesbüro Thüringen 2016). Σύμφωνα με τον Young, η καταπίεση μιας τάξης είναι βαθιά ριζωμένη και συνυφασμένη. Ακολουθεί ένα κοινωνικό πρότυπο κανόνων και αξιών που δεν αμφισβητούνται και δεν δημιουργούν αυτοπροβληματισμό.

Η παιδική φτώχεια

Η ζωή στη φτώχεια δεν έχει αρνητικό αντίκτυπο μόνο στους γονείς. Ιδιαίτερα τα παιδιά αντιμετωπίζουν συχνά προβλήματα στο σχολείο και στην υγεία τους. Η διαμονή σε περιορισμένο χώρο, τα λίγα χρήματα για υγιεινή διατροφή, εκπαίδευση, χόμπι ή διακοπές είναι μόνο μερικά παραδείγματα των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι γονείς. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε συνθήκες φτώχειας αποκλείονται κυρίως από πολλές κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες που είναι αρκετά φυσιολογικές για τους συνομηλίκους τους. Η κατοχή πολλών βιβλίων στο σπίτι, η μετάβαση στον κινηματογράφο, η αγορά υπολογιστή, πλυντηρίου ρούχων ή η πρόσκληση φίλων στο σπίτι για δείπνο είναι αδύνατη για πολλά παιδιά. Επιπλέον, τα παιδιά έχουν συνήθως λιγότερες πιθανότητες επιτυχίας στο σχολείο, επηρεάζονται δομικά από άμεσες και έμμεσες διακρίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα και αυτό μειώνει την πιθανότητα να ζήσουν αργότερα μια ζωή έξω από τη φτώχεια (βλ. Menne & Stein, 2017).

Στο εσωτερικό της ΕΕ, το 24,9% των παιδιών της ΕΕ υπέφεραν από τις συνέπειες της φτώχειας το 2017. Ειδικότερα, το εισόδημα των γονέων επηρεάζει σημαντικά την οικονομική κατάσταση των παιδιών. Όμως, δεν έχουν μόνο οι άνεργοι γονείς αυξημένο κίνδυνο φτώχειας, αλλά και τα νοικοκυριά με λίγες ώρες εργασίας την εβδομάδα παρουσίασαν επίσης αυξημένο κίνδυνο (βλ. Eurostat, 2019). Οι δυνατότητες των γονέων να μπορούν να στηρίζουν το παιδί τους και να μεταλαμπαδεύουν τη σημασία μιας καλής εκπαίδευσης για τη μελλοντική του ζωή έχουν, εκτός από την εκπαίδευση των γονέων, ισχυρό αντίκτυπο στην εκπαίδευση των παιδιών. Δεδομένου ότι η εκπαίδευση είναι μια από τις σημαντικότερες προϋποθέσεις για τη μείωση του κινδύνου της φτώχειας και την επίτευξη χρηματοοικονομικής σταθερότητας, διάφορα προγράμματα στοχεύουν στην προώθηση της παιδικής εκπαίδευσης (βλ. Grundiza & Lopez, 2013).

Η φτώχεια των ηλικιωμένων

Όμως δεν υποφέρουν μόνο ιδιαιτέρως τα παιδιά από τον κίνδυνο της φτώχειας - οι συνταξιούχοι μπορούν επίσης να επηρεαστούν από τη φτώχεια. Το 2017, το 18,2% των ανθρώπων άνω των 65 ετών στην ΕΕ ζούσε σε κατάσταση φτώχειας (βλ. Eurostat, 2019). Σχεδόν το ένα πέμπτο του πληθυσμού ήταν 65 ετών και άνω το 2017. Λόγω των χαμηλών ποσοστών γεννήσεων και του υψηλότερου προσδόκιμου ζωής, η δομή του πληθυσμού, η επονομαζόμενη ηλικιακή πυραμίδα, αλλάζει προς ένα μεγαλύτερο ποσοστό ηλικιωμένων ατόμων (βλέπε

Eurostat, 2018). Η οικονομική κατάσταση των συνταξιούχων καθορίζεται από τις συντάξεις που λαμβάνουν. Τα ιδιωτικά περιουσιακά στοιχεία και οι ιδιωτικές συντάξεις διαδραματίζουν επίσης ένα ρόλο, τα οποία όμως είναι σχεδόν αδύνατο να αυξηθούν μετά τη συνταξιοδότηση. Η σύνταξη εξαρτάται συνήθως από το ποσό της εισφοράς που καταβάλλεται στην αντίστοιχη ασφάλιση. Η φτώχεια των ηλικιωμένων συνήθως προκύπτει από εισφορές που προέρχονται από χαμηλές αμοιβές και συνεπώς από χαμηλές συντάξεις εάν, για παράδειγμα, οι άνθρωποι ήταν άνεργοι για μεγάλο χρονικό διάστημα ή εργάζονταν σε μια *άτυπη απασχόληση*.

Η σύνθεση των νοικοκυριών παίζει επίσης ρόλο, αφού, σε σύγκριση με τους μεμονωμένα άτομα, τα ηλικιωμένα ζευγάρια επηρεάζονται λιγότερο από τη φτώχεια (βλ. Blömer et al., 2017). Είναι ενδιαφέρον να δούμε τα χρόνια που είναι πιθανό να μείνουν ακόμα ζωντανόι όταν βρίσκονται σε ηλικία 65 ετών: οι γυναίκες έχουν προσδόκιμο ζωής όταν βρίσκονται 65, τα 21,2 έτη, ενώ οι άνδρες τα 17,9 έτη. Πάνω απ' όλα, είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη την υγεία και την πρόσβαση σε καλή ιατρική περίθαλψη, καθώς η *πολυμορφία* και τα σωματικά παράπονα αυξάνονται ιδιαίτερα στα γηρατεία. Από την ηλικία των 65 ετών, οι άνδρες και οι γυναίκες μπορούν ακόμη να περιμένουν ότι θα έχουν καλή υγεία για 9,4 χρόνια κατά μέσο όρο, και στη συνέχεια περίπου 12 χρόνια με προβλήματα υγείας και, ανάλογα με το σύστημα ασφάλισης, να αναμένουν πρόσθετα έξοδα που συχνά βαρύνουν τα μέλη της οικογένειας (βλ. Eurostat, 2015).

Και εδώ, οι άνθρωποι στις κοινωνικά μειονεκτούσες ομάδες επηρεάζονται περισσότερο από προβλήματα υγείας και παράπονα από τη συγκριτικά καλύτερη ομάδα ανθρώπων. Ειδικότερα, το 16,7% των γυναικών, ηλικίας 65 ετών και άνω, περιορίζει πάντα ή συχνά λόγω των προβλημάτων υγείας τις κοινωνικές του επαφές. Οι άνδρες δεν έδειξαν διαφορές μεταξύ των ομάδων πληθυσμού (βλ. Hoebel; Kuntz; Kroll; Lampert & Müters, 2017). Όταν ρωτήθηκε άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω αν είχαν ζήσει ήρεμα, χαλαρά, χαρούμενα και γεμάτες ζωή τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες, η πλειοψηφία των ατόμων χαμηλής κοινωνικής κατάστασης απάντησε όχι και αξιολόγησε την ευημερία της χειρότερη από αυτή των υψηλότερων κοινωνικών ομάδων (βλ. Hoebel, Kuntz ; Kroll; Lampert & Müters, 2017).

Δυσκολίες στις μεγαλύτερες ηλικίες

Εκτός από τις δυσκολίες και τα προβλήματα που προκύπτουν από τη φτώχεια, πολλοί συνταξιούχοι αντιμετωπίζουν τους περιορισμούς στην υγεία και την ψυχική τους απόδοση. Πολλοί χρειάζονται βοήθεια για τα καθημερινά τους καθήκοντά, όπως τη φροντίδα του σώματος και τη διαμόρφωση της ζωής τους. Σε μεγάλο βαθμό, ο ηλικιωμένος πληθυσμός έχει μεγάλη σημασία και επιρροή στην κοινωνία, είτε στη δική τους οικογένεια είτε στο κοινωνικό περιβάλλον (βλ. WHO, 2015). Αλλά ακριβώς τα προβλήματα υγείας περιορίζουν σοβαρά την κοινωνική συμμετοχή και κινητικότητα των ανθρώπων, έτσι ώστε να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να ζουν μεμονωμένα. Πάνω απ' όλα, η κοινωνική συμμετοχή προωθεί την ευημερία των ανθρώπων, είναι κίνητρο να βγουν από το σπίτι και είναι ένας τρόπος ώστε να παραμένουν σε κίνηση (βλ. WHO, 2015). Οι ηλικιωμένοι χρειάζονται τις ακόλουθες δεξιότητες και ικανότητες για τη βελτίωση της ευημερίας και της συμμετοχής σε δραστηριότητες κατά το γήρας:

- να ικανοποιούν τις βασικές τους ανάγκες
- να μαθαίνουν, να μεγαλώνουν και να παίρνουν αποφάσεις
- να μπορούν να κινηθούν
- να δημιουργούν και να διατηρούν σχέσεις
- να συμβάλουν σε κάτι στην κοινωνία, στην οικογένεια ή στον κύκλο των φίλων και των γνωστών τους

Η διατήρηση και η προώθηση αυτών των δεξιοτήτων είναι σημαντική για την ενδυνάμωση των ηλικιωμένων ώστε να πραγματοποιούν αυτό που γι' αυτούς έχει σημασία. Στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών περιλαμβάνεται η προσωπική και οικονομική ασφάλεια καθώς και η επαρκής στέγαση. Οι συνταξιούχοι θέλουν επίσης να αναπτύσσονται μέσα στο ηλικιακό τους πεδίο, ώστε να μπορούν να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να συμμετάσχουν στην πρόοδο, όπως για παράδειγμα στον τομέα της τεχνολογίας. Θέλουν να συνεχίσουν να γίνονται αντιληπτοί ως μέρος της κοινωνίας και να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες. Μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διατηρήσουν την ταυτότητά τους, το νόημα της ζωής και το ενδιαφέρον τους για τη

ζωή (βλ. WHO, 2015).

Η διατήρηση της κινητικότητας, είτε μέσω του σώματός τους είτε με τη βοήθεια βοηθημάτων, επιτρέπει τη μετακίνηση στο δικό τους περιβάλλον διαβίωσης, καθώς και την πρόσβαση σε καταστήματα, υπηρεσίες και κοινωνικές και πολιτιστικές παροχές. Οι προσωπικές σχέσεις, είτε με την οικογένεια είτε με φίλους, επηρεάζονται επίσης. Οι σχέσεις επηρεάζουν ιδιαίτερα τη ζωή στο σύνολό της, ενεργούν ως κίνητρα και έχουν θετικές επιπτώσεις στην ευημερία, την υγεία και το σκοπό της ζωής των ανθρώπων (WHO, 2015).

Η έλλειψη προσωπικών σχέσεων και επαφών έχει σαν αποτέλεσμα τη μοναξιά, την απομόνωση, την ασθενέστερη κατάσταση υγείας και μια πιο επικίνδυνη συμπεριφορά (βλ. WHO, 2015). Εκτός από τις σχέσεις, το συναίσθημα της συμμετοχής είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τη ζωή τους. Η θετική επίδραση της εργασίας, που εδώ είναι πολύ ευρεία και δεν νοείται στα παραδοσιακά πρότυπα της αμειβόμενης εργασίας, δίνει στους ανθρώπους μια αίσθηση ολοκλήρωσης και προάγει την υγεία τους, τις γνωστικές και κοινωνικές τους δεξιότητες (βλ. WHO, 2015).

Τα στερεότυπα για τους ηλικιωμένους συνήθως λένε ότι ξεχνούν και δεν είναι πλέον σε θέση να μαθαίνουν ή να αποφασίζουν. Το γεγονός ότι αυτές οι δηλώσεις δεν ισχύουν για την μεγαλύτερη ομάδα ηλικιωμένων δεν τους προστατεύει από τις διακρίσεις. Ειδικά στην εποχή της δημογραφικής αλλαγής, οι χώρες αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις. Η αναμενόμενη αύξηση του κόστους στο υγειονομικό και κοινωνικό σύστημα είναι ένα μόνο παράδειγμα. Παρόλα αυτά, στοχευμένες ενέργειες στα παραπάνω σημεία μπορούν να επηρεάσουν θετικά την ευημερία και την υγεία, βελτιώνοντας έτσι τη ζωή των ηλικιωμένων (βλ. WHO, 2015).

4.3.3 Η ανεργία

Το 2017, το ποσοστό ανεργίας ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν 21,5%. Το ποσοστό μειώθηκε από το 2002, κυρίως λόγω του αυξανόμενου ποσοστού γυναικών που εργάζονται. Η πλειονότητα των χωρών είχε ποσοστό ανεργίας 20-30%, μόνο η Ελλάδα με 42,3% ήταν σημαντικά υψηλότερη από τις άλλες χώρες της ΕΕ. Η Βουλγαρία και η Σλοβενία είχαν χαμηλά ποσοστά ανεργίας 6,2% και 6,6% αντίστοιχα (βλ. Eurostat, 2018).

Η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας επηρεάζεται έντονα από τις παγκόσμιες οικονομικές και χρηματοπιστωτικές αγορές. Η μακροχρόνια ανεργία αντιπροσωπεύει σχεδόν το ήμισυ της συνολικής ανεργίας. Μειώθηκε σταθερά από το 2008, έτσι ώστε με αυτές τις θετικές τάσεις, η ΕΕ να μπορεί να επιτύχει το στοχευμένο ποσοστό απασχόλησης του 75% στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» χρησιμεύει ως κατευθυντήρια γραμμή για την προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης αυτήν τη δεκαετία. Χρησιμοποιούνται βιώσιμα, έξυπνα και χωρίς αποκλεισμούς μέσα για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς. Μεταξύ άλλων, ο αριθμός των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο πρέπει να μειωθεί στον τομέα της εκπαίδευσης και, ταυτόχρονα, να αυξηθεί ο αριθμός των ατόμων με πανεπιστημιακό πτυχίο στη μέση ηλικία (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019).

Ειδικά οι νέοι επαγγελματίες, τα άτομα με χαμηλή εκπαίδευση και τα άτομα με ξένη ιθαγένεια έχουν συχνά προβλήματα στην εύρεση εργασίας (βλ. Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία, 2018). Ένας άλλος λόγος για το υψηλό ποσοστό ανεργίας είναι η σχετικά μακρά περίοδος κατάρτισης. Από το 2007, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 20 έως 24 ετών που ήταν ακόμη σε διαδικασία κατάρτισης αυξήθηκε από 41 σε 45%. Αυτή η εξέλιξη μπορεί να αποδοθεί κυρίως στον αυξανόμενο αριθμό μαθητευομένων. Πολλοί από τους νέους ενήλικες απασχολούνται κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους, για παράδειγμα σε συστήματα διπλής εκπαίδευσης. Η ανεργία μεταξύ των νέων είναι υψηλότερη στη νότια Ευρώπη, με περίπου μόνο το ένα τέταρτο των ατόμων ηλικίας 20-24 ετών να εργάζεται στην Ελλάδα (βλ. Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία, 2018). Αυτό σχετίζεται επίσης με την αλλαγή στην παραγωγή και τις οικονομικές συνθήκες. Δεν υπάρχουν καθόλου κλασικά εργοστάσια με σχετικά καλά αμειβόμενες θέσεις στον τομέα των χαμηλών μισθών. Στη Βιομηχανία 2.0, 3.0 και 4.0, οι περισσότερες διαδικασίες αυτοματοποιούνται με νέες τεχνολογίες και υπολογιστές και οι θέσεις εργασίας καταργούνται. Συνεπώς, όλο και περισσότεροι επιχειρηματικοί κλάδοι απαιτούν περαιτέρω

τεχνολογική ή επιχειρηματική γνώση στο πλαίσιο της ψηφιακής επανάστασης.

Οι επιπτώσεις της ανεργίας στην υγεία

Η ανεργία και οι συνέπειες για την ψυχική υγεία και την υγιή συμπεριφορά έχουν ερευνηθεί και τεκμηριωθεί σε διάφορες μελέτες. Οι αναλύσεις δείχνουν ότι οι άνεργοι έχουν τουλάχιστον διπλάσιες πιθανότητες να υποφέρουν από ψυχικές ασθένειες, ιδίως κατάθλιψη και διαταραχές άγχους, από ότι οι εργαζόμενοι (βλ. Hoebel; Kuntz; Kroll; Lampert & Müters, 2017). Οι νέοι, ιδίως, που είχαν εμπειρία με την ανεργία έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στην ψυχική τους υγεία από τους άνεργους στη μέση ενηλικίωση (βλ. Hoebel et al 2017).

Η ανεργία αντικατοπτρίζεται επίσης στον υγιεινό τρόπο ζωής, κυρίως με αυξημένη κατανάλωση καπνού, ανθυγιεινές διατροφικές συνήθειες και μικρή σωματική δραστηριότητα. Οι νέοι με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης ειδικότερα έχουν υψηλότερους κινδύνους για την υγεία τους. Στην ενηλικίωση, οι κεντρικοί και θεμελιώδεις παράγοντες και δεξιότητες για την υγεία και τον υγιεινό τρόπο ζωής μαθαίνονται, έτσι ώστε τα ανθυγιεινά πρότυπα να μπορούν επίσης να σταθεροποιηθούν. Οι νέοι συγκλονίζονται με τα αναπτυξιακά τους καθήκοντα και τις απαιτήσεις της νεανικής ενηλικίωσης, έτσι ώστε να περιγράφονται εντάσεις και αυξημένη αίσθηση του στρες, που σχετίζονται με αρνητικές συνέπειες για την ψυχική υγεία (βλ. Hoebel; Kuntz; Kroll; Lampert & Müters, 2017).

Μια ακραία μορφή κοινωνικής ανισότητας, που σχετίζεται άμεσα με το εισόδημα, είναι το χαμηλότερο προσδόκιμο ζωής, περίπου δέκα ετών, των ατόμων σε κοινωνικά μειονεκτούσες ομάδες, σε σύγκριση με τις ομάδες μεσαίου ή υψηλού εισοδήματος. Οι λόγοι για αυτές τις διαφορές περιλαμβάνουν την συχνότερη εμφάνιση σωματικών και ψυχικών ασθενειών, η οποία οφείλεται εν μέρει σε κακές συνθήκες εργασίας και κατοικίας, καθώς και σε κακή/άνιση πρόσβαση σε καλή ιατρική περίθαλψη και προληπτικές ιατρικές εξετάσεις.

Ακόμη και στη μέση ηλικία, η κερδοφόρα απασχόληση παίζει κεντρικό ρόλο στη ζωή των ανθρώπων, χρησιμεύει για να εξασφαλίσει τα προς το ζην, προωθεί τις κοινωνικές σχέσεις, δίνει δομή στην καθημερινή ζωή, και έχει ως ουσιαστικό αποτέλεσμα να οδηγεί σε κοινωνικό κύρος. Εάν η απασχόληση σταματήσει, επιδεινώνεται η ικανοποίηση της ζωής και η αυτοπεποίθηση, τα προβλήματα υγείας αυξάνονται και καθιστούν πιο δύσκολη την επιστροφή στην εργασία. Ειδικά στη μέση φάση της ζωής, προκύπτουν προβλήματα υγείας που οφείλονται στον υγιεινό τρόπο ζωής στις προηγούμενες φάσεις της ζωής (βλ. Hoebel; Kuntz; Kroll; Lampert & Müters, 2017).

Εκτός από τους κινδύνους για την υγεία, τα άτομα που δεν απασχολούνται έχουν άλλα προβλήματα. Η μελέτη Marienthal που πραγματοποιήθηκε το 1930 διαπίστωσε ότι οι άνεργοι που εξετάστηκαν εκεί έδειξαν μείωση του χωρικού και χρονικού προσανατολισμού και έλλειψη προοπτικών. Επιπλέον, εντοπίστηκαν αυξανόμενες οικογενειακές, κοινωνικές και ψυχολογικές πιέσεις που θα μπορούσαν να συμβαδίζουν με τη μοναξιά. Μειώθηκε επίσης η αυτο-αποτελεσματικότητα των ανθρώπων, δηλαδή το αίσθημα ότι μπορούν να επηρεάσουν και να ελέγξουν τη ζωή τους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η κερδοφόρα απασχόληση δίνει στους ανθρώπους περισσότερα από το να κερδίζουν χρήματα, τους δίνει δομή και τους επιτρέπει να κάνουν επαφές εκτός του στενότερου κοινωνικού δικτύου. Έκτοτε, αυτά τα αποτελέσματα έχουν αποδειχθεί επανειλημμένα σε μελέτες (βλ. Promberger, 2008).

Η εκπαίδευση έχει αντίκτυπο στην ικανοποίηση από τη ζωή και την ικανοποίηση από την προσωπική οικονομική κατάσταση κάποιου. Τα άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης είναι πιο ευτυχημένα με τη ζωή τους από ότι τα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Ειδικά επειδή η εκπαίδευση έχει μεγάλο αντίκτυπο στο εισόδημα των ανθρώπων, μπορεί να φανεί ότι τα άτομα με χαμηλό εισόδημα είναι πιο δυσαρεστημένα με τη ζωή τους και συνήθως αντιμετωπίζουν προβλήματα χρηματοδότησης βασικών προμηθειών τροφίμων και ενδυμάτων και χρήσης υπηρεσιών, επειδή δεν διαθέτουν τους πόρους (βλέπε Eurostat, 2015).

4.3.4 Η έλλειψη στέγης

Παρά την ύπαρξη κοινωνικής ασφάλισης στις διάφορες χώρες, ο αριθμός των αστέγων στην ΕΕ παρουσιάζει

σταθερή αύξηση. Ένας λόγος για αυτήν την αύξηση είναι η οικονομική κρίση και οι περικοπές στις κοινωνικές παροχές, στις οποίες οδήγησαν πολλές περικοπές στον προϋπολογισμό και είχαν ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση των δυνατοτήτων των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και τη μείωση των πόρων για μέτρα πρόληψης και στήριξης (βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015). Οι γενικές διαφορές στην επέκταση, το ύψος και τη διάρκεια της κοινωνικής πρόνοιας είναι επίσης ένας λόγος για την αύξηση αυτών των αριθμών.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για την έλλειψη στέγης. Σε διαρθρωτικό επίπεδο, η ανεργία, η φτώχεια, η έλλειψη κοινωνικής στέγασης ή τα υψηλά ενοίκια είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες αιτίες στις μεγάλες πόλεις. Οι προσωπικοί λόγοι ποικίλλουν από κενά κατά τη διάρκεια της ζωής (π.χ. απώλεια θέσεων εργασίας, χωρισμός ή θάνατος), κακή κατάσταση στην υγεία και ασθένειες έως οικογενειακές κρίσεις και υψηλά χρέη. Μόλις ένα άτομο γίνει άνεργος και άστεγος, η αλλαγή της κατάστασης είναι συχνά δύσκολη. Οι διακρίσεις και η έλλειψη κυβερνητικής υποστήριξης που αναφέρθηκε παραπάνω μπορούν επίσης να οδηγήσουν σε έλλειψη στέγης (βλέπε Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015).

Η ομάδα των αστέγων άλλαξε τα τελευταία χρόνια. Εκτός από τους γενικά αυξανόμενους αριθμούς, κυρίως οι νέοι και τα παιδιά, οι πρόσφυγες και οι μειονεκτούσες ομάδες, όπως ο πληθυσμός των Ρομά, γίνονται άστεγοι. Οι μειονεκτούσες ομάδες που ζουν μόνιμα σε μία χώρα επηρεάζονται συχνά από διαρθρωτικά μειονεκτήματα στην αγορά κατοικίας, από κακές συνθήκες διαβίωσης όπως κακή ποιότητα σπιτιών ή οικιστικών περιοχών και αυξημένη έλλειψη στέγης. Οι γυναίκες και οι οικογένειες έχουν επίσης αυξημένο κίνδυνο να γίνουν άστεγοι. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η έλλειψη στέγης χωρίζεται σε τέσσερις τομείς στη μελέτη του 2014 για την κινητικότητα, τη μετανάστευση και τη φτώχεια:

- Άτομα χωρίς στέγη πάνω από το κεφάλι τους που ζουν στο δρόμο ή σε καταφύγια έκτακτης ανάγκης. Αυτός ο τομέας είναι η πιο ακραία παραλλαγή της έλλειψης στέγης, καθώς υπάρχει απώλεια σπιτιού τόσο από φυσική, κοινωνική όσο και από νομική άποψη.
- Άτομα που έχουν μέρος για να ζήσουν, αλλά ζουν σε προσωρινή διαμονή. Συνήθως βιώνουν έναν αποκλεισμό σε κοινωνικό και νομικό επίπεδο.
- Μια επικείμενη έξωση, ή η προσωρινή διαβίωση με φίλους ή με την οικογένεια περιγράφει την παραλλαγή μιας επισφαλούς κατάστασης διαβίωσης.
- Τα άτομα που ζουν σε υποδεέστερα, ανθυγιεινά ή υπερπληθυσμένα διαμερίσματα ανήκουν σε μια παραλλαγή ανεπαρκούς στέγασης.

Οι συνέπειες της έλλειψης στέγης περιλαμβάνουν τη διαβίωση σε υπερπληθυσμένες κατοικίες έως την έλλειψη βασικής παροχής καθαρού νερού και εγκαταστάσεων υγιεινής και, ως εκ τούτου, τη σημαντική αύξηση των κινδύνων για την υγεία. Σε προσωπικό επίπεδο, η έλλειψη στέγης έχει αρνητικό αντίκτυπο στη σωματική και ψυχική υγεία των ανθρώπων και οι κίνδυνοι για την υγεία επιδεινώνονται από την κακή πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη. Οι άστεγοι είναι κυρίως κοινωνικά αποκλεισμένοι και ζουν σε απομόνωση. Αντιμετωπίζουν σχεδόν ανυπέρβλητα εμπόδια όταν αναζητούν διαμερίσματα ή θέσεις εργασίας (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Τα παιδιά που μεγαλώνουν άστεγοι έχουν σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και υγείας, επειδή δεν υπάρχει πρόσβαση σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και σε κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον. Σε νομικό επίπεδο, οι άστεγοι αποκλείονται από την αγορά εργασίας και το σύστημα υγείας, ανάλογα με το νομικό καθεστώς τους, και από την πρόσβαση στην κοινωνική πρόνοια και την κοινωνική ασφάλιση, καθώς και από κοινωνικές και πολιτιστικές προσφορές, επειδή συχνά για να έχουν κάποιες παροχές πρέπει να έχουν συγκεκριμένο τόπο κατοικίας και καταχωρημένη διεύθυνση (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

5 Η ψηφιακή διάσταση

Με την ψηφιοποίηση της ζωής μας και τις αλλαγές στον τομέα της κοινωνίας, η κοινότητα και η επικοινωνία μεταβάλλουν επίσης τις μορφές διακρίσεων. Παρόλο που αυτή η ψηφιακή διάσταση δεν μπορεί να γίνει κατανοητή στο σύνολό της σε αυτό το φυλλάδιο, δεν θα θέλαμε να την αφήσουμε χωρίς να κάνουμε κάποια αναφορά. Ταυτόχρονα θα θέλαμε να επικεντρωθούμε στο ακόλουθο προβληματικό φαινόμενο στον ψηφιακό χώρο: τη ρητορική του μίσους.

Το μίσος στο διαδίκτυο

Παραδείγματα ρητορικής μίσους είναι ο σεξισμός και ο αντιφεμινισμός, ο αντιμουσουλμανικός ρατσισμός, ο αντισημιτισμός, ο αντιτσιγγανισμός, ο νεοναζισμός, ο ταξισμός, η ομοφοβία και η τρανσφοβία (βλ. No-Hate-Speech.de, 2019). Και έτσι γίνεται γρήγορα σαφές ότι η ρητορική του μίσους δεν επηρεάζει όλους εξίσου! Τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ (λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, τρανσέξουαλ, queere και ιντερσέξουαλ) επηρεάζονται ιδιαίτερα από σχόλια μίσους. Αμέσως μετά ακολουθούν οι μουσουλμάνοι και οι γυναίκες καθώς και οι μειονότητες (π.χ. Σίντι και Ρομά). Επιπλέον, η ρητορική μίσους ισχύει και για εκείνους που δείχνουν αλληλεγγύη σε άλλους ανθρώπους - μιλούν και λαμβάνουν θέση (βλ. Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011). Η ψηφιοποίηση έχει αναχαιτίσει τη ρητορική του μίσους και το μίσος κατά ατόμων και ολόκληρων πληθυσμιακών ομάδων. Αυτός ο σάλος συμβαίνει συχνά ανώνυμα (με ψεύτικους λογαριασμούς/πρόσβαση με διαφορετικό όνομα ή ψευδώνυμο), καθώς και ανεξάρτητα από το χρόνο και την τοποθεσία. Άτομα και σύλλογοι δεν χρειάζεται να «χρησιμοποιήσουν τα πρόσωπά τους για αυτό» και μπορούν επομένως να αρνηθούν την ευθύνη για την επακόλουθη εφαρμογή σωματικών πράξεων βίας, βιασμού και ακόμη και δολοφονιών.

Αυτή η μισανθρωπία που σχετίζεται με την ομάδα (βλ. Groß, E.; Zick, A.; Krause, D. 2012) έρχεται σε αντίθεση με τη δημοκρατική έννοια της ισοδυναμίας και των καθολικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μπορεί να αποτελεί ένδειξη ότι οι δομές εξουσίας και διακρίσεων στην κοινωνία εκσυγχρονίζονται στο Διαδίκτυο. .

Το επικίνδυνο μείγμα ανθρώπου και μηχανής

Η τεχνολογία (λέξη-κλειδί: αλγόριθμοι) δημιουργεί τους λεγόμενους θαλάμους ηχούς στο Διαδίκτυο (ειδικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης). Είναι ψηφιακοί χώροι στους οποίους οι άνθρωποι με την ίδια ή παρόμοια σκέψη περιβάλλουν τον εαυτό τους και λαμβάνουν πληροφορίες από πηγές που αντιστοιχούν πιο στενά στην κοσμοθεωρία τους. Με αυτόν τον τρόπο, άτομα με παρόμοια νοοτροπία μπορούν να βρεθούν σε αυτές τις

«φυσαλίδες» γρηγορότερα και πιο εύκολα, ανεξάρτητα από την τοποθεσία και το χρόνο, ανώνυμα. Εκείνοι που σκέφτονται διαφορετικά και ο κοινωνικός διάλογος από διαφορετικές θέσεις αποκλείεται/διαγράφεται κ.λπ. (βλ. Brodnig, 2016). Δυστυχώς, η συναισθηματοποίηση οδηγεί επίσης στο ότι δεν εξετάζουμε πλέον τις πληροφορίες τόσο κριτικά και κοινοποιούμε ένα σχόλιο πιο γρήγορα ή ένα "Like" ("Οι θυμωμένοι άνθρωποι κάνουν κλικ περισσότερο!") (Πρ. Brodnig, 2018). Αυτό το υψηλό επίπεδο αλληλεπίδρασης με τη σειρά του λατρεύεται από τους αλγόριθμους που λειτουργούν στο παρασκήνιο. Με άλλα λόγια: Εάν μια ανάρτηση (κοινωνικών μέσων μαζικής ενημέρωσης) έχει πολλές επισημάνσεις "Like", σχόλια ή κοινοποιείται συχνά στη δική σας σελίδα, θα εμφανίζεται όλο και πιο συχνά και πολύ περισσότερο στο Facebook. Οι αλγόριθμοι των αναζητήσεών μας και των συμπαθειών μας δημιουργούν φυσαλίδες φίλτρων, πράγμα που σημαίνει ότι ορισμένες πληροφορίες δεν θα εμφανίζονται πλέον. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει η διαφορετική άποψη που είναι απαραίτητη για τη δημοκρατία και την ανεξαρτησία από τις υπηρεσίες των μέσων ενημέρωσης.

Οι ψεύτικες ειδήσεις και οι προβοκάτορες ως μηχανές παραγωγής κλικ

Αυτή η σπείρα είναι ιδιαίτερα προβληματική όταν οι συναισθηματικές πληροφορίες προέρχονται από μια αμφίβολη πηγή ή ακόμα και από ψεύτικες ειδήσεις, που έχουν επινοηθεί πλήρως. Σε περιόδους που το μεταγεγονός επιλέχθηκε ως διεθνής λέξη του έτους 2016 και η πιο δημοφιλής δημοσίευση στην τελευταία προεκλογική εκστρατεία των ΗΠΑ ήταν μια εντελώς ψεύτικη φάρσα, αυτό το θέμα παίρνει μια νέα σημασία.

Οι ψεύτικες αναφορές πολώνουν, χωρίζουν και συχνά εκμεταλλεύονται τους ανθρώπινους φόβους και την κατασκευή εχθρών. Συχνά παρέχουν ένοχες και απλές απαντήσεις. Με αυτόν τον τρόπο, διεγείρουν ή εντείνουν την απόρριψη εκείνων που έχουν κατασκευαστεί ως «διαφορετικοί» και «ένοχοι», ως «δράστες», «κοινωνικά παράσιτα», «τρομοκράτες» ή «διεστραμμένοι» (βλ. Brodnig, 2016). Στη χειρότερη περίπτωση, αυτή η απόρριψη μπορεί να οδηγήσει σε βία - σε κάθε περίπτωση όμως, διαταράσσει την κοινωνική ειρήνη.

Τέλος, μας επηρεάζει ακόμα ένα άλλο αποτέλεσμα : η λεγόμενη φαινομενική αλήθεια (illusory truth effect). Αυτό δηλώνει ότι όσο περισσότερες φορές επαναλαμβάνεται μια πληροφορία, τόσο πιο αξιόπιστη γίνεται. Η επανάληψη μιας ψευδούς αναφοράς γίνεται επομένως πολύ πιο εύκολα παραπλανητική. Έτσι, εάν οι άνθρωποι διαβάζουν συνεχώς μια δήλωση στους χώρους ηχούς τους που δημιουργούνται από αλγόριθμους ή λαμβάνουν το ίδιο (λάθος) μήνυμα ξανά και ξανά από διαφορετικά μέρη, τότε αυτές οι πληροφορίες είναι επίσης εύληπτες. Τους δίνουν περισσότερη αξιοπιστία και επηρεάζουν συνολικά τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αντιλαμβάνεται τον κόσμο. Αυτό το εφέ αυξάνεται περαιτέρω εάν μια εικόνα ή ένα γραφικό έχει προστεθεί στο κείμενο, ακόμα κι αν έχει εφευρεθεί ελεύθερα ή δεν έχει εξαχθεί με βάση τα συμφραζόμενα (πρβλ. Brodnig, 2016).

Αντίθετες στρατηγικές και κινήσεις: Ο αλφαριθμητισμός στα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Στην **εισαγωγή** όπου γίνεται αναφορά στα επίπεδα ικανοτήτων της παιδαγωγικής που έχει επίγνωση της διαφορετικότητας, σε αυτό το σημείο προστίθεται και η ικανότητα των μέσων ενημέρωσης. Αυτό δεν αφορά μόνο την κριτική των πηγών, αλλά και τις τεχνικές δεξιότητες (π.χ. κατανόηση του πώς οι αλγόριθμοι επηρεάζουν και καθοδηγούν την κατανάλωση ειδήσεων!). Το θέμα είναι να διακρίνουμε τις ψεύτικες ειδήσεις από τις σωστές πληροφορίες, έτσι ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για δράση.

Επιπλέον, η αναζήτηση πληροφοριών πρέπει να αντισταθμιστεί έντονα σε λίγες σελίδες. Μια πιθανότητα θα ήταν να χρησιμοποιούνται συνειδητά πηγές που οι μαθητές είναι απίθανο να γνωρίζουν ή να χρησιμοποιούνται ως πηγή πληροφοριών. Η έρευνα για παραδείγματα σε σελίδες ελέγχου γεγονότων (π.χ. Mimikama.at) δημιουργεί επίσης ευαισθητοποίηση και γνώση, όπως και η συνεργασία σε «πραγματικούς» αριθμούς με γραφικά και στατιστικά στοιχεία. Η ενεργοποίηση είναι πάντα ευπρόσδεκτη, ίσως ως μέρος ενός μεγάλου κινήματος ρητορικής χωρίς μίσος; Το ενημερωτικό υλικό είναι εύκολο να βρεθεί στο διαδίκτυο.

Η διάσταση της ψηφιοποίησης μπορεί να φανεί σε διαφορετικά επίπεδα όσον αφορά το φύλο, την ποικιλομορφία του φύλου και τη σεξουαλική ποικιλομορφία. Ενώ τα τεχνικά και τα ηλεκτρονικά επαγγέλματα έχουν παρακρατηθεί για καιρό μακριά από τις γυναίκες και τα κορίτσια όσο και οι γυναίκες σε επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα συχνά δέχονται διακρίσεις και έχουν λίγη υποστήριξη, δεδομένου ότι αυτά θεωρούνται ανδρικά πεδία, μια αλλαγή έχει καταγραφεί τα τελευταία χρόνια και ειδικά στη δημιουργία ψηφιακών δεξιοτήτων που συνδέει την τεχνολογία και το φύλο. Η διοργάνωση "ημερών κοριτσιών" στα σχολεία και τα πανεπιστήμια (δηλαδή προγράμματα για την προώθηση των φυσικών επιστημών στις γυναίκες και τα κορίτσια), καθώς και η ψηφιοποίηση των σχολείων και ιδίως με την καθημερινή χρήση tablet και smartphone από μικρά παιδιά ή μαθητές, σε ορισμένες περιπτώσεις, θα άλλαζε εν μέρη την πρόσβαση σε τεχνολογικά προηγμένες συσκευές, με βάση το φύλο. Ως αποτέλεσμα, πολλά κορίτσια και νεαρές γυναίκες θα αποκτούσαν επίσης πολύ καλές δεξιότητες στην αντιμετώπιση της τεχνολογίας, των υπολογιστών και του ψηφιακού κόσμου, καθώς υπάρχει διαθέσιμη καθημερινή πρόσβαση και γνώση που μαθαίνεται με πρακτικό και παιχνιδιάρικο τρόπο.

Από την άλλη πλευρά, στην ψηφιακή εποχή υπάρχουν περισσότερες διαδικτυακές μορφές σεξιστικής και σεξουαλικής βίας, οι οποίες μπορούν να εμφανιστούν με διαδικτυακή καταδίωξη, με κακομεταχείριση σε απευθείας σύνδεση, σεξιστικές προσβολές και απειλές βιασμού κατά τη διάρκεια συζητήσεων, σχόλια στο Facebook ή email. Ταυτόχρονα, υπάρχει επίσης περισσότερος διαδικτυακός ακτιβισμός για την αντιμετώπιση και την καταγγελία του σεξισμού, της σεξουαλικής βίας, της επίθεσης και του βιασμού, όπως η διεθνή καμπάνια # Me-Too δείχνει.

Στην ψηφιακή εποχή υπάρχει μια αυξανόμενη εστίαση στον τρόπο ζωής των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ, στα κοινωνικά μέσα, π.χ. σε διαδικτυακές πλατφόρμες γνωριμιών όπως το okcupid, σε ομάδες του Facebook και σε βίντεο του YouTube που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη σεξουαλική ποικιλομορφία και την ποικιλομορφία των φύλων. Η ψηφιοποίηση διευκολύνει την εύρεση ομοίων ανθρώπων και κοινοτήτων, ειδικά για νέους ΛΟΑΤΚΙ από αγροτικές περιοχές που συχνά ένιωθαν απομονωμένοι και μόνοι. Υπάρχουν επίσης πάρα πολλοί νέοι ΛΟΑΤΚΙ που λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά ομαδικές προσφορές, για προσφορές αναψυχής και παροχής βοήθειας.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει όλο και περισσότερο στο Διαδίκτυο κινητοποίηση στην Ευρώπη για τα πολιτικά δικαιώματα, εναντίον ανθρώπων που χαρακτηρίζονται ως «διαφορετικοί», «ξένοι», «άρρωστοι», «επικίνδυνοι», «διεστραμμένοι» ή «εγκληματίες». Στην Ευρώπη προσμετρούνται ως ισότιμα, άτομα που επηρεάζονται από διαρθρωτικό ρατσισμό ή ισλαμοφοβία, όπως επίσης και άτομα ΛΟΑΤΚΙ.

6 Γλωσσάριο

Ο όρος αντισημιτισμός σήμερα αναφέρεται σε όλες τις ιστορικές εκδηλώσεις εχθρότητας προς τους Εβραίους, αν και δημιουργήθηκε μόλις το 1879 για να καθιερώσει μια νέα μορφή επιστημονικά κατανοητής και ρατσιστικά δικαιολογημένης απόρριψης των Εβραίων. Σε αυτή τη νεόκοπη λέξη εκφράζεται μια άποψη που επιχειρεί μια μεταβολή για τη θεώρηση των Εβραίων, οι οποίοι δεν ορίζονται έτσι πλέον κυρίως για τη θρησκεία τους, αλλά ως λαός, έθνος ή φυλή "(Bergmann / bpb.de 2006).

Ο αντιτσιγγανισμός είναι η διαρθρωτική διάκριση και η εχθρότητα στους Σίντι και τους Ρομά. Είναι μια εχθρική στάση απέναντι στους Σίντι και Ρομά, που περιλαμβάνει ;όχι μόνο την απόρριψη και τη δαιμονοποίηση τους, αλλά και του τρόπου ζωής τους (βλ. Czollek 2012). Εναλλακτικοί όροι θα ήταν η ρομαφοβία ή ο ρατσισμός απέναντι στους Σίντι και Ρομά (Συμμαχία κατά του Αντιτσιγγανισμού 2017)

Η μερική απασχόληση, η απασχόληση ορισμένου χρόνου, η αυτοαπασχόληση και η προσωρινή εργασία αναφέρονται ως άτυπες μορφές απασχόλησης (βλ. Wirtschaft und Schule, 2019).

Η εκπαίδευση είναι ένας από τα σημαντικότερα μέσα παροχής προσωπικών ευκαιριών ζωής στις σύγχρονες κοινωνίες. Υπάρχει άνιση πρόσβαση στην εκπαίδευση, η οποία συνδέεται ιδίως με διαρθρωτικά μειονεκτήματα για φτωχότερα τμήματα του πληθυσμού και των εργαζομένων, καθώς και των μεταναστών, και σε ορισμένες περιπτώσεις και των γυναικών. Οι ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες στην κοινωνία αποτελούν γενικότερα θεμέλιο για ίσες ευκαιρίες (βλ. Geißler, 2006).

Φύλο Cis/ άνδρας Cis/ Γυναίκα Cis: cis σημαίνει σε αυτήν την πλευρά. Οι άνθρωποι της Cis είναι άτομα στα οποία το φύλο που τους αποδίδεται κατά τη γέννηση (από γιατρούς και μαίες) (στο πιστοποιητικό γέννησης) ταυριάζει με το φύλο που ζουν, αισθάνονται και ενσωματώνουν (βλ. Fütty 2019; Serano, 2012).

Η διάκριση υποδηλώνει άνιση μεταχείριση ενός ατόμου ή μιας ομάδας πληθυσμού που πραγματοποιείται χωρίς πραγματικό λόγο (βλ. Ομοσπονδιακή Υπηρεσία κατά των Διακρίσεων, 2017).

Ο όρος εθνικότητα προέρχεται από την ελληνική λέξη "έθνος" (λαός, άνθρωποι). Αναφέρεται σε μια ομάδα ανθρώπων που καθορίζονται από την κοινή τους καταγωγή, την καταγωγή, την ιστορία, τον πολιτισμό, τα κοινά έθιμα και τα έθιμα και την κοινή περιοχή οικισμού. Δεν είναι σημαντικό αν τα μέλη μιας τέτοιας ομάδας ή κοινότητας είναι πραγματικά συνδεδεμένα ή μοιράζονται μαζί μια μακρά ιστορία . Είναι αποφασιστικής σημασίας η αυτοαντίληψη και η πεποίθηση των μελών ότι ανήκουν σε μια τέτοια κοινότητα (Ομοσπονδιακό Κέντρο Πολιτικής Εκπαίδευσης, 2016).

Ο εθνοκεντρισμός είναι η ασυνείδητη τάση να θεωρούμε ανθρώπους στους οποίους αποδίδεται διαφορετική κουλτούρα, από την οπτική γωνία της δικής μας ομάδας ("Προσωπική συνείδηση") και να κάνουμε τα δικά μας έθιμα και πρότυπα ως μέτρο για όλες τις αξιολογήσεις. Η δικά μας άποψη για τα πράγματα γίνεται αντιληπτή ως μια αυτονόητη υπεροχή («όλοι είναι σαν εμάς!») (Βλέπε Sielert et al., 2009).

Το άρθρο 1 της Σύμβασης της Γενεύης για τους Πρόσφυγες ορίζει τον πρόσφυγα ως άτομο που έχει βάσιμο φόβο διώξεων, λόγω της εθνικής ή πολιτιστικής του σχέσης, της θρησκείας, της εθνικότητας, της σχέσης του με μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω της πολιτικής τους πεποίθησης και ζητά προστασία γι' αυτή (βλ. UNHCR, 2019).

Το φύλο είναι μια πολύπλοκη αλληλεπίδραση πολλών παραγόντων (βλ. Debus/Laumann, 2018):

Υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα φύλου και ταυτότητας φύλου:

- Έγγεγραμμένο φύλο: Αμέσως μετά τη γέννηση ενός νεογέννητου, το φύλο προσδιορίζεται από τους γιατρούς ή τις μαιές ως «αρσενικό» ή «θηλυκό» με βάση τα εξωτερικά γεννητικά όργανα και αυτός ο ορισμός του φύλου περιλαμβάνεται στο πιστοποιητικό γέννησης όπως και σε μεταγενέστερα έγγραφα αναγνώρισης (βλ. Fütty, 2019; Butler, 2004).
- Έκφραση φύλου: Η έκφραση του φύλου αφορά μια αλληλεπίδραση ρούχων, μήκους μαλλιών, εκφράσεων του προσώπου, χειρονομιών, συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων, χόμπι, στυλ, συναισθημάτων και ταλέντων που θεωρούνται συνήθως αρσενικά ή συνήθως γυναικείες (Debus/Laumann, 2018).
- Ρόλος του φύλου: Αναφέρεται σε αποδόσεις του ρόλου των γυναικών ή των ανδρών στην κοινωνία και στη σχέση μεταξύ τους. Αυτές είναι οι τυπικές ιδέες αρρενωπότητας και θηλυκότητας, στις οποίες οι περισσότεροι άνθρωποι δεν αντιστοιχούν, και οι οποίες έχουν αλλοιωθεί από τον φεμινισμό και τα μεταβαλλόμενα εργασιακά μοντέλα (βλ. Debus / Laumann, 2018).
- Ταυτότητα φύλου: Περιγράφει την εσωτερική βεβαιότητα ότι ανήκετε σε ένα συγκεκριμένο φύλο. Η αυτογνωσία ενός ατόμου είναι ζωτικής σημασίας. Οι ταυτότητες φύλου εμφανίζονται σε ταυτότητες Cis ή Trans ή σε αυτοκαθοριζόμενες έννοιες ταυτότητας (βλ. KJR o.J.).
- Φύλο/βιολογικό φύλο/σωματικό φύλλο: Το βιολογικό φύλο ή το σωματικό φύλο αποτελείται από έναν συνδυασμό διαφορετικών διαστάσεων. Εκτός από το φύλο των γεννητικών οργάνων (πέος, όρχις, επιδιδυμίδες, σπερματικός πόρος, αιδοίο, κλειτορίδα, ωθήκες, μήτρα), το σωματικό φύλο περιλαμβάνει και άλλα δευτερογενή γεννητικά όργανα, το χρωμοσωματικό ή γενετικό φύλο (σετ χρωμοσωμάτων), το ορμονικό φύλο και το γονιδιακό φύλο (γονάδες) (βλ. Debus / Laumann, 2018).
- Ίντερ (φύλο): Ίντερ σημαίνει μεταξύ. Άτομα με συγγενή φυσικά χαρακτηριστικά φύλου που είτε είναι άνδρες ή γυναίκες (Oll, Klöppel, 2019).
- Τρανς (άτομα), τρανς φύλο, queer, φύλο, τρανς άντρας, τρανς γυναίκα, μη δυαδικά άτομα: trans σημαίνει πέρα/διασχίζω: τρανς άτομα, είναι άτομα στα οποία το φύλο που φέρουν στο πιστοποιητικό γέννησης δεν ταιριάζει με το φύλο που ζουν, αισθάνονται και ενσωματώνουν (βλ. Fütty, 2019).
- ΛΟΑΤΚΙ* είναι η σύντμηση για τους όρους Λεσβία, Ομοφυλόφιλος, Αμφιφυλόφιλος, Τρανς, Κ(Queer) και Ίντερ. Το αστέρι συμβολίζει την ποικιλομορφία των μορφών ταυτότητας.

Η υγεία ορίζεται από τον παγκόσμιο οργανισμό υγείας (WHO) ως κατάσταση πλήρους σωματικής, κοινωνικής και ψυχικής ευεξίας και όχι απλώς απουσίας νόσου (βλ. WHO, 1998).

Συμπερίληψη: Η συμπερίληψη υπερβαίνει κατά πολύ την έννοια της ενσωμάτωσης και στοχεύει στην αλλαγή των υπάρχοντων συστημάτων καθώς και των ψυχικών και συμβολικών κοινωνικών δομών. Η συμπερίληψη αντιπροσωπεύει μια αλλαγή προοπτικής ή παραδείγματος: πρόκειται για διαρθρωτικές αλλαγές που επιτρέπουν σε όλους να συμμετέχουν. «Η συμπερίληψη στο σχολείο είναι μια διαδικασία που ανταποκρίνεται στις διαφορετικές ανάγκες όλων των μαθητών αυξάνοντας τη συμμετοχή στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό και την κοινωνία και μειώνοντας τον αποκλεισμό εντός και από την εκπαίδευση» (UNESCO Guidelines, 2005, σελ. 13).

Η συμπερίληψη συχνά εξισώνεται ή χρησιμοποιείται συνώνυμα με την ένταξη. Αλλά η ένταξη δεν είναι η ίδια με την συμπερίληψη.

Ο όρος θεσμικός ρατσισμός διευκρινίζει ότι οι ρατσιστικοί τρόποι σκέψης και δράσης δεν είναι μόνο θέμα προσωπικών στάσεων των ατόμων, αλλά παγιώνονται στους κανόνες της κοινωνικής συνύπαρξης. Θεσμικά φυλετικές διακρίσεις υφίστανται άνθρωποι, για παράδειγμα στην περίπτωση της πολιτικής συμμετοχής (δικαίωμα ψήφου), στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην αγορά εργασίας και στην αγορά στέγασης (βλ. Osterkamp, IDA e.V., 2013).

Η ενσωμάτωση: Η ενσωμάτωση αφορά ομάδες ή άτομα που έχουν αποκλειστεί και κοινωνικά περιθωριοποιηθεί σε ένα υπάρχον σύστημα, π.χ. ενσωμάτωση σε υπάρχουσα σχολική δομή χωρίς να αλλάξει όμως κάτι στη δομή. Οι μαθητές/τριες πρέπει να προσαρμοστούν στο σύστημα ή να παραμείνουν αποκλεισμένοι (πρβλ. Biewer, 2010).

Ο ταξισμός περιγράφει τις διακρίσεις εις βάρος ατόμων με βάση τη θέση τους στην κοινωνία. Η λεγόμενη εργατική τάξη και η τάξη της φτώχειας επηρεάζονται ιδιαίτερα (βλ. Woytek, 2013).

Σύμφωνα με τον Weinert, οι ικανότητες ορίζονται ως οι δεξιότητες και οι δυνατότητες που έχει μάθει να εκτελεί ένα άτομο για την επίλυση ενός προβλήματος(πρβλ. Hessischer Bildungsserver, 2019).

Η πολιτιστική ταυτότητα είναι η αίσθηση του ανήκειν, σύμφωνα με τον Scholz (2008, 35) είναι "το σύνολο των πολιτισμικά διαμορφωμένων αξιών, συμπεριλαμβανομένων των κοσμοθεωριών που έχουν προκύψει και των τρόπων σκέψης, καθώς και των πολιτισμικά διαμορφωμένων συμπεριφορών και τρόπων ζωής που σχηματίζουν την αυτο-εικόνα, για τη διαμόρφωση της πολιτιστικής κοινότητας και ειδικά ενός έθνους". Η βάση της ταυτότητας είναι η κοινή ιστορία, οι αξίες, οι παραδόσεις και η θρησκεία. Εάν ληφθεί αυτός ο ορισμός ως βάση, γίνεται σαφές ότι οι Ευρωπαίοι έχουν διαφορετικές πολιτιστικές ταυτότητες, μερικές από τις οποίες μπορεί να είναι πολύ διαφορετικές. Για το λόγο αυτό, το άρθρο 6 παράγραφος 3 του Ευρωπαϊκού Συντάγματος ορίζει ότι "η Ένωση σέβεται την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της".

Το προσδόκιμο ζωής ενός ατόμου προέρχεται υποδειγματικά από τους δείκτες θνησιμότητας για συγκεκριμένη ηλικία, έτσι ώστε να μπορεί να υπολογιστεί η αναμενόμενη διάρκεια ζωής κατά τη γέννηση ή για ορισμένες ηλικιακές ομάδες (βλ. RKI, 2019).

Το Migrare είναι λατινικό και σημαίνει «πεζοπορία», «μετακίνηση». Αυτό καθιστά τη μετανάστευση τον γενικό όρο για την πεζοπορεία. Οι άνθρωποι που εγκαταλείπουν τη χώρα γέννησής τους για να ζήσουν αλλού ονομάζονται μετανάστες. Υπάρχει η εσωτερική μετανάστευση και η μετανάστευση στο εξωτερικό (βλ. Schneider u.a./brpb.de, 2019).

Η πολυπολιτισμικότητα υποδηλώνει τη συνύπαρξη (υποτίθεται) ολοκληρωμένων πολιτισμών που δύσκολα επηρεάζουν ο ένας τον άλλον ή δεν συγχωνεύονται μεταξύ τους. Πρόκειται για την αναγνώριση των πολιτιστικών διαφορών και την ειρηνική συνύπαρξη (βλ. Mabe / brpb.de, 2005).

Η ταυτόχρονη ασθένεια πολλών χρόνιων παθήσεων, δηλαδή των ανίατων ασθενειών, ονομάζεται νοσηρότητα. Αυτό συμβαίνει συνήθως σε ηλικιωμένους ενήλικες (βλ. DEGAM, 2017).

Όταν μιλάμε για τον εθνικισμό αναφερόμαστε στην υπερβολική συνειδητοποίηση της αξίας και της σημασίας του έθνους κάποιου ανθρώπου. Ο εθνικισμός δοξάζει το έθνος κάποιου με τον πολιτισμό και τη γλώσσα του, που θεωρείται «η καλύτερη» και υποβαθμίζει τα άλλα έθνη. Το δικό μας έθνος τοποθετείται πρώτο (βλ. Eckart / brpb, 2011). Η ομοιογένεια κατασκευάζεται επίσης μέσα στο έθνος που κρύβει ή καταστέλλει την υπάρχουσα ποικιλομορφία. Ο εθνικισμός συνδέεται συχνά με τον ρατσισμό.

Η έννοια που αντιλαμβανόμαστε από την έκφραση Άνθρωποι του χρώματος είναι ένας πολιτικός αυτοπροσδιορισμός για άτομα που επηρεάζονται από έναν διαρθρωτικό ρατσισμό: "Οι άνθρωποι του χρώματος (PoC)" είναι ένας πολιτικός αυτοπροσδιοριστικός όρος, μια ανοιχτής κατηγορίας ταυτότητας, λόγω του χρώματος του δέρματος, της γλώσσας, του ονόματος, της καταγωγής ή/και της θρησκείας των ανθρώπων που πλήττονται από φυλετικές διακρίσεις και ως εκ τούτου προσφέρει μια εναλλακτική λύση στην εθνικιστική ορολογία για τους «ξένους»(MRBB 2009-2011, 7; βλ. Ha 2007, 31-40).

Ο όρος λαϊκισμός προέρχεται από το λατινικό "populus" και σημαίνει "λαός". Περιλαμβάνει την προσποιούμενη γνώση του τι είναι το καλύτερο για ολόκληρη την κοινωνία. Οι λαϊκιστές/στριες υποστηρίζουν φαινομενικά απλές λύσεις, οι οποίες είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές για τους ανθρώπους που είναι συγκλονισμένοι από την ποικιλία των κοινωνικών αλλαγών (είτε στην αγορά εργασίας, στο εκπαιδευτικό σύστημα είτε γενικά στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία) (βλ. Gärtner, 2008).

Ο επιπολασμός περιγράφει τον αριθμό των ατόμων που, για παράδειγμα, αρρώστησαν από μια συγκεκριμένη ασθένεια μέσα σε μια χρονική περίοδο. Τα κρούσματα, ωστόσο, είναι ο αριθμός των νέων περιπτώσεων σε έναν υπάρχοντα αριθμό ασθενών (βλ. RKI, 2019).

Πολλά νομικά κείμενα εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τον όρο "φυλή", αλλά με εισαγωγικά. Λόγω της ιστορικής χρήσης των φυλετικών ιδεολογιών στον Εθνικό Σοσιαλισμό και της σχετικής ιδεολογίας ότι υπάρχει ένα βιολογικά διακριτό, περισσότερο ή λιγότερο πολύτιμο «ανθρώπινο είδος», επικρίνεται η χρήση του όρου. Σύμφωνα με την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία κατά των Διακρίσεων στη Γερμανία, οι ρατσιστικές ιδέες θα συνεχίσουν να επικαιροποιούνται (βλ. Gensing, 2018). Επί του παρόντος, χρησιμοποιείται ο όρος «πολιτισμοί» αντί για «φυλές». Επομένως, οι «αλλοδαποί» δεν είναι διαφορετικοί «φυλές», αλλά έχουν «διαφορετική κουλτούρα». Γίνεται επίσης λόγος για τον πολιτιστικό ρατσισμό. Ακριβώς όπως η πολιτιστική, ο πολιτισμός είναι κάτι που δημιουργούν οι άνθρωποι και αυτό αλλάζει μαζί τους και με την κατάσταση της ζωής τους, σε διαφορετικές κοινωνίες (βλ. IDA e.V., 2013).

Ο ρατσισμός είναι μια ιδεολογία, που υποστηρίζει την υποτιθέμενη ύπαρξη διακριτών πολλαπλών ή κατώτερων "ανθρωπίνων φυλών". Ο ρατσισμός στηρίζεται στην ιδεολογία που έχει βάση λίγα εξωτερικά χαρακτηριστικά για να κατηγοριοποιήσει και να διακρίνει τους ανθρώπους στις λεγόμενες "φυλές", όπως για παράδειγμα το χρώμα του δέρματος, το ύψος, τη γλώσσα, την ένδυση, τα έθιμα ή τη θρησκεία. Ο ρατσισμός είναι πάντα μια έκφραση σχέσεων κοινωνικής εξουσίας. Σε διαφορετικές ομάδες αποδίδονται διαφορετικά σύνολα ιδιοτήτων. Οι θετικές ιδιότητες εξασφαλίζονται από την ομάδα με τη δεσπόζουσα θέση, τον «πολιτισμό με ηγετική θέση», ενώ αρνητικές ιδιότητες αποδίδονται σε άλλες ομάδες. Για παράδειγμα η «λευκή» κοινωνία μας που επηρεάζεται από τη Δύση χαρακτηρίζεται από μια «λευκή» υπεροχή (βλ. Auma / bpb.de, 2017).

Ρατσιστές/ριες θεωρούνται όλα τα άτομα, που μάλιστα νομίζουν ότι είναι όμοια, που θεωρούν τον εαυτό τους υψηλότερης αξίας, ενώ εκτιμούν όλους τους άλλους (συχνά με διαβαθμίσεις) χαμηλότερης αξίας (βλ. Auma/bpb.de, 2017).

Στον τομέα των διακρίσεων, δεν γίνεται αναφορά πλέον για ρατσισμό με βάση βιολογικά χαρακτηριστικά, αλλά συχνά για πολιτιστικό ρατσισμό, δηλαδή διάκριση βάσει χαρακτηριστικών που σχετίζονται με εθνικές και πολιτιστικές σχέσεις ή με που έχουν σχέση με το στιγματισμό του "ξένου". Πρόκειται για την παράδοση και τον πολιτισμό που φαίνεται να είναι ασυμβίβαστος με τη δική τους παράδοση (βλ. ECRI, 2017). Οι διαφορές ερμηνεύονται κι εδώ επίσης ως ανισότητα.

Στο μοντέλο salutogenesis, ο Antonovsky βλέπει την εφευρετικότητα ως ατομική, πολιτιστική και κοινωνική δεξιότητα και δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων και υπερπήδησης δυσκολιών. Η εφευρετικότητα αναπτύσσεται κυρίως στην παιδική ηλικία και την εφηβεία και έχει δια βίου αντίκτυπο στο άτομο (βλέπε BZgA, 2010).

Ο δεξιός λαϊκισμός περιγράφει μια πολιτική στρατηγική που αντιπροσωπεύει αυταρχικές ιδέες και ενισχύει κοινές ρατσιστικές προκαταλήψεις. Οι δεξιοί λαϊκιστές/ριες να κατηγορούν ευχαρίστως μια «διεφθαρμένη ελίτ» για τα προβλήματα του «απλού λαού». Με τον όρο «λαός» εννοούν γενικά, σιωπηρά ή ρητά, μια εθνικά ομοιογενή κοινότητα. Οι πολιτικοί αναφέρονται συχνά ως λαϊκιστές όταν παρουσιάζουν υποτιθέμενες απλές λύσεις σε πολύ περίπλοκα προβλήματα και κατονομάζουν με σαφήνεια εχθρούς ή "αποδιοπομπαίους τράγους" (βλ. Antonio Amadeu Foundation, 2019).

Ο σεξισμός είναι διάκριση λόγω φύλου. Βασίζεται στην ιδεολογία ότι υπάρχουν μόνο δύο φύλα (άνδρες ή γυναίκες) και ότι υπάρχει μια φυσική ανωτερότητα του ανδρικού φύλου. Στην εγκυκλοπαίδεια Brockhaus, ο σεξισμός ορίζεται ως «όλες οι μορφές διακρίσεων, καταπίεσης, περιφρόνησης και μειονεξίας για τους ανθρώπους βάσει του φύλου τους και για την ιδεολογία στην οποία βασίζονται» (εγκυκλοπαίδεια Brockhaus 2006, 106).

Ο σεξισμός είναι ο όρος ομπρέλα για διάφορες μορφές διακρίσεων και υποτίμησης των γυναικών και της θηλυκότητας ή (σε έναν διευρυμένο ορισμό) όλων των ανθρώπων που δεν διαθέτουν cis χαρακτηριστικά. Οι διαφορετικές μορφές βίας κατά των γυναικών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του σεξισμού. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε λεκτική, ψυχολογική βία, σε σχέσεις εξάρτησης, σε σωματική και σεξουαλική βία (επίσης συχνά ενδοοικογενειακή βία) στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων (βλ. Kerner 2014, bpb).

Το γεγονός επίσης ότι οι γυναίκες π.χ. στη διαφήμιση, στη μουσική βιομηχανία, κ.λπ., συχνά γίνονται αντικείμενα σεξουαλικής ανδρικής επιθυμίας είναι ένα κεντρικό μέρος του σεξισμού. Η διεθνής ψηφιακή εκστρατεία #Me-Too αντιτάχθηκε σε αυτό τα τελευταία χρόνια, καθώς και κατά των σεξουαλικών επιθέσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης .

- Ο όρος Cis σεξισμός υποδηλώνει τη διάκριση και την υποτίμηση ατόμων που δεν αντιστοιχούν στα κανονικά δύο φύλα, όπως οι τρανς τα μη δυαδικά άτομα, τα άτομα queere ή τα άτομα ίντερ. Ο cis σεξισμός βασίζεται στην ιδεολογία ότι υπάρχουν μόνο δύο φυσικά φύλα (cis άνδρας και cis γυναίκα), τα οποία καθορίζονται ιατρικά και νομικά κατά τη γέννηση και δεν μπορούν να αλλάξουν (βλ. Butler, 2004). Οι αυτοκαθοριζόμενες, αισθητές και διαβιούμενες ταυτότητες φύλου απορρίπτονται (βλ. Fütty, 2019).
- Ο ετεροσεξισμός συνδυάζει την υποτίμηση λόγω του φύλου με την υποτίμηση όλων των ανθρώπων που δεν είναι ετεροφυλόφιλοι. Ο ετεροσεξισμός βασίζεται στην ιδεολογία ότι υπάρχουν μόνο δύο φυσικά φύλα (άντρας ή γυναίκα) και η ετεροφυλοφιλία είναι η μόνη φυσιολογική και φυσική μορφή αγάπης και επιθυμίας (πρβλ. Rich, 1980/1993).
- Η ετερομορφικότητα δηλώνει την ιδεολογία ότι η ετεροφυλοφιλία είναι η μόνη φυσιολογική μορφή αγάπης και επιθυμίας. Ετερομορφικότητα σημαίνει, ότι θεωρείται φυσιολογικό και φυσικό για τους άνδρες και τις γυναίκες να επιθυμούν ο ένας τον άλλον και αυτό ισχύει για όλους. Η ιδεολογία αυτή υποθέτει, ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ετεροφυλόφιλοι (βλέπε Wagenknecht, 2007; Butler, 1991).

Η κοινωνική ανισότητα περιγράφει τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματα των ατόμων ή των ομάδων ανθρώπων που έχουν διαμορφωθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα από διάφορους παράγοντες. Η κοινωνική ανισότητα δεν βασίζεται στην ποικιλομορφία των ανθρώπων σε σχέση με βιολογικούς παράγοντες, αλλά στις κοινωνικά παγιωμένες μορφές μειονεξίας ή ευνοιοκρατίας (βλέπε Kreckel, 1997).

Η κοινωνικοποίηση περιγράφει τη συνάρτηση της ανάπτυξης της ανθρώπινης προσωπικότητας και της διαρθρωτικής κοινωνικής ανάπτυξης. Σε μια ανταλλαγή με το περιβάλλον και μέσα στην προσωπική τους ανάπτυξη, οι άνθρωποι ενσωματώνουν τις αξίες και τους κανόνες, καθώς επίσης τους ρόλους και τις σχέσεις μέσα στο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον στο οποίο ζουν (βλ. Bauer & Hurrelmann, 2018).

7 Βιβλιογραφία

- Adorno, T. W. (1944/1997): *Minima Moralia*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.
- Akyol, Cigdem (2011): *Zuhause in Almanyia - 50 Jahre türkische Einwanderung in Deutschland*. In: Heinrich Böll Stiftung. *Heimatkunde*. <https://heimatkunde.boell.de/de/2013/11/18/zuhause...> (16.09.2019)
- Allianz gegen Antiziganismus (2017): *Antiziganismus - ein Grundlagenpapier*. <http://antigypsyism.eu/wp-content/uploads/2017/07/...> (05.09.2019)
- Amnesty International (2017): *Zum Wohle des Kindes. Für die Recht von Kindern mit Variationen der Geschlechtsmerkmale in Dänemark und Deutschland*. London: Amnesty International.
- Antidiskriminierungsstelle des Bundes (2017): *Diskriminierung*. <https://www.antidiskriminierungsstelle.de/SharedDo...> (10.06.2019)
- Antidiskriminierungsstelle des Bundes (2016): *Diskriminierung. Umfrage in Deutschland 2015*. Berlin. <https://www.antidiskriminierungsstelle.de/SharedDo...> (04.07.2019)
- Antonio Amadeu Stiftung (2019): *Bell Tower – Netz für digitale Zivilgesellschaft*. <https://www.belltower.news/lexikon/> (10.08.2019)
- Asylkoordination Österreich (2016): *asylKOORDINATEN*. Infoblatt der Asylkoordination Österreich Nr. 5. Wien. <https://www.asyl.at/aduploads/92.01.ma,koordinaten...> (04.09.2019)
- Auma, Maureen Maisha (2017): *Rassismus*. Bundeszentrale für politische Bildung <http://www.bpb.de/gesellschaft/migration/dossier-m...> (06.08.2019)
- Bauer, Ullrich & Hurrelmann, Klaus (2018): *Einführung in die Sozialisationstheorie*. Weinheim Basel: Beltz Verlag.
- Benbrahim, Karima (Hg.) (2012): *Diversität bewusst wahrnehmen und mitdenken, aber wie?* Düsseldorf: IDA e. V., Eigenverlag.
- Bergmann, Werner (2006): *Was heißt Antisemitismus? Dossier Antisemitismus*. Bundeszentrale für Politische Bildung. <https://www.bpb.de/politik/extremismus/antisemitis...> (05.09.2019)
- Biechele, Ulrich / Reisbeck, Günter / Keupp, Heiner (2001): *Schwule Jugendliche*.
- Blömer, Maximilian; Buslei, Hermann; Geyer, Johannes; Haan, Peter; Krolage, Carla; Müller, Kai-Uwe & Stichnoth, Holger (2017): *Entwicklung der Altersarmut bis 2036*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- Biewer, Gottfried (2010): *Grundlagen der Heilpädagogik und Inklusiven Pädagogik Taschenbuch*. Stuttgart: UTB GmBh
- Brockhaus-Enzyklopädie (2005), 30 Bde., Bd. 25, S. 106, Gütersloh 200621, <https://brockhaus.de/ecs/enzy/article/sexismus> (17.09.2019)
- Brodnig, Ingrid (2016): *Hass im Netz – Was wir gegen Hetze, Mobbing und Lügen tun können*. Wien: Brandstätter Verlag.
- Brodnig, Ingrid (2018): *Online-Vortrag: Fake News als Gefahr für die Gesellschaft*. <https://www.edugroup.at/education-group/detail/has...> (13.08.2019)
- Bundeskanzleramt Österreich (2019): *Ziele der Agenda 2030*. <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/themen/nachhalt...> (28.08.2019)

- Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz Österreich (2019): Sozialhilfe/ Mindestsicherung. https://www.sozialministerium.at/site/Soziales_und... (12.06.2019)
- Bundesministeriums für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2016): Gleichstellung und Teilhabe. Strategie "Gender Mainstreaming". <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/gleichstellung...> (04.09.2019)
- Bundesministerium des Innern, für Bau und Heimat (2019): Einreise und Aufenthalt von EU-Bürgern (EU-Freizügigkeit). <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/migration/aufent...> (04.09.2019)
- Bundesverband Frauenberatungsstellen und Frauennotrufe (2019): Häusliche Gewalt. <https://www.frauen-gegen-gewalt.de/de/haeusliche-g...> (14.06.2019)
- Bundesverband Frauenberatungsstellen und Frauennotrufe (2019): Körperliche Gewalt. <https://www.frauen-gegen-gewalt.de/de/koerperliche...> (14.06.2019)
- Bundesverband Frauenberatungsstellen und Frauennotrufe (2019): Psychische Gewalt. <https://www.frauen-gegen-gewalt.de/de/was-ist-psyc...> (14.06.2019)
- Bundesverband Frauenberatungsstellen und Frauennotrufe (2019): Sexuelle Belästigung. <https://www.frauen-gegen-gewalt.de/de/was-ist-das-...> (14.06.2019)
- Bundesvereinigung Trans* e.V. (2017): Policy Paper Gesundheit des Bundesverbands Trans*. Trans*-Gesundheitsversorgung. Forderungen an die medizinischen Instanzen und an die Politik. Berlin: Bundesvereinigung Trans* e.V..
- Bundesverfassungsgericht Deutschland (2011): Leitsatz zum Beschluss des Ersten Senats vom 11. Januar 2011. <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs...> (13.09.2019)
- Bundeszentrale für politische Bildung (2018): Natürliche Bevölkerungsentwicklung und Wanderungssaldo. <https://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/...> (08.08.2019)
- Bundeszentrale für politische Bildung (2020): Dossier Migration. <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/dossier-...> (22.04.2020)
- Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung (2010): Was erhält Menschen gesund? Antonovskys Modell der Salutogenese – Diskussionsstand und Stellenwert. Köln: BZgA.
- Butler, Judith (1990): Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. London & New York: Routledge.
- Butler, Judith (1991): Das Unbehagen der Geschlechter. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag
- Butler, Judith (2004): Undoing Gender. New York & London: Routledge.
- BVerfG (2017): Beschluss vom 10. Oktober 2017, 1 BvR 2019/16. <http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/...> (22.07.2018)
- CCC - Clean Clothes Campaign (2018): Country Profile Romania 2018. Working conditions in the garment industry. https://www.cleanclothes.at/media/filer_public/99/... (28.08.2019)
- Council of Europe (2011): Discrimination and online hate speech in Europe. https://no-hate-speech.de/fileadmin/user_upload/Ha... (13.08.2019)
- Czollek, Leah Carola, Gudrun Perkow und Heike Weinbach (2012): Praxishandbuch Social Justice und Diversity: Theorien, Training, Methoden, Übungen. Weinheim Basel: Beltz Juventa Verlag.

- de Beauvoir, Simone (1985): Ausschnitte aus der Einleitung aus: Das andere Geschlecht. Sitte und Sexus der Frau. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Verlag.
- Debus, Katharina / Laumann, Vivien (Hrsg.): Pädagogik geschlechtlicher, amouröser und sexueller Vielfalt. Zwischen Sensibilisierung und Empowerment. Berlin: Dissens – Institut für Bildung und Forschung e.V.,
- Deutsche Gesellschaft für Allgemeinmedizin und Familienmedizin (DEGAM) (2017): Multimorbidität. S3-Leitlinie. https://www.awmf.org/uploads/tx_szleitlinien/053-0... (12.06.2019)
- Decker, Frank und Marcel Lewandowsky (2017): Rechtspopulismus: Erscheinungsformen, Ursachen und Gegenstrategien. Auf: Bundeszentrale für Politische Bildung/bpb.de. <http://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopuli...> (10.08.2019)
- Council of Europe (2010): Die Europäische Menschenrechtskonvention. Straßburg. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_DEU.... (02.07.2019)
- Drücker, Ansgar, Karin Reindlmeier, Ahmet Sinoplu, Eike Totter (2015): Diversitätsbewusste (internationale) Jugendarbeit. Eine Handreichung. Düsseldorf: IDA e.V.
- Der Standard (2019): EU-Grenzschutzagentur Frontex soll Menschenrechtsverletzungen ignoriert haben. <https://www.derstandard.at/story/2000107054466/eu-...> (08.08.2019)
- Der Standard (2018): Diskriminierung: Österreich oft im negativen Spitzenfeld. <https://www.derstandard.at/story/2000092626655/dis...> (08.08.2019)
- Destatis (2017): Lebendgeburten nach Geburtsjahr der Mutter (erreichtem Alter) und gesetzlichem Familienstand. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?qu...> (12.06.2019)
- Deutsche Aidshilfe (2018): ICD-11: WHO wertet Trans* nicht mehr als „mental oder verhaltensgestört“. <https://www.aidshilfe.de/meldung/icd-11> (13.09.2019)
- ENAR – European Network against Racism (2019): What is Islamophobia? <https://www.enar-eu.org/Frequently-asked-questions...> (10.08.2019)
- Deutsche UNESCO-Kommission e.V. (DUK) (2009): Inklusion: Leitlinien für die Bildungspolitik 3. erweiterte Auflage, Bonn. <https://www.unesco.de/sites/default/files/2018-05/...>
- Engbring-Romang, Udo (2014): Ein unbekanntes Volk? Daten, Fakten und Zahlen. <https://www.bpb.de/internationales/europa/sinti-un...> (09.08.2019)
- Equaldex (2019): Homosexual Activity. <https://www.equaldex.com/> (03.09.2019)
- Europäische Kommission (2019): Daphne III Funding Programme. <http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-200...> (12.06.2019)
- Europäische Kommission (2013): European Report on Development. <https://ec.europa.eu/europeaid/policies/research-d...> (13.06.2019)
- Europäische Kommission (2018): Factsheet. Europäischer Beschäftigungs- und Sozialbericht 2018 – Fragen und Antworten. Brüssel: Europäische Kommission. (14.06.2019)
- Europäische Kommission (2018): Ihre Rechte der sozialen Sicherheit in Litauen. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=1374...> (13.06.2019)
- Europäische Kommission (2016): Spezial Eurobarometer 449. Geschlechtsspezifische Gewalt. Brüssel: Europäische Kommission. (12.06.2019)

Europäische Kommission (2019): Strategie Europa 2020. <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/ec...> (13.06.2019)

Europäische Kommission (2014): Study on Mobility, Migration and Destitution in the European Union. Final Report. Brüssel: Europäische Kommission.

Europäische Kommission gegen Rassismus und Intoleranz (2017): Allgemeine Politik-Empfehlung Nr.7 von ECRI über nationale Gesetzgebung zur Bekämpfung von Rassismus und Rassendiskriminierung. <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendat...> (10.07.2019)

Europäisches Parlament (2019): Asyl und Migration: Zahlen und Fakten. <http://www.europarl.europa.eu/news/de/headlines/so...> (04.09.2019)

Europäische Union (2019): Länder. <https://europa.eu/european-union/about-eu/countrie...> (04.09.2019)

Europäische Union (2019): Die Grundrechtecharta. <http://www.europarl.europa.eu/germany/de/europa-un...> (14.06.2019)

Europäische Union (2019): Polen – Arbeitslosigkeit. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1124&la...> (13.06.2019)

Europäische Union (2015): Review of recent social policy reforms. Luxemburg: Europäische Union.

Europäische Union (2019): Rumänien – Arbeitslosigkeit. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1126&la...> (12.06.2019)

Europäische Union /Eurostat (2018): Schlüsseldaten über Europa. Statistiken illustriert. Ausgabe 2018. <https://ec.europa.eu/eurostat/de/web/products-stat...> (13.06.2019)

European Union Law (2015): Summary of EU Legislations. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?ur...> (04.09.2019)

Eurostat (2019): Gibt es eine Willkommenskultur in Europa? Asylanträge. <https://www.europarl.europa.eu/infographic/welcomi...> (04.09.2019)

Eurostat (2015): A look at the lives of the elderly in the EU today. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/eld...> (14.06.2019)

Eurostat (2019): Children at risk of poverty or social exclusion. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained...> (12.06.2019)

Eurostat (2018): Population structure and ageing. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained...> (11.06.2019)

EUROSTAT (2019): Statistiken über Asyl. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained...> (10.07.2019)

Eurostat (2015): Quality of life. Facts and views. Luxemburg: Europäische Union. (13.06.2019)

Fischer-Tiné, Harald (2016): Kolonialismus und Migration (1800 - 1960). Erschienen in: Bundeszentrale für politische Bildung: Dossier (Post)kolonialismus und Globalgeschichte. <https://www.bpb.de/geschichte/zeitgeschichte/postk...> (10.07.2019)

FRA – Agentur der Europäischen Union für Grundrechte (2018): Being black in the EU. Luxemburg. <http://www.erinnern.at/bundeslaender/oesterreich/e...> (10.08.2019)

- FRA – Agentur der Europäischen Union für Grundrechte (2019): Erfahrungen und Wahrnehmungen im Zusammenhang mit Antisemitismus – Zweite Erhebung zu Diskriminierung und Hasskriminalität gegenüber Jüdinnen und Juden in der EU – Zusammenfassung. Wien. <https://fra.europa.eu/de/publication/2019/erfahrun...> (10.08.2019)
- FRA – Agentur der Europäischen Union für Grundrechte (2014): Gewalt gegen Frauen: eine EU-weite Erhebung. Ergebnisse auf einen Blick. Agentur der Europäischen Union für Grundrechte: Luxemburg.
- FRA – Agentur der Europäischen Union für Grundrechte (2019): Gibt es eine Willkommenskultur in Europa? https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uplo... (08.08.2019)
- FRA – Agentur der Europäischen Union für Grundrechte (2018): Zweite Erhebung der Europäischen Union zu Minderheiten und Diskriminierung Muslimas und Muslime – ausgewählte Ergebnisse. Wien. <https://fra.europa.eu/de/publication/2018/zweite-e...> (10.08.2019)
- FRA – European Union Agency for fundamental rights (2017): Schutz vor Diskriminierung aufgrund der sexuellen Ausrichtung, der Geschlechtsidentität sowie der Geschlechtsmerkmale in der EU. Vergleichende rechtliche Analyse. Wien: FRA.
- Fuchs, Wiebke; Ghattas, Dan Christian, Reinert; Deborah & Widmann, Charlotte (2012): Studie zur Lebenssituation von Transsexuellen in NRW. LSVD Landesverband Nordrhein-Westfalen e.V.
- Fütty, Tamás Jules (2019): „Gender und Biopolitik: Normative und intersektionale Gewalt gegen Trans* Menschen“ Dissertationspublikation. Bielefeld: transcript Verlag.
- Gärtner, Reinhold (2008): Politiklexikon für junge Leute. Wien: Jungbrunnen. <http://www.politiklexikon.at/populismus/> (28.08.2019)
- Gensing, Patrick (2018): Diskriminierung: Was ist Rassismus? <https://www.tagesschau.de/faktenfinder/hintergrund...> (10.07.2019)
- Geißler, Rainer (2006): Bildungschancen und soziale Herkunft. <http://www.forschungsnetzwerk.at/downloadpub/bildu...> (15.06.2019)
- Grundiza, Sigita & Vilaplana, Cristina Lopez (2013): Is the likelihood of poverty inherited?. Eurostat: statistics in focus. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained...> (15.06.2019)
- Groß, E.; Zick, A.; Krause, D. (2012): Von der Ungleichwertigkeit zur Ungleichheit: Gruppenbezogene Menschenfeindlichkeit. <http://www.bpb.de/apuz/130404/von-der-ungleichwert...> (13.08.2019)
- Ha, Kien Nghi (2007): People of Color: Koloniale Ambivalenzen und historische Kämpfe. In: Ha, Kien Nghi, al-Samarai, Nicola L./Mysorekar, Sheila (Hg.): re/visionen: Postkoloniale Perspektiven von People of Color auf Rassismus, Kulturpolitik und Widerstand in Deutschland. Münster: Unrast.
- Haase, Marianne (2018): Binnenmigration in der Europäischen Union. bpb.de. <http://www.bpb.de/gesellschaft/migration/dossier-m...> (08.08.2019)
- Hall, Edward T. (1977) Beyond Culture. Garden City, NY: Anchor Press/Doubleday
- Hauser, Richard (2008): Altersarmut in der Europäischen Union. <https://www.boeckler.de/cps/rde/xchg/hbs/hs.xsl/ws...> (12.06.2019)
- Hessischer Bildungsserver (2019): Kompetenzbegriff Allgemein. <http://arbeitsplattform.bildung.hessen.de/fach/2/B...> (10.06.2019)

- Hoebel, Jens; Kuntz, Benjamin, Kroll, Lars E.; Lampert, Thomas & Müters, Stephan (2017): Gesundheitliche Ungleichheit in verschiedenen Lebensphasen. Berlin: Gesundheitsberichterstattung des Bundes/ Robert Koch Institut.
- Hoebel, J.; Kuntz, B.; Kroll, L.E. & Lampert, T. (2018): Gesundheitliche Ungleichheit in Deutschland und im internationalen Vergleich: Zeitliche Entwicklung und Trends. Journal of Health Monitoring, Jahrgang 3, Heft 1, S. 1-26.
- Hoenes, Josch; Klöppel, Ulrike & Januschke, Eugen (2019): Häufigkeit normmangleichender Operationen „uneindeutiger“ Genitalien im Kindesalter. <https://omp.ub.rub.de/index.php/RUB/catalog/view/1...>
- Kersten Anne / Sandfort, Theo (2001): Lesbische en homoseksuele adolescenten in de schoolsituatie, Utrecht: Interfacultaire Werkgroep Homostudies, Eigenverlag
- Hoffman, Lena-Carlotta; Klocke, Ulrich & Küpper, Beate (2017): Einstellungen gegenüber lesbischen, schwulen und bisexuellen Menschen in Deutschland. Ergebnisse einer bevölkerungsrepräsentativen Umfrage. Antidiskriminierungsstelle des Bundes. Baden-Baden: Nomos.
- Häfelinger, Michael; Lampert, Thomas; Saß, Anke-Christine & Ziese, Thomas (2005): Beiträge zur Gesundheitsberichterstattung des Bundes. Armut, soziale Ungleichheit und Gesundheit. Berlin: Robert Koch Institut.
- IDA e. V. (2013): Was heißt eigentlich ... Rassismus? Düsseldorf. https://www.idaev.de/fileadmin/user_upload/pdf/pub... (06.08.2019)
- Intersexuelle Menschen e.V./Humboldt Law Clinic Berlin (2011): Parallelbericht zum 5. Staatenabkommen der BRD zum Übereinkommen gegen Folter und andere grausame, unmenschliche oder erniedrigende Behandlung oder Strafe /CAT. <http://www.institut-fuer-menschenrechte.de/fileadm...> (19.09.2019)
- Kalkum, Dorina & Otto, Magdalena (2017): Diskriminierungserfahrungen in Deutschland anhand der sexuellen Identität. Ergebnisse einer quantitativen Betroffenenbefragung und qualitativer Interviews. Berlin: Antidiskriminierungsstelle des Bundes.
- Kerner, Ina (2014): Varianten des Sexismus. für bpb. <https://www.bpb.de/apuz/178678/varianten-des-sexis...> (17.19.2019)
- Kinder- und Jugendring Sachsen-Anhalt e.V. (o.J.): ABC der sexuellen und geschlechtlichen Vielfalt. Magdeburg: Kinder- und Jugendring Sachsen-Anhalt e.V.
- Klocke, Ulrich (2012): Inklusion sexueller und geschlechtlicher Vielfalt: Eine Befragung zu Einstellung, Verhalten und Wissen zu LSBT und deren Einflussvariablen - Studie, Akzeptanz sexueller Vielfalt an Berliner Schulen.
- Klocke, Ulrich (2014): Inklusion sexueller und geschlechtlicher Vielfalt. Eine Studie zu Einflussmöglichkeiten pädagogischer Fachkräfte. In: Zeitschrift für Inklusion-online.net. 14/3: 1-7. 19
- Klocke, Ulrich (2016b): Einstellungen, Wissen und Verhalten gegenüber Trans*- und geschlechtsnonkonformen Personen. In: A. Naß, S. Rentzsch, J. Rödenbeck, & M. Deinbeck (Hrsg.), Geschlechtliche Vielfalt (er)leben (S. 41–56). Gießen: Psychosozial-Verlag.
- Klöppel, Ulrike (2017): Der Dritte-Option-Beschluss und die Praxis kosmetischer Genitaloperationen an Kindern. In: Verfassungsblog – on matters constitutional <https://verfassungsblog.de/der-dritte-option-besch...>
- Kreckel, Reinhard (1997): Politische Soziologie der sozialen Ungleichheit. Frankfurt am Main: Campus Verlag.

- Krell, Claudia/Oldemeier, Kerstin (2015): Coming Out und dann ...?! Ein DJI Forschungsprojekt zur Lebenssituation von lesbischen, schwulen, bisexuellen und trans* Jugendlichen und jungen Erwachsenen. Deutsches Jugendinstitut e.V., https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs2015/... (24.09.2019)
- Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg (2019): Finanzkrise in Griechenland. https://www.lpb-bw.de/finanzkrise_griechenland.htm... (10.06.2019)
- Leiprecht, Rudolf (Hg.) (2011): Auf dem langen Weg zu einer diversitätsbewussten und subjektorientierten Sozialpädagogik, in: Diversitätsbewusste Soziale Arbeit. Schwalbach i. T.: Wochenschau, 15–44.
- Linde-Kleiner Judith Schumann, Kerstin, (2014): unsicher.klar.selbstbestimmt - Wege von Trans*Kindern, *Jugendlichen und jungen *Erwachsenen in Sachsen-Anhalt. Magdeburg: KgKJH Magdeburg.
- Mediendienst Integration (2019): Was ist Rassismus? <https://mediendienst-integration.de/desintegration...> (10.08.2019)
- Mediendienst Integration (2019): Asylrecht. <https://mediendienst-integration.de/migration/fluc...> (10.08.2019)
- Menne, Sarah & Stein, Anette (2017): Kinderarmut ist in Deutschland oft ein Dauerzustand. <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/themen/aktu...> (12.06.2019)
- MRBB - Migrationsrat Berlin/Brandenburg (2009-2011): Leben nach Migration. <http://www.migrationsrat.de/dokumente/pressemittei...> (22.07.2018)
- Nejezchleba, Martin (2013): Generation Trauma: Eurowaisen in Osteuropa. <https://www.dw.com/de/generation-trauma-eurowaisen...> (08.08.2019)
- No-Hate-Speech.de (2019): <https://no-hate-speech.de/de/wissen/> (13.08.2019)
- North-South Centre of the Council of Europe (2008): Global Education Guidelines. Lissabon. <https://www.globaleducationweek.at/images/doku/glo...> (10.07.2019)
- OECD (2009): Equally prepared for life? How 15-year-old boys and girls perform in school. <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/42843625.pd...> (13.06.2019)
- Oulios, Miltiadis (2014): Meinung: Leben ohne sicheren Aufenthaltstitel. Asyl- und Abschiebungspolitik aus Sicht der Betroffenen. In: Bundeszentrale für politische Bildung. Dossier: Neukölln Unlimited. <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/neukoell...> (17.09.2019)
- Pelinka, Anton (2017): FPÖ: Von der Alt-Nazi-Partei zum Prototyp des europäischen Rechtspopulismus. Auf: Bundeszentrale für Politische Bildung/bpb.de. <http://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopuli...> (10.08.2019)
- Pisa (2015): PISA - Internationale Schulleistungsstudie der OECD <https://www.oecd.org/berlin/themen/pisa-studie/>
- Plett, Konstanze (2003a): Intersexualität als Prüfstein: Zur rechtlichen Konstruktion des zweigeschlechtlichen Körpers. In: Heinz, Kathrin/Thiessen, Barbara (Hg.). Feministische Forschung – Nachhaltige Einsprüche. Opladen: Leske + Budrich.
- Plett, Konstanze (2003b): Intersexuelle – gefangen zwischen Recht und Medizin. In: Koher, Frauke/Pühl, Katharina (Hg.). Gewalt und Geschlecht. Konstruktionen, Positionen, Praxen. Opladen: Leske + Budrich.
- Promberger, Markus (2008): Arbeit, Arbeitslosigkeit und soziale Integration. <https://www.bpb.de/apuz/30941/arbeit-arbeitslosigk...> (14.06.2019)

- Reuscher, Mailin (2013): Betrachtung von Social Justice und Diversity als spezifische Gerechtigkeitstheorie in nationalen und internationalen Richtlinien der Sozialen Arbeit, sowie als spezifisches Trainingskonzept im deutschsprachigen Raum der Sozialen Arbeit. Fachhochschule Potsdam: Soziale Arbeit.
- Rich, Adrienne, Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence (1980), zuerst in: Signs 5: 631–660. dt. Zwangsheterosexualität und lesbische Existenz in: Dagmar Schulz (Hg) Macht und Sinnlichkeit. Ausgewählte Texte von Audre Lorde und Adrienne Rich. Berlin: Orlanda Frauenverlag 1993, S. 138–168
- Schellenberg, Britta (2018): Rechtspopulismus im europäischen Vergleich – Kernelemente und Unterschiede. Auf: Bundeszentrale für Politische Bildung/bpb.de. <http://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopuli...> (10.08.2019)
- Scherr, Albert (2016): Aus Politik und Zeitgeschichte/bpb.de. Diskriminierung/Antidiskriminierung – Begriffe und Grundlagen. <https://www.bpb.de/apuz/221573/diskriminierung-ant...> (18.06.2019)
- Seikowski, Kurt (2016): S3- Leitlinienentwicklung „Geschlechtsdysphorie – Gibt es eine positive Gesundheitsversorgung?. In: Naß, Alexander; Rentzsch, Silvia; Rödenbeck, Johanna & Deinbeck, Monika (2016): Geschlechtliche Vielfalt (er)leben. Trans* und Intergeschlechtlichkeit in Kindheit Adoleszenz und jungem Erwachsenenalter. Gießen: Psychosozial-Verlag
- Schneider, Gerd und Christiane Toyka-Seid (2019): Das junge Politik-Lexikon von www.hanisauland.de, Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung. <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/das-junge-p...> (04.07.2019)
- Schupp, Karin (1999): „Sie liebt sie. Er liebt ihn.“ Eine Studie zur psychosozialen Situation junger Lesben, Schwuler und Bisexueller in Berlin. Berlin: Berliner Senatsverwaltung für Schule, Jugend und Sport
- Serano, Julia (2012): „Reclaiming Femininity.“ In: Enke, Finn (Hg.): Transfeminist Perspectives in and beyond Transgender and Gender Studies. New York & London: Routledge, 170-183.
- Sielert, Uwe, Katrin Jaeneke, Fabian Lamp und Ulrich Selle (2009): Kompetenztraining „Pädagogik der Vielfalt“. Grundlagen und Praxismaterialien zu Differenzverhältnissen, Selbstreflexion und Anerkennung, Weinheim: Juventa Verlag.
- Sexuelle Gewalt (2019): Mythen über Sexualgewalt. <https://www.sexuellegewalt.be/mythen-über-sexualg...> (13.06.2019)
- Statistisches Bundesamt (2018): Arbeitsmarkt auf einen Blick. Deutschland und Europa. <https://www.destatis.de/DE/Themen/Arbeit/Arbeitsma...> (11.06.2019)
- Stuve, Olaf & Debus, Katharina (2012): Geschlechtertheoretische Anregungen für eine geschlechterreflektierte Pädagogik mit Jungen. In: Dissens e.V./Debus,
- Takacs, Judith (2006): Social exclusion of young LGBT People in Europe, Brüssel: ILGA-Europe/ IGLYO.
- TGEU (2018 a): „Trans Rights Europe Index.“ https://tgeu.org/wp-content/uploads/2018/05/SideB_... (22.07.2018)
- TGEU (2018 b): „Trans Rights Europe Map.“ https://tgeu.org/wp-content/uploads/2018/05/MapB_T... (22.07.2018)
- Thurich, Eckart (2011): pocket politik. Demokratie in Deutschland. <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/pocket-poli...> (10.07.2019)
- Transgender Network Switzerland (2016): Trans*. Eine Informationsbroschüre von Transmenschen für Transmenschen und alle anderen. Zürich: Transgender Network Switzerland.